

EVROPA ZA TRETJE TISOČLETJE

Po drugi svetovni vojni je vzrasla evropska ideja in se nato skozi naslednja desetletja vedno bolj razvijala. Svet, posebno še stari kontinent, se je začel vedno bolj zavedati, da mora med narodi priti do pozitivnega sodelovanja in sožitja, če hoče še sploh obstati. Začelo se je z velikopoteznimi načrti za združevanje Evrope, ki so danes že postali obetavna stvarnost.

Winston Churchill, Konrad Adenauer, Robert Schumann, Alcide De Gasperi, Paul-Henri Spaak in Jean Monnet - to so bili gotovo med prvimi evropskimi državniki, tvorci sodobnega procesa evropske integracije.

Nedavno se je v Strasbourgu sestal na svoji prvi seji novozvoljeni evropski parlament. Na seji so morali poslanci predvsem izvoliti predsedstvo s predsednikom na čelu. Prav tako se je parlamentu predstavila nova Evropska komisija, ki ji predseduje Romano Prodi.

Novi predsednik evropskega parlamenta je sedaj Nicole Fontaine, predstavnica Evropske ljudske stranke, ki bo v svojem mandatu (dve leti in pol, nato pride po praksi do zamenjave) predstavljala skupno ljudsko (krščansko-demokratsko) stranko in liberalce. Nova predsednica je druga Francozinja na tem mestu. Pred njo je bila to Simone Weil.

Kaj pomeni danes evropski parlament? Zadnje junijske volitve so že petič odraz ljudske volje volilcev, ki so izvolili svoje evropske poslance v Strasbourg oz. Bruselj. Podobne ugotovitve bi lahko veljale tudi za Evropsko komisijo, ki jo vodi predsednik Romano Prodi. Navidezno izgleda vse po načrtanih poteh, vendar je v sedanjosti evropski konjunkturi že precej novega na obzorju.

Začnimo z evropsko vlado (komisijo). Ta je stvarni izvršni organ ali vlada politične Evrope. Sedanji "premier" je skušal kar se da samostojno sestaviti svojo vlado, čeprav je moral računati pri določitvi komisarjev tudi na posamezne vlade držav Evropske unije. Do vidnejšega zapleta je recimo prišlo pri imenovanju nemških komisarjev (2), ki pripadajo oba vladajoči Schröderjevi socialistični stranki. Verjetno bi tudi Prodi raje videl še predstavnika CDU (krščanski demokrati), stranke, ki je danes (po Kohlovem porazu) v opoziciji. Sicer pa so za italijanskega predsednika Evropske komisije nastale delne polemike že v Italiji, ko je Rim izbral dosedanjega komisarja Montija namesto radikalne predstavnice Bonino.

Druga stvarnost pa je evropski parlament. Tu je bila izvoljena, kot že rečeno, Francozinja Nicole Fontaine. Ta se je pred kratkim sestala tudi s predsednikom slovenskega parlamenta Janezom Podobnikom. Predsednica evropskega parlamenta Fontaine je že večkrat izjavila, da je za čimprejšnjo širitev Evropske unije. V tem okviru bo gotovo tudi republika Slovenija našla eno od prvih mest. Prepričani smo, da bo s tem in z vstopom drugih novih članic - Evropska unija zapolnila dolgoletno vrzel (ki je seveda ni pripisati njej) in tako omogočila vstop v politično Evropo zlasti državam slovanskega sveta. Le tako bo Evropa res lahko odražala pristno podobo svojega etničnega in kulturnega sestava.

V novem parlamentu v Strasbourgu sedi prvič tudi slovenski evropski poslanec iz Italije. Le škoda, da ni pristen izraz celotne slovenske manjšine. Ta je namreč zlasti preko slovenske stranke že vsa leta kandidirala skupno z ostalimi manjšinami v Italiji lastne predstavnike, ki pa niso - včasih za las - mogli vstopiti v evropski parlament.

Vse to bo brez dvoma že prišlo na dan v novem tisočletju, ko bo Evropa bolj in bolj našla svojo pravo podobo in mesto tako v notranjem kot v zunanem pogledu.

ANDREJ BRATUŽ

Naše bralce in ljudi dobre volje pozivamo, naj po svojih močeh pomagajo trpečim in preganjanim s Kosova.

POMAGAJMO TRPEČIM IN PREGANJANIM!

Darove v denarju sprejema tudi naša uprava, ki bo poskrbela, da bodo prispevke nemudoma prejele pristojne ustanove in dobrotelne organizacije.

NOVI GLAS

SARAJEVSKI VRH ZA MIR IN DEMOKRACIJO NA BALKANU

PRVI KONKRETEN KORAK NA POTI SPREMENB

VIDA VALENČIČ

Balkanski klobčič je tako tesno zamotan, predvsem pa je sestavljen iz tako različnih vrst etnične, verske, politične in gospodarske volne, da ga bo težko odmotati. Prvi korak je bil storjen. Pakt za stabilnost na Balkanu pomeni predvsem moralno obvezo države te regije, da sovraštvo ne bo več prevladalo in zameglilo uma. Do pravega miru na teh tleh verjetno ne bo nikoli prišlo, možna pa je postopna - in dolga - pot k sožitju.

Pomen Pakta je v dejstvu, da si je Evropa prevzela del odgovornosti za vojno stanje, četudi šele v povojnem času. Finančna pomoč za obnovo stotisočih porušenih hiš, bolnic, prometnih in komunika-

cijskih infrastruktur ter splošne reforme so krvavo potreben brizg življenjske moči za Balkan, ki je pljusnil tudi na hvaležno Turčijo in gospodarsko šibko Hrvaško. Ne skrivajmo pa se pred dejstvom, da stojijo za lepimi načrti in hvalevrednimi besedami o sodelovanju, človekovih pravicah in podobnem veliki ekonomski interesi, ki so v zakulisju mednarodnih pogovorov. Evropske države so se že prejšnji teden v Sarajevu menile, kako si bodo obnovitvena dela "razdelile", kar je povsem racionalno in nujno, obenem pa tudi dokaz, da se 39 državnikov ne zbere le za človekove pravice. Drugače bi se za Kurde že prirejali svetovni politični forumi.

STRAN 2

KLJUB POČITNICAM JE POLITIKA ZELO ŽIVAHNA

POLITIKA IN GOSPODARSTVO V OSPREDJU

Čeprav dnevni tisk in ostala sredstva množičnega obveščanja v tem času stalno opozarjajo voznike, naj bodo previdni in naj zlasti spoštujejo prometne predpise, je stanje v Italiji naravnost "grozljivo in nesprejemljivo". Tako ga je označil Italijanski avtomobilski klub, saj so statistični podatki naslednji: na italijanskih cestah je dnevno 521 nezgod, ki zahtevajo 17 smrtnih žrtev in 742 ranjenec. Pristojni minister je opozoril na veliko socialno škodo prometnih nezgod. Ta namreč znaša 2 odstotka kosmatega notranjega proizvoda (it. Pil), to je kar 35 tisoč milijard. Prometna policija računa, da je v tem poletnem in počitni-

škem času na cestah širom Italije 18 milijonov ljudi. Zanimivo je, da je po uradnih podatkih 75 odstotkov nesreč v mestu in šele 6 odstotkov na avtocestah. Glavni krivci nesreč pa so vozniki.

Drugo nadlogo v tem času predstavljajo požari, ki so npr. na Sardiniji in na Jugu države že nekaj običajnega. Letos pa je gorelo tudi v Liguriji. Škoda je seveda ogromna in žal tudi nepopravljiva. Vsekakor drži, da so v večini primerov požari podtaknjeni; oblast pa krivcev praviloma ne odkrije.

Zaradi poletnih počitnic je parlamentarna dejavnost začasno prekinjena. S tem pa nikakor ni rečeno, da je tudi politična dejavnost "na dopu-

stu". Sredstva množičnega obveščanja seveda pridno skrbijo, da ljudje ne pozabijo na vprašanja, okrog katerih se kljub avgustovski vročini in sopari še dalje lomijo politična kopja.

Predmet zanimanja je predvsem usoda sedanje vlade ministrskega predsednika D'Alema. Marsikdo se namreč sprašuje, kaj bo z njo že v prihodnjem mesecu, ko bo vlada morala vgrizniti v kisllo jabolko nekaterih reform, med njimi zlasti v reformo pokojninskega sistema, o čemer pa sindikati delavcev sploh nočejo slišati.

Usoda sedanje vlade zelo skrbi samega predsednika republike Ciampija. Tako je dr-

žavni poglavar pred dnevi javno poudaril, da Italija potrebuje dvojno stabilnost: politično in gospodarsko. Po njegovem naj bi gospodarstvo v Italiji spet "poprijelo", stanje zaposlenosti se izboljšuje, inflacija pa je pod nadzorstvom. "Če bomo krepili tako politično kot gospodarsko stabilnost - je dejal Ciampi -, bomo imeli ne le individualno, temveč tudi zaupanje italijanskega sistema v mednarodnem svetu." Oboje naj bi bilo dosegljivo, ker da so javne finance v bistvu zdrave. Tega mnenja pa niso marsikateri politiki, med njimi npr. bivši zunanji minister (po izobrazbi ekonomist) Antonio Martino. Ta je pripomnil, da "je med razvitimi državami Italija edina dežela, ki ima manj zaposlenih, kot jih je imela leta 1980. Do takšne izgube delovnih mest pa je prišlo v obdobju 1992-97 in ne prej".

DL / STRAN 2

03 Jože Horvat / intervju
ALOJZ REBULA

04 Danč
KNJIGA O SLOVENSKIH SVETNIKIH

04 Albina Pintar
MOČNI VTISI Z LURŠKEGA ROMANJA

06 Marko Tavčar / pogovor
BOŽIDAR SLAPŠAK O ARHEOLOGIJ

09 Matjaž Rustja
POLETNI CENTER PIKAPOLONICA

10 Iva Koršič
SKOK V VASOVALSKE NOČI

11 Harjet Dornik
MLADI V SEVERNEM DELU MESTA

12 Breda Susič
SREČANJE TREH SLOVENIJ

15 Janez Beličič
ZNAMENJA NA NEBU

16 Emil Devetak, Marcel Petkovšek
S POTOVANJA PO POLJSKI IN LITVI

PRVI KONKRETEN...

Pakt za stabilnost na Balkanu je uradno zapisal to, kar si nihče ni upal izreči ali zapisati: Balkan pripada Evropi ali - kot je d'Alema zapisal za *Financial Times* - je postal del Evrope. Kar pomeni, da Evropa ne more več nadaljevati svoje logike "ad hoc" odločitev in rešitev za posamične probleme, ki - normalno - izbruhnejo tu pa tam. Z besedami D'Aleme: "Na soudeležnost pri Natovem posegu lahko tudi gledamo s tega zornega kota: zapoznili poskus pometanja pred našim predpražnikom"; kar pomeni reševanje zagate brez nekega širšega in dolgoročnega političnega načrta.

POLITIKA IN...

Ciampi je seveda opozoril, da je politična stabilnost v veliki meri odvisna od gospodarske. Menil pa je, da bi se vlada morala lotiti tudi vprašanja volilne reforme, prvi in vzpodbuden korak pa je sprememba deželne volilne zakona, po katerem se bodo odslej predsedniki deželnih vlad volili neposredno. Ta sprememba velja za sedaj za dežele z navadnim statutom, štiri avtonomne dežele naj bi prišle na vrsto kasneje.

Usoda vlade predsednika D'Aleme je seveda odvisna predvsem od koalicije strank in stranic, ki jo podpirajo v parlamentu. D'Alema že dalj časa trdi, da leva sredina ne more biti "vsota strank", temveč mora postati enoten politični osebje. V tej zvezi je minister za reforme Amato pristavil, da mora tak osebje imeti svoj program in svoje politično vodstvo, ki se v realnih razmerah istoveti s predsednikom vlade. D'Alema tudi pravi, da bi se morala tajništva političnih strank odpovedati delu oblasti v korist enotnega političnega subjekta. Minister Macanico pa je pripomnil, kako so italijanski

Evropska zveza ima danes nalogo, da posreduje balkanski regiji čut pripadnosti Evropi. Do danes so namreč veljale balkanske države za izključno problematično področje, ki je geografsko in predvsem kulturno zelo oddaljeno od Evrope. Ta čut odtujenosti pa je v omenjenih državah onemogočil razvoj prave politične zrelosti, hkrati pa tudi ustvaril prepričanje v nas "Evropejcih", da nam je balkanski vozle le delno dojemljiv.

Podpisana balkanska različica Marshallovega plana ima to prednost - če v takih primerih lahko o prednosti sploh govorimo -, da je prišla po Daytonskem sporazumu, ki je pokazal velike luknje v načrtovanju. Namen torej ni ustvariti novega protektorata, marveč začrtati novo regionalno sliko, ki bi gospo-

darsko in politično povezala jugovzhodne evropske države z Zahodno Evropo in Združenimi državami Amerike.

Tokrat naj bi bile začrtane smernice za doseg dolgoročnih ciljev. Glavna cilja sta demokratizacija ter gospodarske reforme. S tem pa je povezana nujna po sodelovanju med državami te regije in vzpostavitvi neke možne integracije. Pomenljiva je soudeležnost predvsem Hrvaške v snovanju tega načrta - in s tem tudi dokončna preprečitev skupnih Tudjmanovih in Miloševićevih sanj o razdelitvi Bosne. Izsiljeni Tudjmanov pristavek pa pomeni tudi priznavanje Mednarodnega sodišča za vojne zločine, za katerega je na Tudjmanu bela njegova vojaška uniforma. Hrvaška bi seveda Pakta lahko ne sprejela, obenem pa bi se morala odpovedati mednarodnemu mošnjičku, ki je lahko danes za majavo hrvaško gospodarstvo izrednega pomena.

Turčija je dosegla ravno to, kar si je želela. Uradno je bila vključena v seznam držav evropskega jugovzhoda, zato bo tudi sama deležna precejšnje finančne podpore, predvsem pa je bil to korak naprej proti zaželenemu mestu v Evropski uniji.

Srbija je bila velika izločenka, ker na njenem najvišjem stolčku sedi še vedno Milošević. Reforme pa bodo začrtane na tak način, da bo lahko Srbija vsak hip vstopila in bo deležna finančne pomoči. Vprašanje je sedaj, kolikšno moč si bo izborila v Srbiji demokratska opozicija.

Problemov je ogromno. Poleg zgodovinskih in strogo političnih predstavlja velik problem razrasla korupcija na Kosovu, povečini sad "tujih" Albancev iz Albanije. Policije ni, ravno tako ne sodne oblasti. Širijo se preprodaja ukradenih predmetov, mamila in prostitucija. Danes pa je predvsem bistveno, da se albanski mafijski organizaciji prepreči vpletenost v velik posel povojnih obnovitvenih del. Se bo Evropi, ki bdi nad Balkanom, posrečilo oddaljiti te mrhovinarje in mrhovinarje v svojih vrstah?

SSK OBSOJA UKINITEV GORSKIH SKUPNOSTI

Deželno tajništvo Slovenije skupnosti najostreje obsoja ukinitve Gorskih skupnosti v naši deželi. V obrazložitvi svojega nasprotovanja ukrepu ocenjuje Slovenska skupnost ravnanje vladajoče deželne uprave kot nepremišljeno in improvizirano upravno potezo. Ukinitve temelji uradno na sloganu o nujnosti varčevanja. V resnici gre za ozko politično potezo, ki je v bistvu usmerjena v dva cilja: sedanja deželna večina se je hotela znebiti določenih uprav, ki niso "ustrezale" dosedanjim političnim usmeritvi sil, ki vladajo na deželi. S tem sicer splošnim izgovorom pa je deželna vlada ukinila avtonomne upravno-politične institucije, v katerih je slovenska manjšina uveljavila pra-

vice avtonomne in decentralizirane javne uprave. Predvsem to dejstvo je očitno motilo sedanjo deželno večino, ki se je grobo znesla nad Slovenci in jim odvzela nekaj osnovne upravne avtonomije, ki je, zlasti na Krasu, predstavljala nekakšen "motilni element" za tukajšnje nacionaliste. Prav to dejstvo je za nas še posebej boleče, če pomislimo na vlogo, ki sta jo imeli za naše prebivalstvo predvsem Briaška Gorska skupnost in Kraška Gorska skupnost, prva, s števerjanskim županom Corsijem na čelu, na področju razvoja kmetijstva in posegov v korist domačega prebivalstva, druga pa predvsem z vlogo v okviru upravljanja Kraškega parka. Posebej je boleča tudi izguba upravne avtonomije, ki zadeva Gorskopokrajško Nadiških dolin, ki je odigrala pomembno vlogo v povezovanju Slovencev iz teh krajev.

Da gre za ponovni načrtovani napad na našo manjšino, dokazuje tudi dejstvo, da, sočasno z ukinitvijo Gorskih skupnosti, deželna vlada in večina nista bili sposobni predlagati tudi nove upravne enote, ki bi te pomembne institucije nadomestile. Skratka, pokazala se je želja, da se najprej doseže načrtovani cilj, ne da bi deželni upravi-

teli imeli pripravljene rešitve za njihovo nadomestitev.

Poseg je izjemno sporen tudi z vidika upravne avtonomije in decentralizacije uprave, ki ga sicer zagovarja pravna od strani vladne večine, Severna Liga, ki pa je s tem posegom dokazala, da je po zgledu "prejšnje Republike, proti kateri se tako vneto zaganja, ubrala pot čistih političnih rešitev, ki z dobro upravo nimajo nič skupnega. Sicer pa ni mogoče drugače opravičiti posega, ki ukinja prav tiste segmente t.i. "dobre uprave", kakor so se doslej izkazale prav omenjene Gorske skupnosti.

Slovenska skupnost meni, da gre torej za načrtovani napad na upravno avtonomijo Slovencev v Italiji, kar lahko pomeni tudi zmanjšanje njene mednarodno priznane zaščite, in to prav v trenutku, ko parlament razpravlja o globalnem zakonu. Zato bo Slovenska skupnost o tem obvestila pristojne dejavnike v Sloveniji in na evropski ravni s ciljem, da se do roka, ki je bil določen za uvedbo komisarske uprave v Gorskih skupnostih, sprožijo ustrezne politične poteze, ki bi v največji meri omogočile obrambo interesov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

VPRAŠANJA SO ŠTEVILNA, PRIHODNOST NA SREČO ODPRTA

Na srečo se je vojna na Balkanu končala, zato lahko z večjim upanjem zremo v prihodnost. Sredi poletja je tako rekoč običajno, da v misli na minulo delovno leto upremo pogled na jesen. Tako sproščeni smo dovtetnejši za svetle stvari, v večji meri smo sposobni videti čas, sredi katerega se nahajamo. In hitro lahko ugotovimo, da se nahajamo v času, ki še vedno spreminja stvari, še več, kot da se spreminjanje sploh ne misli zaustaviti.

Nastaja nova Evropa in v tej novi Evropi prav vse države iščejo svoje novo mesto. Nova Evropa je namreč sobivanje različnih narodov in narodnosti in ne njihovo nasilno poenotenje. Nova Evropa torej od vsake države zahteva v prvi vrsti soustvarjanje nove celote, vendar tako, da se ohranijo vse posameznosti. Takšna vizija postavlja vse narodnostne in državne enote pred veliko nalogo. Zato ni čudno, da je vsaka med njimi v takšni ali drugačni razvojni stiski, ki pa jo želi premagati in jo zato tudi uspešno premaguje.

Nastajanje Evrope slej ko prej spreminja vlogo in pomen vsake države, da ne govorimo o manjšinah in mladih državah, med katere sodi tudi Slovenija. Nastajanje Evrope, kar je seveda del novega časa, ne nazadnje spreminja vlogo in pomen vsakega posameznika. Kako se bomo torej vključili v nove tokove, kako se bomo vključili vanje kot manjšina, kako se bo v nove tokove in razmere vključila Slovenija? Kako bomo na novo uveljavili svojo posebnost, ko novi čas pač ne zahteva priklju-

čevanja v smislu lastnega pomanjšanja, ampak zahteva celovito uveljavitev lastne posebnosti? Naloga se zdi lahka, vendar to gotovo ni, če povzročajo težave celo uveljavljenim in močnim državam ter narodom. Seveda je naloga istočasno spodbudna in lepa, saj zahteva tisto, kar je bilo še v povojnem času nemogoče: enakovreden nastop vsake države in narodnostne skupnosti ne pa več vključevanje v ta ali oni veliki sistem, da ne rečemo ideologije.

Kako bomo kot manjšina sprejeli in ovrednotili zaščitni zakon? Kako bo Slovenija iskala novih poti? Kako bomo aktivneje soustvarjali Evropo v tem našem območju, na katerem živimo? Kako bomo premagovali stare predsodke, kako bodo stare predsodke premagovali drugi? Kako bomo torej usresničili globlje medsebojno razumevanje, ki je smoter in cilj človekovega življenja? Medsebojno razumevanje, ki želi enakovrednost vseh, vendar na način upoštevanja vseh drugih. Svet se torej spreminja in odpira točno tukaj navedena vprašanja ter želi odgovore na ravni srečnega sobivanja, demokratičnosti in človečnosti. Vse to v življenju držav in narodov kot tudi vsakega posameznika. Številna so torej vprašanja, ki so se nam približala, toda razveseljiv je občutek, da je prihodnost odprta in da je mogoče na vsa vprašanja odgovoriti pldno in uspešno. Lepo je, da so vprašanja številna, če je prihodnost odprta v dobrem smislu in če nas nestrno pričakuje.

NOVI
GLASUREDNIŠTVO
IN UPRAVA:34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL 0481 533177
FAX 0481 536978
E-MAIL noviglas@tmedia.it34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL 040 365473
FAX 040 775419
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA

IZDAJATEL: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 70.000,

INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493

CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

INTERVJU / ALOJZ REBULA

LOŠKA LIPA V SIBILINEM VETRU

JOŽE HORVAT

V nekem pogovoru ste mi dejali, da je po vaše najlepši del Slovenije pravzaprav njen osrednji del. Najbrž gre za to območje, okoli ali v bližini Loke pri Zidanem mostu, kamor radi zabijate in kjer je, kolikor vem, nastalo precej vaših del?

Ja, pravzaprav lahko rečem, da večina. Na vrtu, tam v tisti uti, je nastala vrsta knjig; če se dobro spomnim, sem tu napisal pretežni del romana *V Sibilinem vetru* (1968), tu sem se ukvarjal s knjigo *Smer Nova zemlja* (1972), tu sem pisal roman *Zeleno izgnanstvo* (1981) in doživel tudi razburljive trenutke, ko mi je nenaden vihar raznesel ves rokopis po vrtu in sem liste lovil po poletni travi, tu sem tudi prevajal Ajshilovo tragedijo *Sedmerica proti Tebam*, tu sem napisal v italijanščini biografijo Jakoba Ukmarija, tu pa so kar v celoti nastali tudi moji zadnji romani, in sicer - bi dejal - nekakšna tržaška trilogija, se pravi dramsko besedilo *Operacija Timava* oziroma roman z naslovom *Kačja roža* (1994), roman *Maranathá* (1996) in roman, o katerem se je zadnji čas zaradi kresnika kar precej govorilo, *Cesta s cipreso in zvezdo* (1998). Pa tudi zadnji roman *Rokopis za zahvalno nedeljo*, ki je bil letos junija nagrajen pri celjski Mohorjevi in bil tedaj naslovljen *Potopljeni zvon*. Lahko dodam, da so nekatera poglavja omenjenih del iz različnih razlogov nastala prav tu na ganku, pri mizi, pri kateri sediva - v območju te stare lipe, katere krošnja sega vse do naju in pravzaprav zeleni že v Sibilinem vetru...

To je rojstna hiša oziroma domačija gospe Zore - to okolje vam očitno zelo ustreza?

Ja, tu je rojstni kraj moje žene in moram reči, da sem se ga iz raznih razlogov zelo navadil, poleg družinskih tudi zato, ker je tu čisti slovenski milje, ki ga pri nas ni, tu je bogata narava z gozdovi in vodo, česar pri nas v taki obliki prav tako ni, itn.

To okolje je pravzaprav zaznati v več vaših delih.

Ja, marsikaj je večkrat opisano v transpoziciji, recimo ta vrt z okoliškimi hribi je bil zajet v *Sibilinem vetru*, čeprav je postavljen povsem drugam, v južno Italijo, itn. Res je marsikaj iz te kotline prešlo v moje knjige. Tudi gozdovi, čeprav mi nekateri očitajo, da jih je že preveč; neki moj prijatelj mi je špičasto rekel, da so to knjige, ki jih izdaja gozdarsko društvo Slovenije! (Smeh)

Sodeč po branju rokopisa, bi rekel, da se tudi zadnji tekst, pri Mohorjevi nagrajeni roman, dogaja v tem okolju?

Nekako je postavljen v to kotlino, ki se začneja, ko se Sava pri Zidanem mostu odpre proti Sevnici.

Ima kje tu svoj prototip tudi glavni lik župnik Milan?

No, to pa je vprašanje, koliko je ta lik sposoben ali koliko izmišljen. Ni nujno, da je narejen po nekem modelu.

Je pobuda za to knjigo bil prav razpis Mohorjeve za roman ob 10. obletnici

V zadnjih letih je pisatelj Alojz Rebula izdal kar tri romane, ki so ga spet postavili v osredje slovenske javnosti. To so *Kačja roža*, *Maranathá* in še neobjavljeno besedilo s prvotnim naslovom *Potopljeni zvon*, s katerim je avtor zmagal na junijskem nagradnem natečaju Mohorjeve družbe (Celje) za roman slovenske osamosvojitve. Pri Mohorjevi bo izšel prihodnje leto. Že to je bil razlog za pogovor z Alojzom Rebulom, enim najpomembnejših slovenskih romanopiscev, profesorjem, primorskim rojakom, ki je 21. julija obhajal 75-letnico, h kateri mu izražamo najlepša voščila in želimo veliko ustvarjalnih let. Pogovor je potekal v Loki pri Zidanem mostu, kraju v osrednji Sloveniji, kamor zlasti v poletnih mesecih zahaja že leta dolgo in je tam nastalo veliko njegovih del.

osamosvojitve? Ali pa ste ga načrtovali že prej?

Tisti razpis sem videl, a v prvem trenutku nisem reagiral, saj sem mislil, da se mi v teh letih ne spodobi, da bi se udeleževal take reči, toda potem sem nekako začel razmišljati in se vprašal, kako bo z odzivom, končno gre za katoliško založbo in da konec koncev kristjani formalno nismo več ilegali, čeprav se nas drži vtis ilegale. Ta razmislek je bil potem eden izmed motivov, da sem se pozneje odločil za sodelovanje. In ideja mi je kar sama od sebe, ne da bi jo iskal, "padla" na papir, gotovo tudi zato, ker gre za tematiko, ki jo najbolj doživljam. Nekako mi je še bližja kot kulturna.

Glavna tema romana je pripoved o slovenskem krščanstvu, njegovem "potopljenem zvonu", zatiranem "simbolu slovenskega krščanskega genija", kot je zapisano v rokopisu, in se po osamosvojitvi vendarle dviga in približa v javnost. Čutite zdaj glede odnosa do krščanstva veliko razliko?

Ja, gre za krščanstvo v dobi naše osamosvajanja, a pri tem nisem mogel zamolčati krščanstva v dobi, ki je bila neposredno pred njo. Velikanska razlika pa je že v tem, da je prej bilo krščanstvo praktično v ilegali, v družbeni odrinjenosti. Danes tega ni. So pa druge stvari. Danes se kot človek, ki se priznava h krščanskemu svetovnemu nazoru, čutim bolj osamljenega kot v dobi imenovane ilegale. In se ukvarjam z mislijo, od kod ta občutek, odgovarjam pa si, da mogoče iz iluzije, ki sem jo gojil tedaj, misleč, da je v tem narodu in tej inteligenci več krščanstva, kot ga je dejansko bilo. Mogoče pa je razlog tudi v tem, da krščanski kulturno intelektualni potencial še ni tako izražen, kot bi danes lahko bil. Kajti zdi se mi, da v sami kulturi slovenski kristjani nekaj pomenijo, saj v celi vrsti humanističnih in drugih strok nekaj so, mar-

sikje celo vodilni. To se pravi, da se slovenska krščanska kultura ni znašla dovolj organizirati, da bi bila vidnejša in učinkovitejša. Verjetno je to vidno tudi pri katoliškem založništvu, ki je po eni strani razveseljivo razpršeno, po drugi pa daje vtis neorganiziranosti.

Čutite v zvezi s krščanstvom razliko med Primorsko v Italiji in tem osrednje štajerskim okoljem?

Po mojem je zelo velika. Tako velika, da se na Primorskem čutim sredi razkristjanjene zemlje, tu pa tega še ni.

Čemu to pripisujete?

Ob drugem je verjetno bilo krščanstvo tu drugače ukoreninjeno, drugi pa je sicer doživelo komunistični val, ni pa doživelo primorskega fašističnega valjarja, ki je poleg narodne drobil tudi krščansko zavest. Kajti med prepovedanimi knjigami so bili tudi katekizmi in krščansko življenje je potekalo v ilegali. Tako da ima Primorska za sabo dve ilegali. Govorim za slovensko Primorsko, italijanska je dejansko imela samo prvo, fašistično ilegalo, toda neformalno precej let tudi drugo, kolikor je čez našo zamejsko Primorsko segal tudi vpliv matične diktature. Ta diktatura pa je bila tako rekoč druga oblast v zamejstvu.

Kakšno možnost lahko zdaj za krščanstvo predstavlja kultura, predvsem sodobna, in kakšna je v zvezi s tem "kulturna politika" Cerkev? Si prizadeva, da bi kulturo ustvarjalcev s krščanskim nazorom bolje poznalo cerkveno občestvo? Menite, da le-to pozna vaše knjige?

Na to slednje ne morem odgovoriti, saj se o tem nisem spraševal in se ne sprašujem. Slišal pa sem že kak očitak na račun Cerkev glede njene premajhne zainteresiranosti za usodo slovenske kulture. Jaz tega očitka ne bi izrekal, to pa zato, ker Cerkev, ki prihaja iz katakomb, ima kakšne druge skrbi in dela, kot pa da bi se takoj ukvarjala z nekakšno elitniško kulturo. Ta je namreč mišljena, kajti zdi se mi, da kar zadeva ljudsko kulturo, Cerkev tej kulturi posveča dovolj pozornosti. Dovolj je, da odpremo Družino in vidi-

mo, da je tukaj - kot mu rečejo - slovensko božje ljudstvo dovolj razgibano. Tudi kar se tiče srečanj, romanj, simpozijev itn. - tu se mi celo zdi, da slovensko krščanstvo daje videz lepe vitalnosti. Najbrž pa velja, da se z elitniško kulturo cerkev še ni odločneje spopadla. Poleg omenjenega razloga je tu še ta, da so danes katoliški intelektualni kadri zelo zdecimirani. Tu je bila revolucija, je bil kočevski Rog, je bila emigracija - na terenu so, kar se tiče krščanske pričevalnosti, ostali edino krščanski socialisti, a to je bila tako rekoč le peščica ljudi, ki ni mogla doseči kaj velikega.

Menite, da pogosta polemika proti Cerkvi ovira razvoj te njene dejavnosti?

Niti ne. Dodal pa bi, da na cerkveni strani vidimo, da se na napade odzivajo vedno isti ljudje. Kar je malo čudno, če se ve, da ima teološka fakulteta nekaj desetih predavateljev in bi človek zato pričakoval, da bi ta fakulteta izrazila malo več intelektualne potence, kakor jo izraža, ko dejansko zmeraj, kadar gre za obrambo stališč, vidimo v polemikah v glavnem vedno iste pisce. To ni spodbudno, saj bi krščanska stran morala razpolagati z močnejšo reprezentanco.

Ali more računati na neko skupno reprezentanco, saj je znano, da znotraj krščanskega prostora obstajajo razhajanja in ločevanja?

Ja, vsi vemo, da krščanska inteligenca ni enotna, pri čemer je glavno razhajališče odnos do naše preteklosti in zlasti revolucije. Dobro je znano, da del te inteligence podpisuje opcijo, ko jo je izoblikovala ljubljanska škofija in je veljala do ustanovitve oboroženih formacij proti partizanom oziroma OF. Obstaja pa seveda tudi opcija tistih, ki so sledili Kocbekovi izbiri, tretjič pa obstaja tudi opcija tistih, ki se je oddaljila tako kakršnemukoli sodelovanju z okupatorjem kot tudi od revolucionarne akcije, sem pa spada jo somišljeniki profesorja Gosarja, Solarja idr. Te tri opcije, ki so katoličane razdeljevale v času med vojno, tlijo med njimi še danes. Na zunaj ima človek vtis, da prevladuje prva, ampak vse kaže, da je situacija bolj kompleksna.

Ne bi zato kazalo to zadevo globlje raziskati?

Ja, svojčas sem mislil, da bi o tem organizirali okroglo mizo ali simpozij katoliške inteligence in skušali razčistiti odnos do naše preteklosti. Posebej še, ker mislim, da je dozorel čas, da bi tudi ta stran kljub vsem svojim razlikam prišla do temeljnih, vsaj do minimalnih in skupnih - recimo - izhodišč ali zaključkov. Po mojem je zdaj že čas za to, da bi ta izhodišča sprejeli, saj so bolj ali manj sestavina širše slovenske zavesti, sprejeli recimo to, da slovenski komunistični partiji prvenstveno ni šlo za osvoboditev naroda, ampak predvsem za priboritev oblasti oziroma svoje diktature. Mislim, da bi to dejstvo vsi slovenski kristjani, od levih do desnih, v glavnem morali priznati.

Ne dvomite, da bodo razhajanja ali celo razkol tudi tu obstajala še naprej?

Nisem tako prepričan. Prihajajo nove generacije in zdi se mi, da se bodo stvari počasi omilile, posebno, ker - kolikor poznam situacijo, poznam pa jo malo - med mladimi prihaja do zelo poglobljenega doživljanja krščanstva, ki presega politiko in sociologijo. To je vsekakor pozitivno, tudi zato, ker ima velik združevalni pomen. Danes je čuti ti že nov odnos do Cerkev; zdaj si je že težko zamisliti, da bi kristjani zavzeli recimo do cerkvenega magisterija tako polemično, včasih tudi vzvišeno držo, kakršno je zavzel Kocbek med vojno.

Kaj lahko rečete o multikulturalnosti, pojmu, ki je ta čas verjetno aktualnejši in tudi spornejši med Slovenci v zamejstvu, čeprav sicer slovensko kulturo spremlja stoletja in bi brez njega ne preživela?

Zame je to lažen pojem, saj smo multikulturalni že od rojstva, tudi če to nečemo biti. Če Slovenec zna italijanščino, pozna italijansko kulturo ali celo piše v italijanščini, kot se je godilo npr. pri Borisu Pahorju in meni, se lahko samo vpraša, kaj naj še naredi, da bi bil multikulturen? Kaj naj jaz še storim ob tem, da sem napisal tudi kakšno italijansko knjigo, da spremljam italijansko kulturo, berem *Corriere della Sera*, italijanske romane itd.? Očitno le še to, da v sebi zbrisem nekaj slovenske zavesti. A nekdo bi mi moral povedati, kako to storiti. Naj ne hodim v slovensko gledališče, naj ne berem slovenskih knjig, naj ne pošiljam otrok v slovensko šolo? Očitno smo tu pri nekem hokus-pokusu brez sleherne intelektualne veljave, zato diskusija o tem nima pomena. Multikulturalnost je žalosten izhod v sili naše poražene marksistične levice, izraz ideološke zbegnosti.

Včasih je videti, kot da se med Slovenijo in zamejstvom povečujejo tudi jezikovne razlike. Ali ni tudi tu vzrok za to, da v Italiji berejo malo tiska iz Slovenije?

Zdi se mi, da to ni toliko stvar jezika, temveč bolj pomanjkanja zavesti. To psihološko oddaljevanje od Slovenije je nevarno, čuti pa se v Trstu pri mladini. Tudi v športu, kjer sicer so slovenska društva, jo na najvišji ravni bolj kot slovenski zanimajo italijanski šport. Se pravi, da ne gre toliko za vprašanje jezika kot za vprašanje duha, odnosa.

Na nekem drugem področju pa morda ne boste tako kritični: v zadnjih desetih letih izbaja na vašem območju sorazmerno veliko novih slovenskih knjig.

Ja, ampak morda sem že rekel, če nisem, pa bom zdaj: v Trstu sem bolj vesel novega slovenskega otroka kot nove slovenske knjige. Kajti videti je, da je knjig morda celo preveč. Tolikšno število samo po sebi namreč ni znamenje neke kulturne civilizacije. Če v nekem narodu izide 300 pesniških knjig na leto, to samo po sebi še ni znamenje kulturne civilizacije. Kot je preveč, če letno izide od 40 do 50 romanov. Po drugi strani pa smo praktično brez kritike.

BIBLIČNA RAZMIŠLJANJA OB BOGOSLUŽNIH BERILIH V LITURGIČNEM LETU A

ZLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

ZVONE ŠTRUBELJ

19. NAVADNA NEDELJA

In takoj je primoral učence, da so šli v čoln in se peljali na drugo stran; sam naj bi medtem odpustil množice. In ko je množice odpustil, je šel na goro, da bi na samem molil. Ko se je zvečerilo, je bil tam sam. Čoln pa se je medtem oddaljil že precej stadijev od brega. Valovi so ga premetavali, kajti pihal je nasprotni veter. Ob četrtno nočni straži je Jezus hodil po jezeru in prišel k njim. Ko so ga učenci videli hoditi po jezeru, so se vznemirili in rekli: "Prikazen je." Od strahu so zavpili. Jezus pa jim je tako rekel: "Bodite pogumni! Jaz sem. Ne bojte se!" Peter mu je odgovoril in rekel: "Gospod, če si ti, mi ukaži, da pridem po vodi k tebi." On mu je dejal: "Pridi!" In Peter je stopil iz čolna, hodil po vodi in šel k Jezusu. Ko pa je videl, da je veter močan, se je zbal. Začel se je potapljati in je zavpil: "Gospod, reši me!" Jezus je takoj iztegnil roko, ga prijel in mu dejal: "Malovernež, zakaj si podvomil?" In ko sta stopila v čoln, je veter ponehal. Oni pa, ki so bili v čolnu, so se mu poklonili do tal in rekli: "Resnično si Božji Sin." (Matej 14, 22-33)

POGLED, KLIC NA POMOČ IN IZTEGNJENE ROKE H KRISTUSU, ODREŠENIKU

Nemški teolog Gotthard Fuchs je na nedavnem pedagoškem zasedanju v Salzburgu, tako poroča koroški verski tednik *Nedelja* (1.8.1999), govoril o Cerkvi, ki je na poti k vstajenju. Na videz je zares okorela, utrujena, sama s seboj se ukvarja oča institucija. Mnogi jo doživljajo kot zmaja, ki "čuva votlino z duhovnimi zakladi." Predavatelj se je izzivalno vprašal: "Ali je treba zmaja najprej uničiti, da bi prišli do zakladov?" Svoj poseg je sklenil z mislijo, da, kdor danes dela v Cerkvi, mora biti hkrati spremljevalec ob smrti in babica. Cerkve mora v marsikateri današnji obliki umreti, da bo lahko vstala od mrtvih.

Matejevo poročilo o Jezusovi hoji po vodi in Petrovem poskusu, da bi Jezusu šel naproti v viharjem morju, je zgovorna lekcija o počasnem in vztrajnem zorenju, umiranju in rojevanju v hoji za Kristusom. Cerkve se v stoletjih spreminja, prilagaja, notranje oblikuje in zori, da bi bila vredna nositi ime Kristusova Cerkve, skupnost Jezusovih učencev. Če jo v določenih obdobjih doživljamo kot utrujeno, okorelo in počasno in ji znamo očitati njene napake, jo moramo kot verniki v Kristusa tudi sprejemati, ji odpustiti, se ji prepustiti in ji zaupati. Ona je tisti čoln, ki bo prebrodil viharje tega sveta. Ne zato, ker smo v njej mi, ampak predvsem zato, ker je v njej Kristus, gospodar časov in vekov, ključ naše osebne in skupne človeške zgodovine.

Apostol Peter se je z navdušenjem vrgel v razdivjane vode Galilejskega jezera. Dovolj mu je bilo vedeti, če je to, kar vidi, zares Kristus. Ko mu Kristus pravi: "Pridi!", se nič ne obotavlja. Toda Peter ni bil samo človek poguma, ampak tudi človek strahu. Prav zato je začel dvomiti in izgubljati gotovost. Hitro je usmeril svoj pogled h Kristusu, iztisnil iz sebe silovit krik na pomoč "Gospod, reši me!" in iztegnil roke.

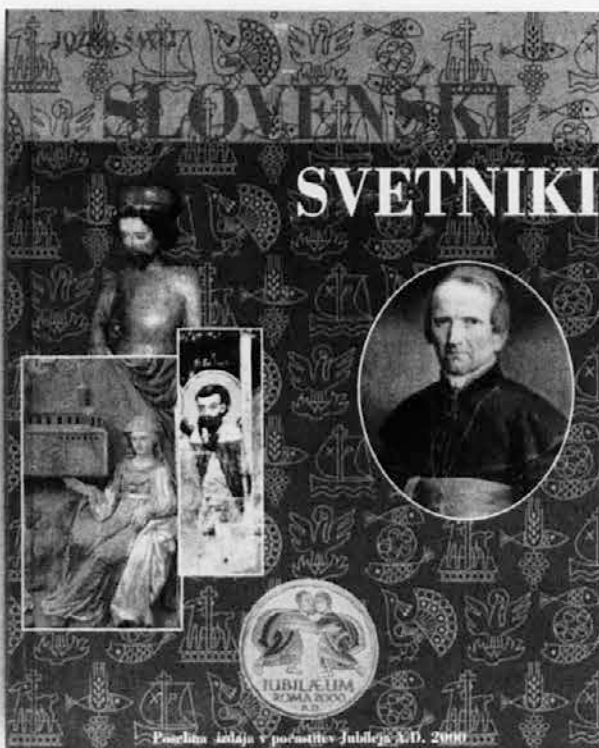
Gre za lepo podobo, ki vsakemu izmed nas ponudi v premislek nekaj pomembnega. S svojimi lastnimi močmi ne bomo dosegli odrešenja. V vsakem človeku je preveč strahu in negotovosti, da bi lahko sam prebrel viharje zla, ki se razdivjajo na morju človeškega življenja. Zato nam Bog v Kristusu podaja rešilno roko. Dovolj je usmeriti vanj pogled, ga poklicati na pomoč in stegniti roko, da jo lahko dosežemo.

To velja tudi za Cerkve. V viharjem morju zgodovine, kjer jo premetavajo valovi preizkušenj, bo varno plula v božji pristan le v zvestobi Kristusu in njegovemu evangelijskemu izročilu. Šele ob koncu časov jo čakajo umirjeno morje, rešilni pristan, veselje in praznik v Bogu.

KRISTJANI IN DRUŽBA

PRVA PREDSTAVITEV KNJIGE NA SVETI GORI

SLOVENSKI SVETNIKI

Platnica nove knjige. Levo zgoraj sv. Domicijan, spodaj sv. Gorazd in sv. Ema Krška. Desno škof A.M. Slomšek

poslilo več let in ga stalo precej truda. Povod za raziskavo o slovenskih svetnikih pa mu je dala najdba odkrušene Domicijanovega nagrobnika v Milštatu leta 1992. S to najdbo je karantanski svetnik utišal vso tisto "znanost", ki je s študijami na univerzitetni ravni dokazovala, da je sv. Domicijan izmišljotina in da nikoli ni živel.

Za avtorjem je povzel besedo koprski škof Metod Pirihi, ki se je te dni umaknil na Sveto goro za kratek oddih. Izrazil je zadovoljstvo ob izidu knjige, ki je prišla na svetlo ob pravem času, saj v pričakovanju slovesne proglasitve Slomška za blaženega veliko razpravljamo o tem. Sporna trditev, da bo Slomšek prvi slovenski svetnik, je nastala, ker se s tem hoče poudariti, da bo prvi proglašen po postopku, za katerega je pristojna le rimska kurija. V preteklosti so namreč svetnike proglašale krajevne cerkvene oblasti. Škof Pirihi je še omenil, da bi bilo zanimivo podrobneje preučiti življenjepise raznih istrskih svetnikov.

Na koncu je še enkrat spregovoril Radivoj Humar, ki si prišteva izdajo te knjige kot dragoceno darilo za svojih petdeset let. Na ta račun je tu-

V četrtek, 29. julija zvečer, je bila na Sveti gori prva predstavitev knjige *Slovenski svetniki*, ki jo je napisal vneti raziskovalec stare slovenske zgodovine Joško Šavli. Predstavitev je potekala v samostanskih prostorih, kjer je v prvi dvorani na ogled razstava mojstrskih risb, s katerimi je želel akademski slikar Milogoj Dominko, doma iz Bilj, ilustrirati pesnitev *Krst pri Savi*. V sosednji dvorani je predstavnik založbe Radivoj Humar v uvodnem nagovoru pouda-

ril željo organizatorjev, da bi bilo srečanje čim bolj domače in prisrčno. Za načrtovano slovesnost ni bilo veliko oglav, zato je bilo pričakovano le manjše število udeležencev. V resnici je bila Frančiškova dvorana pretesna za veliko število prijateljev, izobražencev in tudi preprostih ljudi, ki z občudovanjem spremljajo dolgoletne šavlijeve študije in zanimive izsledke.

Sam avtor je v kratkem posredu povedal, da ga je zbiranje podatkov za to knjigo za-

di vse prisotne povabil na bogato zakusko, ki je sledila.

Na ogled je seveda bila pravkar natisnjena knjiga, lepo vezana v trdih barvnih platnicah s podobami svetnikov in z zgodnjekrščanskimi simboli. Knjiga je bogato ilustrirana s črno belimi fotografijami krajev, spomenikov in dokumentov. V njej so podrobno obdelani življenjepisi in zgodovinska ozadja karantanskih svetnikov, začevši s sv. Domicijanom. Sledijo Modest, Ema Krška, Liharda, Gorazd, Kancijan in iz novejših zgodovinskih dobe Anton Martin Slomšek.

V drugem delu knjige predstavlja avtor še vrsto svetniških vzorov, od katerih je treba nekatere v njihovi pravi luči šele odkriti. Med svetniške vzore so všteti Bruno Koroški, karantanski papež z imenom Gregor V., Friderik Baraga, Ignacij Knoblehar, Jakob Misia, Janez Gnidovec, Ljube Grozde in Anton Vovk.

Tisti, ki cenimo šavlijev trud pri odkrivanju najstarejše slovenske zgodovine, smo odhajali s predstavitev z zadovoljenjem, da je avtor po daljšem presledku spet objavil pomembno delo, po katerem lahko seže z užitek tako strokovnjak kot preprost bralec. V uvodni besedi je avtor sam zapisal, naj bi bila knjiga današnjemu slovenskemu človeku v spodbudo pri iskanju krščanskih in življenjskih vrednot. Ob velikih zgledih, ki so mu jih dajali naši predniki v neahkem življenjskem boju, bo lahko z večjim pogumom zrl v svojo lastno prihodnost.

DANČ

GORIŠKI ROMARJI Z VLAKOM UPANJA

MOČNI VTISI Z LURŠKEGA ROMANJA

ALBINA PINTAR

Ko se je v ponedeljek, 19. julija, ob 14. uri vlak zazibal in odpotoval, sem zaprla oči in tiho prosila Devico Marijo, naj nas spremlja na dolgi poti proti Lurdu...

Jaz in mož sva bila že enkrat pred leti sama tam in se udeležila t.i. "romanja za en dan", kar pa je zelo različno od pripravljenega škofijskega romanja. V kupeju smo se vozili v šestih in, čeprav je bil klimatiziran, nas je toplota kar mučila. Naša spremljevalka, vedno nasmejana gospa Joana, ki je "sestra" pri Unitalsiju in me je tudi navdušila nad tem romanjem, nam je z veliko razpoloženo razlagala in odgovarjala na naša vprašanja. Ko smo molili rožni venec, me je veselo presenetilo, da je bila pri vsaki deseti ena Zdrava Marija v slovensčini, čeprav nas je bila Slovenec le slaba desetina. Vseh skupaj nas je bilo 456. Ga. Joana me je povabila na obisk bolnikov v posebno opremljen vagon. Z nami je šla tudi mlada Manuela, ki si po operaciji še pomaga z berglami. Ostala sem z odprtimi usti, ko sem videla, kako pozna

vse bolnike, kako lepo ravna z njimi in kako so bili vsi zadovoljni njenega obiska. Tako sem spoznala tudi prizadetega Joška iz Solkana, kateremu se je uresničila želja tega romanja in zato je bil presrečen. Njegov spremljevalec Robert ga je ljubeznivo rinil povsod. Moji sopotniki in jaz

smo potovali prvič ponoči in, čeprav so bili ležalniki še kar udobni, smo noč skoraj prebdeli, malo zaradi toplote malo zaradi razgleda, ki nam je tekel pred očmi; vmes so se vsiljevali obrazi bolnikov, hvaležni našega obiska in polni upanja in sreče, da se bodo srečali z Lurško Gospo.

Torek, 20. julija, se je začel s sv. mašo v vlaku, somaševanje je vodil nadškof A.V. Bommarco. Ob 13.30 smo končno dospeli v Lurd, kjer so nas namestili v razne hotele. Ob 17.30 je bila otvoritev romanja z blagoslovom velike, kakih 30 kilogramov težke sveče, ki smo ji sledili v procesiji po veliki esplanadi do votline, kjer smo se poklonili Devici. Kljub množici vseh ras, ki me je obkrožala, sem se počutila sama v pogovoru z Marijo; slišala sem samo veselo pesem ptičkov, ki gnezdiijo okrog Marijinega kipa. Tudi jaz sem pobožala zglajeni kamen tiste votline in se ustavila pri izviru, ki od časa Marijinih prikazovanj ni nikoli usahnil. V sredo, 21. julija, smo se udeležili mednarodne maše v ogromni podzemni baziliki sv. Pija X., v kateri se lahko zbere 20.000 vernikov. Popoldne je bilo v cerkvi sv. Bernardke srečanje za spravo z Bogom. Mož, ki je mnoga leta opustil ta zakrament, se je opogumil in se spovedal. Za naju je bil to čudež! Saj dobro vem, da je v tem kraju lahko mnogo takih neopaznih duhovnih čudežev, toda mi dva sva tako srečna in želiva posredovati vsem to radost.

STRAN 10

POGOVOR / KOPRSKI DEKAN LOJZE KRŽIŠNIK

PREK PRIJATELJEV PRIPADAMO JEZUSU KRISTUSU

V domu duhovnosti v Klanecu pri Kozini se tudi letos zbira mladina iz širše Primorske in tudi iz drugih krajev Slovenije.

Dekan Lojze Kržišnik, vi ste bili med pobudniki te hiše duhovnosti, tega doma, kjer se zbirajo mladi. Kdaj je do tega prišlo in kako ste organizirali življenje in delovanje centra?

Ta dom duhovnosti se je v Klanecu pri Kozini začel pred desetimi leti. Prej so bile take hiše namenjene duhovnim poglabitvam samo na severu naše škofije. Glavno tako središče je bilo in je Štržišče, potem Livek in Log pod Mangartom. Nato sem si mislil - takrat sem bil še tam duhovnik -, ko sem to gledal in opazoval in tudi delal na tem področju, da bi tudi tem mladim približali tako središče in jim dali možnost, da bi jih več in z večjo lahkoto prihajali na tedne duhovnosti. Ko sem prišel za župnika na Kozino, sem s seboj že pripeljal to idejo, tako da smo s to dejavnostjo začeli kar v tej župniji in to pred kakimi desetimi leti. Ker tam ni bilo možnosti, da bi se to razvijalo, in ker se je v Klanecu zaradi župnikove smrti izpraznilo župnišče, se je vse to preselilo v Klanec, tako da potekajo tukaj najrazličnejša srečanja in duhovne vaje že dobrih sedem let.

To pomeni, da se še zlasti v poletnih mesecih, toda tudi med letom, v teh prostorih zbira mladina; pribajajo pa tudi drugačne skupine in poglabljajo duhovnost. Kako je organizirana mladinska pastoralna v koprski škofiji?

Dnevi duhovnosti, duhovni vikendi in drugo, temu podobno, je v naši škofiji zelo razvito že dolgo časa. Največ tega je razvil g. Vinko Kobal. Njemu se je pridružilo veliko duhovnikov, tako da so postali tedni duhovnosti ali duhovni vikendi nekaj rednega pri župnijski pastoralni z mladimi. V bistvu mora vsak duhovnik, ki želi delati intenzivno z mladimi, vklopiti v svoj program tudi tedne duhovnosti. Mislim, da je tega veliko, čeprav bi ga lahko bilo dosti več.

To je torej priložnost, da poglobite nekatere vidike dela z mladimi. Verjetno je to zelo odvisno od starostne dobe. Predstavljam si, da je treba delati z osnovnošolsko mladino na neki način, z odrasčajočo mladino drugače, z mladinci že spet na drugačen način. Kako odgovarja

mladina na ta vabila, na te priložnosti duhovnega poglabljanja?

Glede vsebine duhovnih vaj in tednov duhovnosti lahko rečem, da gre največ mladim skozi vsebine, ki so nastale ob delu g. Vinka Kobala. Res je, da je zelo velika razlika med osnovnošolsko mladino ali potem mladinci, študenti. Pri vodenju takih pobud pa le imamo nekaj skupnega, moramo neko temo, ki se potem prilagaja udeležencem. Glede načina bi povedal tole: dnevi duhovnosti so nekaj zelo dobrega za mlade predvsem zaradi tega, ker je tukaj čas, da oni kaj doživijo. Na župnijski ravni je v tem trenutku vse preveč teoretično, tudi verouk ali mladinska srečanja so v glavnem razmišljanja, razpravljanja in to vse bolj na racionalni ravni. Ko pa smo tukaj cel teden, doživljamo veliko bolj "doživljajsko", imamo več časa tudi za božjo besedo: veliko jo preigramo, da se vživimo v tiste vloge, ki so v Svetem pismu. Tu poudarjamo predvsem to, da poskušamo vsako stvar doživljati čim globlje.

Prav to je verjetno bistvo te izkušnje, da to, kar otroci in mladi doživijo v teh dneh, nekako tudi potem ponesejo v vsakdanje življenje, na svoje domove, šole itd. V tem pa je tudi mogoče tisti pomislek, ki ga je bilo včasih slišati na račun verskih skupin, da poglabljajo le osebno duhovnost, premalo pa se potem to prepričanje odraža v širši skupnosti. Kako odgovarjate na te pripombe?

Pri takih izkušnjah je velik poudarek na prijateljstvu. Lahko bi rekel, da je to velika šola prijateljstva. Tudi Jezus je pri zadnji večerji rekel svojim učencem: "Niste več služabniki, ampak ste moji prijatelji." In to prijateljstvo, ki nastaja med mladimi, ki izkustveno doživljajo to spoštovanje, pristnost, iskrenost in zaupljivost med seboj, jim veliko pomaga, da lahko potem rečejo: "Lepo je biti kristjan". Po naših župnijah je namreč premalo občestva in vsi duhovniki opazamo, da je največja rak na naših župnij prav ta, da ni močnega občestva. Skozi take skupine skušamo graditi novo občestvo, ljudi, ki bi se med seboj spoštovali, ki bi imeli neki načrt in željo, ki bi verovali v Jezusa Kristusa in njegovi Cerkvi se kaže čisto konkretno ob najbolj preprostem prijateljstvu.

Gotovo je prijateljstvo prvinska izkušnja, ki nedvomno nagovarja mladega človeka. Kaj pa Mavrični most mladih. To je skupina, organizacija, ki povezuje na neki drugačni ravni mlade, vendar pa izbaja ravno iz te izkušnje prijateljstva. Že ta simbolika mavričnega mostu nekako vnaša ta element. Kako živi ta skupina?

Mavrični most mladih je nastal prav na ta način, da so mladi prihajali na tedne duhovnosti, da smo bili prijatelji. Ker je bilo to prijateljstvo vedno bolj pristno, so začutili, da morajo narediti nekaj več; ni jim bilo dovolj, da samo prihajajo, ampak so začutili, da se morajo sami organizirati in kaj narediti. Tako se je prva skupina mladih, ki so se začeli zbirati najprej v Vremah in potem v Klanecu, organizirala in ustanovila društvo Mavrični most. Oni so postali nosilci nekaterih projektov

in mislim, da so veliko dobrega naredili in še delajo. Naj omenim na primer čisto preprosto stvar: tu na Krasu ni bilo veliko mladinskih skupin, skoraj jih ni bilo. To je bila noviteta in ti mladi so se zbirali po vseh župnijah, tudi po tistih, kjer mladih ni bilo. Organizirali so srečanje in tako sejali seme prijateljstva. Mavrični most je odigral pomembno vlogo prav pri graditvi raznih župnijskih mladinskih skupin. Kaj bo delal v prihodnje? Tega področja verjetno ne sme opustiti, toda pridobiti mora še nova.

Nedvomno. Bi, prosim, osvetlili še en vidik, in sicer delo z družinami? Kako ste organizirani glede tega področja pastoralnega delovanja in ali tudi take skupnosti koristijo ta dom v Klanecu?

Mavričnemu mostu in zlasti starejšim mladincem, ki so se mnogi že poročili in imajo že svoje otroke, sem predlagal, da bi se organizirali, in sicer ne v kak Mavrični most za stare, ampak da bi se organizirali v novo društvo, da bi dobili drugo ime, pod katerim bi delovali predvsem z družinami. Zelo pomembno se mi zdi, da bi delovali s starši, ker delati z mladimi pomeni delati tudi s starši. Starši morajo sodelovati. Če ne sodelujejo, je to delo precej težje. Če pa sodelujejo tudi oni, in vidim, da je tega sodelovanja vedno več, je to v korist zlasti mladim. Z velikim veseljem pripeljejo svoje otroke, jih nagovarjajo in podpirajo. Vse bi naredili, samo da bi otrokom omogočili nekaj lepega. Sedaj bi bilo potrebno te starše povezati in ustanoviti nekako društvo staršev, ki bi želeli na svoj način pomagati mladim. S tem da bi bili oni povezani, bi obenem dobivali nove ideje in spodbude, da bi lahko naredili svojim odrasčajočim otrokom še več dobrega.

MT

SVETNIK TEDNA

5. AVGUSTA

SILVESTER ČUK

MARIJA SNEŽNA

Kapela na Kredarici, najvišje svetišče na tleh države Slovenije, 2.515 metrov nad morjem in 348 metrov pod vrhom Triglava, je posvečena Mariji Snežni. Prvo kapelico je dal tam gori postaviti "triglavski" župnik Jakob Aljaž leta 1896, da bi verni planinci mogli biti ob nedeljah pri maši. Svojemu namenu je služila do jeseni leta 1952, spomladi leta 1953 so jo našli porušeno... 19.8.1992 je bila blagoslovljena nova kapela. Razen te kapele na Kredarici so v našem gorskem svetu Mariji Snežni posvečene še kapele na Veliki planini, na Krvavcu in v Martuljku. Marija Snežna ima pri nas tri župnijske cerkve: Marija Snežna v Slovenskih goricah, Solčava ter Trnovo nad Gorico pa še nekaj podružnih cerkev.

Največja cerkev Marije Snežne, ki je tudi največja Marijina cerkev na svetu, je bazilika Marije Velike v Rimu. Njeno ime Marija Snežna ali latinsko Sancta Maria ad Nives je nastalo na podlagi legende. Pod papežem Liberijem, ki je Cerkev vodil od leta 352 do leta 366, je rimski patricij Janez s privoljenjem svoje žene sklenil, da Gospodovo mater Marijo napravi za dedinjo svojega velikega premoženja, ker sama nista imela otrok. Molila sta, kako naj bi ta sklep uresničila. V noči med 4. in 5. avgustom, ko je v Rimu navadno največja vročina, se je zakoncema v sanjah prikazala Marija in velela pozidati cerkev na kraju, kjer bo naslednje jutro ležal sneg. Enake sanje je imel tudi papež Liberij, ki je zgodaj zjutraj šel v spremstvu duhovščine in ljudstva na zidanje Marijine cerkve. Bleščeče beli sneg sredi poletja je v legendi simbol Marijine brezmadežne čistosti. Pri cerkvi, ki jo je papež Liberij dal pozidati, je bila tudi votlina Kristusovega rojstva, posneta po pravi betlehemski votlini, zato so to cerkev imenovali tudi "blažena Devica Marija pri jaslicah".

Slovenci in Slovani sploh bi Marijo Snežno morali hvaležno častiti že zaradi tega, ker je prav na oltar te bazilike v Rimu papež Hadrijan II. položil slovanske bogoslužne knjige, potem ko je odobril njihovo rabo, in skoraj gotovo je v jeziku naših pradedov v tej cerkvi pel novo mašo slovanski apostol sveti Metod.

Danes godujejo tista dekleta in žene, ki so jih krstili na ime Nives, Neva ali Nevija (na Primorskem zasledimo tudi moško obliko Nevi(j)o). V slovenskem prevodu je Nives Snežana ali Snežna.

Drugi godovnjak današnjega dne je sveti Ožbalt ali Ozvald, angleški kralj in mučenec. Med Slovenci severno od Drave je bil zelo priljubljen, kar dokazuje dokajšnje število njemu posvečenih cerkev. K njegovemu češčenju, ki je k nam prihajalo z evropskega severa, so največ pripomogli škotski menihi. Svetega Ožbalta prištevajo štirinajstim pomočnikom v sili. Ponekod se mu priporočajo za dobro letino, za zdravje pri živini in za lepo vreme.

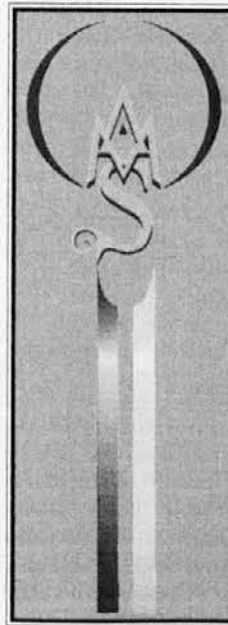
Ožbalt se je rodil okoli leta 605 kot sin angleškega kralja Etelfrida. Ko mu je bilo dvanaest let, je oče padel v bitki in Ožbalt je moral z brati zbežati na Škotsko, kjer je užival varstvo menihov, ki so ga poučili v krščanski veri in ga krstili. Kot vladar Northumberlanda, pokrajine ob meji s Škotsko, je 5. avgusta 642 prišel v roke poganskemu kralju, ki ga je dal v svojem protikrščanskem gnevu strahovito mučiti. Takoj po smrti je Bog poveljal Ožbalta s številnimi čudežnimi ozdravljenji. Zato se je njegovo češčenje razširilo po vsej Angliji, od tam pa so ga škotski menihi prenesli tudi v zahodne evropske dežele.

V PRIPRAVI NA BEATIFIKACIJO

SLOMŠKOV LOGOTIP

Duhovno okolje v pripravi na beatifikacijo škofa Antona Martina Slomška, ki bo 19. septembra letos, ko bo sveti oče nalašč prišel v Maribor, bo na svoj način bogatil tudi logotip. Ta je zasnovan iz dveh delov, ki lahko nastopata skupaj ali posamezno, in sicer iz stiliziranega znaka Slomškovih inicialk in Slomškovega citata. Črki A in M sta inicialki Slomškovega imena, hkrati pa sta tudi Marijin monogram. Novonastali monogram govori tudi o veliki povezanosti škofa Slomška z

Marijo. Črka S je v kompoziciji postavljena tako, da s svojimi mehкими linijami izrisuje pramenček, pri tem pa je del črke S oblikovan kot vinska vitica (Janez, 15, 2-8) kot simbol Slomškovega duhovniškega posvečenja. V vrhu črke A je središče očrta nega kroga, ki obsenčen poudarja misel luči in hkrati predstavlja hostijo oz. Slomškovo popolno predanost Bogu. Logotip izrisuje silhueto oljne svetilke, ki v svetopisemskem pomenu simbolizira Slomškovo poslanstvo.

PROGRAM OBISKA PAPEŽA JANEZA PAVLA II.
Maribor, 19. septembra 1999

- ob 10. uri prihod na mariborsko letališče;
 - ob 11. uri slovesna maša in Slomškova beatifikacija na prizorišču pri Betnavskem gradu;
 - popoldan kosilo in počitek v škofijskem domu v Mariboru;
 - ob 17.30 molitev na Slomškovem grobu v stolnici in srečanje z delegati slovenske sinode;
 - pred odhodom v zgradbi mariborskega letališča srečanje s predsednikom države in mariborskim županom;
 - ob 19.30 odhod letala v Rim.
- Med 7. in 11. uro bo na prizorišču pri Betnavskem gradu duhovno-glasbeni program, s katerim se bomo pripravljali na srečanje s sv. očetom.

INTERVJU / BOŽIDAR SLAPŠAK

ČAR ARHEOLOGIJJE NA TERENU

MARKO TAVČAR

6

ČETRTEK
5. AVGUSTA
1999

Na rodiški Ajdovščini je letos poleti potekal terenski pouk arheološke metodologije za študente ljubljanskega vseučilišča. Duša tega raziskovalnega in izobraževalnega načrta je izr. prof. dr. Božidar Slapšak (na sliki desno), predstojnik Oddelka za arheologijo na filozofski fakulteti v Ljubljani. Kako je do teh raziskav prišlo?

Raziskave vodi Oddelek za arheologijo s prekinitvami že vrsto let. Z najdiščem nas je davnega leta 1974 seznanil pok. Anton Race (Linčev), ugleben in zelo izobražen krajan, dolga leta eden od stebrov kulturnega dogajanja v Rodiku, sicer špedijski uradnik. Leta 1975 smo z manjšim sondiranjem v okviru projekta *Poznoantične utrdbe v Sloveniji* lahko potrdili, da je bilo najdišče nazadnje poseljeno v obdobju pozne antike - v 4. in 5. stoletju našega štetja. Leta 1981 smo tu zastavili zahteven projekt sistematičnih raziskav in prve rezultate smo potem predstavili na razstavi najprej v Sežani, potem pa še v Kopru, Trstu, Ljubljani in Splitu. Žal so omejitve pri financiranju raziskav projekt zavrele in ambicioznejše smo se dela lahko lotili spet šele leta 1993 in 1994 v okviru poletne šole za študente, dijake in begunsko mladino, ko smo lahko v celoti izkopali tudi absidalno stavbo iz zadnje faze poselitve na Ajdovščini. V nadaljnjih letih so potekale predvsem projekcijske raziskave, s katerimi brez posegov v zemljo skušamo pridobiti čim več podatkov o najdišču. Kolega mag. Branko Mušič je preskušal najrazličnejše geofizikalne metode, od električne upornosti in raznih postopkov za ugotavljanje magnetnih lastnosti zemljišča do meritev z georadarjem. Primerjava teh rezultatov z distribucijami površinskih najdb in s podatki, ki jih nudi morfologija površja z ruševinskimi grobljami, omogoča sklepanje o namembnosti posamičnih stavb in delov naselbine.

Najdišče na Ajdovščini je sicer omenil že znani tržaški raziskovalec gradišč Marchesetti, vendar ste s sistematičnimi in poglobljenimi raziskavami v zadnjih letih odkrili veliko zanimivega o tej naselbini in njenih prebivalcih. Kdo so bili prebivalci tega utrjenega naselja na 804 m visokem bribu nad Rodikom oz. Slopami?

Najdišče omenja že Bleiweis v članku, ki ga je objavil 31. 8. 1859 v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*. Ob obisku pri župniku g. Martinčiču

v Rodiku ga je le-ta v spremstvu domačina popeljal na vrh in njegov natančen opis je dragoceno pričevanje o poznavanju in razumevanju tega arheološkega spomenika med krajanji. Omenja ga tudi Matija Sila, ki je vrsto let (1871-1879) kot duhovnik služboval v Rodiku. V svojem spisu *Trst in okolica*, ki je izhajal najprej v časopisu *Edinost*, je leta 1882 pisal o najdbah na Ajdovščini in o ljudskem izročilu o njej. Najdišče omenja tudi konzervator spomeniške službe in zgodovinar Simon Rutar v članku o završniški gosposčini, objavljenem v *Izvestjih muzejskega društva za Kranjsko* leta 1895. A "slavica non leguntur", in sicer zaslužni in pomembni arheolog Marchesetti teh objav ni poznal in njegov skromni opis v delu o prazgodovinskih gradiščih Krasi in Istre je vse do našega obiska arheologe odvrčal od zanimanja za rodiško Ajdovščino.

Najdišče danes razumemo kot center Rundiktov, predrimske domače skupnosti, ki je v zgodnjem rimskem času brzkone bila organizirana kot "civitas peregrina", kot samoupravna skupnost brez rimskega državljanstva torej. Njeno ime poznamo z napisa, najdenega pred poldrugim stoletjem pri Materi (mala slika desno). Napis je iz časa cesarja Klavdija (sredina 1. stol. n. št.) in priča o razrešitvi mejnega spora med Rundikti in rimskim senatorjem Gajem Lekaniem Basom, ki je tam imel svojo posest. Od Rundiktov izvira tudi ime današnje vasi Rodik.

Gre za strateško točko, ki je dejansko nadzorovala pot do morja oz. proti Istri; je treba prav tej posvečeni legi pripisati dejstvo, da se je na bribu razvila tako velika naselbina?

Naselbina ima štiri hektare površine in je bila (vsaj v pozni antiki) gostozidana. Po izročilu je bilo tu 36 (po drugih 50) hiš, kar približno ustreza temu, kar lahko danes razberemo iz ruševinskih grobelj na najdišču. Tolikšno naselje ni moglo živeti zgolj od zelo omejenih poljedelskih površin, ki jih kot fosilne njivske terase danes opazujemo po z gozdom poraščenih grebenih okoli Ajdovščine (Štihterca, Nograd, Njivce). Naselje je nastalo kot center, ki je obvladovalo staro poselitveno področje na meji brkinskega in kraškega sveta od Kačič do Materije, s prelazom med divaškim in kozinskim križiščem, vključno s slednjim. Preglednost in strateška lega je pri tem gotovo igrala pomembno vlogo. Pomembne pa so bile tudi družbene okoliščine, družbena in naselbinska razslojenost, specializacija in hierarhija.

Od kdaj do kdaj je bila Ajdovščina naseljena in ali je mogoče ugotoviti, zakaj so to naselje opustili?

Zaenkrat so najstarejše najdbe, ki jih lahko zanesljivo časovno umestimo, iz 7. stoletja pr. n. št. Dobro je z najdbami dokumentirano obdobje, ki mu pripada napis z omembo Rundiktov - 1. in še 2. stol. n. št. Ponoven razcvet je naselbina doživela v 4. stol. n. št., najmlajše časovno določljive najdbe pa so iz 2. polovice 5. stoletja. Naselbina je bila uničena v močnem požaru, orožje, ki ga nahajamo med ruševinami, kaže na nasilno uničenje, brzkone v vojni.

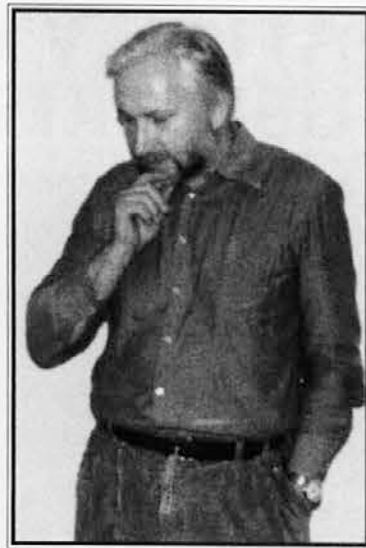
Kaj nam pričajo izkopani? Kakšne zveze so vzdrževali prebivalci teh krajev v prazgodovini in kasneje, ko so te kraje zasedli Rimljani?

Naselbina je nastala kot višinska utrdba - gradišče, z mogočnim obzidjem, širokim do 3 metre, ki je moralo biti vidno od daleč in je označevalo status in pomen tega centra. Nastala je v času, ko je bila Evropa povezana s Sredozemljem z ustaljenimi menjalnimi oz. trgovskimi potmi in so kraški prelazi igrali pomembno vlogo na transevropskih komunikacijah. Gonilna sila teh izmenjav so bile lokacije rudišč in trgovina s kovinami - železom, bakrom, kositrom in

seveda dragocenimi kovinami, pa z jantarem in drugimi surovinami, z druge strani pa z vrhunskimi proizvodi visokih sredozemskih civilizacij in z vinom, ki so v evropskem zaledju imeli vlogo statusnih predmetov in so pomembno strukturirali družbeno razmerja. Vemo recimo, kako pomemben položaj je imela Dolenjska s svojo proizvodnjo železa, kar se odraža tudi v njeni vpetosti v krog situlске umetnosti. Najdišča Škocjana, ki je bil brzkone Rodiku nadrejeni regionalni center, posebej pa najdbe iz Mušje jame, pričajo o teh izmenjavah na dolge razdalje, saj so predmeti po delavniškem izvoru iz različnih krajev, od Karpatov do Italije. Mnoga ljudstva so se borila za nadzor nad kraškimi prelazi, da bi tako obvladovala trgovanje na tej pomembni evropski poti.

Rim je z okupacijo teh krajev monopoliziral gospodarske učinke teh menjav. Skupnost, kot so bili Rundikti, ni mogla več nastopati kot avtonomen in enakopraven politični subjekt, očitno pa je obvladovala neko gospodarsko nišo, ki ji je omogočila določeno blagostanje skozi mnoge generacije, vsaj do sredine 2. stol. n. št. Zanimivo je, da dodeljevanje državljanstvih pravic v tem času najprej elitam, potem pa vsem domačinom, prinese vsaj začasno nazadovanje skupnosti, saj se njeni prvaki vključujejo v življenje mesta (Trst - Tergeste) in svoj kapital vlagajo vanj. Ponovni razcvet v 4. stoletju razumemo kot posledico nove konjunktore, ki jo prinese vlaganje države v to regijo

ob izgradnji vojaškega sistema trdnjav in zapornih zidov (Claustra Alpium lularum) v 4. stoletju, ki naj bi branile Italijo pred vdori barbarov in ki so odigrale pomembno vlogo v notranjih bojih med pretendenti na cesarski prestol (npr. bitka pri Frigidu v Vipavski dolini leta 396). V tem času rodiška Ajdovščina postane pomembnem obrtniško-industrijskim center, najdbe pričajo o obsežni kovaški in železarski dejavnosti.

Ob rodiški Ajdovščini je na širšem Primorskem in tudi drugod po Sloveniji kar nekaj zelo zanimivih arheoloških najdišč, ki potrjujejo, da je bila ta naša dežela že od davnine živahno križišče in stičišče raznih kultur. Kje so trenutno najbolj zanimiva najdišča?

Največje arheološko delovišče v Sloveniji so trenutno trase avtocest. Sistematično in dobro organizirano delo tako pri iskanju arheoloških sledov v okviru predhodnih preverjanj na možnih trasah, kot pri izkopavanju ugotovljenih najdišč na izbranih trasah, je v zadnjih letih pomembno obogatilo in v marsičem spremenilo naše vedenje o poselitvi Slovenije v arheoloških obdobjih. Prvič spoznavamo nižinska naselja prazgodovinskih obdobij od neolitika do pozne železne dobe in podoba rimskega podeželja se z novimi vrstami odkritih arhitektur in naselij bistveno menja. Na Krasu so recimo nov pojav najdbe prazgodovinske keramike v vrtačah, ki kažejo na intenzivnejšo ravninsko poselitev in izrabo v času, za katerega smo doslej poznali zgolj utrjena višinska naselja. Ohranjenost ni vedno najboljša, tisočletja poljedelske rabe so arheološke zapise v zemlji marsikje dodobra preoblikovale in zabrisale, a novi postopki iskanja in natančnejša izkopavanja so omogočili ugotovitve, ki so v marsičem spremenile naše arheološko vedenje. Ni slučajno, da je med letošnjimi nagajenci Slovenskega arheološkega društva Skupina za arheologijo na avtocestah Slovenije pri Republiki upravi za kulturno dediščino ministrstva za kulturo. Pričakujemo pa, da bodo ustrezni pogoji za spoznavanje, zaščito in tudi aktiviranje naše arheološke kulturne dediščine zagotovljeni tudi pri drugih prostorskih projektih in načrtih, predvsem ko gre za urejanje mestnih in območij drugih naselij s častitljivo naselbinsko tradicijo.

Kaj pa najzgodnejša poselitvena doba Slovanov, je stroka v zadnjih časih našla tudi v naših krajih kak zanimiv arheološki podatek, ki nam razkriva nova spoznanja o tej naselitvi ali pokristjanjevanju?

Tem vprašanjem je bilo posvečeno strokovno srečanje lani jeseni v Ljubljani. Pričevanja na eni strani temeljijo na ugotovitvah o diskontinuitetah, o prenehanju določenih oblik organiziranosti, značilnih za antično oz. poznoantično dobo, in prekinitvi življenja na celi vrsti najdišč (mesta, kršćanski centri, podeželska posestva

oz. vile, poznoantične višinske utrdbe in utrdbeni sistemi), na drugi pa imamo vse več zanimivih točk, ki bi utegnile vreči novo luč na arheološko slabo poznano in razumljeno obdobje po zatonu antike: na trasi avtoceste odkrite zgodnjerednjeveške stavbe pri Slivnici, morda tudi pri Dragomlju, zgodnjebizantinske in kasnejše najdbe v istrskih mestih, nove najdbe na Gradišču nad Bašljem, sledi, ki jih odkriva zračna fotografija v dolini Krke, in še dosti drugih. Kompleksne procese v tem času komajda slutimo, razumemo pa razlike, ki jih narekujejo različne zgodovinske okoliščine v posamičnih slovenskih regijah. In vendar bo prav arheologija tista, ki bo v bodoče lahko odkrivala nove podatke in nudila nove vpoglede v stanja in dogajanja v tem obdobju.

Arheologija je veda, ki ima poseben čar. Zakaj vas navdušuje in sploh kakšno je stanje slovenske arheološke vede danes?

Čar arheologije je v zagonetnosti jezika arheološkega zapisa. Najstarejšo zgodovino človeštva spoznavamo prek sledi, ki so se zapisale v zemljo: da bi lahko razbrali konkreten zapis na arheološkem najdišču, moramo dobro poznati obča pravila in zakonitosti tako kulturnih kot naravnih dejavnikov, saj zapis nastaja v interakciji človekove dejavnosti in naravnih procesov. Arheološka najdba - predmet je člen takšnega zapisa. Iztrgana iz konteksta lahko - kot zanimiva beseda ali lepa stavčna zveza iz kakšnega teksta - privleče našo pozornost, a njeno polno sporočilnost je moč razbrati le v kontekstu celote zapisa - najdišča, prostora in plasti, kjer se je odložila. Zato brskanje po najdiščih za najdbami - z detektorji ali drugače - siromaši te naše arhive najstarejše, nepisane zgodovine na podoben način, kot jih je včasih razširjeno uničevanje starih rokopisov in tiskov z izrezovanjem slik in lepo oblikovanih inicialk. Interes za spoznavanje preteklosti, ki je v večini vendarle poglavitna motivacija takšnega iskanja, je tako v razvitih državah pripeljal do plodnega sodelovanja s strokovnjaki in vključevanja zainteresiranih ljubiteljev in poznavalcev v arheološke ekipe pri terenskih raziskavah. Upajmo, da bo tako tudi pri nas.

Slovenska arheološka veda je v svetu upoštevana, na nekaterih področjih je v sami konici razvoja. To velja, kljub temu da že leta nima možnosti izvajati temeljnih terenskih raziskav s sistematičnimi naselbinskimi izkopavanji, na kakršnih povsod po svetu temelji razvoj stroke - tako razvoj metod dela kot ustvarjanje novega znanja. Ministrstvo za znanost in tehnologijo se je strinjalo s takšno oceno in je ob podpori še drugih resorjev omogočilo ustanovitev Centra za terensko arheologijo kot infrastrukturnega centra vseh arheoloških raziskovalnih institucij v Sloveniji, ki naj bi s skupno opremo, tehničnimi kadri in posebnimi raziskovalnimi profili olajšal izvajanje temeljnih raziskav in omogočil ustrezne učinke tudi širše v arheološki operativi. Smo na začetku, vendar v ta projekt polagamo velika upanja.

Na drugi strani arheologija opravlja naloge v zvezi z zaščito in reševanjem kulturne dediščine, recimo ob avtocestnih delih. Želeli pa bi, da bi bila še aktivneje udeležena pri načrtovanju prostorskega razvoja in posegov v prostor. Razumevanje organizacije in izrabe prostora skozi dolga časovna obdobja je tista zgodovinska izkušnja prostora, ki lahko dragoce- no pripomore k usklajenemu in kvalitetnemu prostorskemu načrtovanju, zato bi bilo potrebno vzpostaviti tovrstne raziskave na ravni občin in mest. Končne odločitve o posegih so vedno v rokah ljudi in njihovih izbranih predstavnikov, a ustrezne strokovne podlage lahko pripomorejo k boljše- mu odločanju in boljšim rešitvam.

S 3. STRANI

GLEDALIŠKE PREDSTAVE NA SLOVENSKI OBALI

"je, kar je"

LOŠKA LIPA...

Kot še marsikaj tudi to ni le slovenski manko, saj o odsotnosti kritike govorijo tako v Ameriki kot Nemčiji.

Seveda, saj je vprašanje, kako naj obstaja kritika, če ni več vrednot! Kakor hitro namreč likvidiramo vrednotni svet, avtomatsko odpade tudi kritika, to so merila, s katerimi tehtamo posamezne kulturne izdelke. Kar je eden izmed izrazov modernega nihilizma - in zato naj bi bilo vse, kar se producira, umetnost.

Vas osebno vznemirja pomankanje tega, če se tako reče, posebnega, kritičnega branja?

Osebnosti ne, saj vem, da smo v slovenski kulturi imeli mrtva obdobja, brez kritike, recimo Prešernov čas: koliko Slovencev pa je tedaj slutilo, kaj je v Prešernu? Se le po njegovi smrti je Josip Stritar povedal Slovincem, kdo je Prešeren. Tudi pozneje, za časa Aškerc do moderne, je bila taka doba. Najbolje je bilo pozneje, z nastopom Josipa Vidmarja, ki mu jaz, čeprav imam do njega kot človeka veliko rezerve, priznam, da se je razumel na to, kaj umetnost je, in je tu opravil velikansko delo. Poleg njega je bilo še nekaj ljudi, ki so prav tako imeli vrednostni odnos do kulture. Zdaj, v dobi socializma in pozneje, pa kakšne prave, močne literarne kritike ni bilo in je ni moglo biti. Danes pa kritiko, kot jo zmorejo časopisi, obvladujejo določeni klani, ni pa pisca, o katerem bi rekel, zanima me, kaj misli o tej knjigi. Take kritične osebnosti ni.

V začetku ste omenjali tisto uto, v kateri je nastajalo veliko vaših knjig. Kaj nastaja te dni, ki so zdaj najbrž primerni za delo v njej?

Letos v njej še nisem dosti sedel, kajti če je temperatura pod 20 stopinj, je za sedenje prehladno. Sem pa pripravil predavanje za Baragov simpozij v Rimu, ki bo septembra, po zdaj že 34. študijskih dnevih Draga na Opčinah. Tema je Baragova osebnost, to je nekaj sintetičen pogled na tega našega misijonarja. Imam pa še nekatere druge obveznosti, recimo streči moram svoji rubriki v *Družini*; to ne zahteva ravno veliko napora, saj ni treba, da pišem vsak teden sproti - včasih oddam nekaj sestavkov skupaj, čeprav je seveda bolje, če človek sproti reagira na aktualne izzive.

PRIMORSKI POLETNI FESTIVAL ZAKLJUČIL SEZONO

KLARA KRAPEŽ

Stalni ali pa zgolj naključni obiskovalci slovenske Obale v poletnem juliju so se v zadnjih letih že navadili na pestro gledališko dejavnost, ki bogati tamkajšnjo kulturno ponudbo, s katero skušajo obmorski kraji obiskovalcem ponuditi nekaj več kot le zabavo na plaži in morsko vodo. In ker je šest odigranih sezon že obdobje, ko se pokažejo prednosti in pomanjkljivosti tako obsežnega projekta, je morda prav, da ob zaključku sezone opozorimo na nekatera dejstva.

Letošnji Primorski poletni festival je gledalcem skupno pripravil preko 50 predstav domačih in tujih umetnikov. Uprizorjena dela so se odvijala na odskih deskah in ulicah, posebej velik odziv pa je bilo opaziti za lonescovo igrano *Stoli*, ki je nastala v festivalski produkciji. Ena boljših predstav 6. festivalne sezone je bila gotovo tudi komedija *Spogledljivost*,

nastala v koprodukciji med Primorskim poletnim festivalom in študentsko organizacijo univerze v Ljubljani. Humorno zastavljena zgodba, polna sočnih, a tako zelo vsakdanjih pripteljav in obratov, bo najverjetneje

MOST NA SOČI

KOLONIJA IN RAZSTAVA DEL IZSELJENSKIH UMETNIKOV

V hotelu Kompas na Mostu na Soči so 2. julija odprli slikarsko razstavo slovenskih izseljencev, ki so prišli z raznih koncev sveta, da bi ustvarili dela, ki so izrazno vezana na ta prelepi košček naše zemlje. Prireditelj je potekala v sklopu priljubljenega praznika *Noč na jezeru*, glavni pobudnik kolonije pa je bilo Turistično društvo Most na Soči.

Zbrane na odprtju razstave je pozdravil pesnik Ciril Zlobec, dalje sta spregovorila še tolminski podžupan Radko Carli in državni sekretar za kulturo Silvester Gabršček. Slikarka Tamara Burmicky-Taya je občinstvu predstavila umetnike in dela, ki so nastala med kolonijo. Tako je Bogdan Šaban iz Vrtojbe uporabil računalnik

kot sredstvo umetniškega izražanja; Jelka Kuraj, ki živi v Berlinu, se je posluževala pri delu toplih zemeljskih barv; Marko Kobal, ki je prišel iz Avstralije, je lepo upodobil našo krajino; Erika Marija Bajuk iz ZDA je pri ustvarjanju črpala iz narave in izdelala male plastike iz železa; Franko Žerjal iz Gorice je uporabil alkimističen postopek pri svojem ustvarjanju; Vlasta Radišek iz ZDA pa je naslikala dve krajini v zelo živih barvah narave; Rosulija Knez-Saule iz Švedske je izbrala motive neposredno in eruptivno; francoski kipar Gui D'Organs, ki deluje v Venezueli, pa je izdelal kip matere zemlje, ki srečno dviga otroka - reko Sočo.

Zdi se nam posebno pomembno, da so umetniki ustvarjali v naših krajih, kjer se že močno praznijo vasi, kolonija pa nam odkriva neodkrita lepote in bodri ljudi.

Razstava bo v tolminski muzejski zbirki od 23. julija do 20. avgusta, prav tako avgusta bo na ogled tudi v Galeriji Commerce v Ljubljani.

ADA KLUNKON

postala nova uspešnica festivalske produkcije, gledalci pa bi si jo verjetno radi ogledali tudi po zaključku festivalske sezone.

Besedilo za komedijo *Spogledljivost* je nastalo v sodelovanju celotnega gledališkega ansambla, ki ga sestavljajo študentje ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo, režijo pa je opravil Janez Lapajne, ki je v preteklem letu nase opozoril že z diplomskim filmom *Črepinje*, za katerega je prejel tudi več mednarodnih nagrad.

Spogledljivost je prijetna dveurna komedija, v kateri osrednji protagonisti - štirje mladi pari - uprizarjajo svoje vsakdanjike. V njih je sicer veliko ljubezni, a velikokrat ta postane najbolj postranska stvar, o kateri je potrebno razmišljati, saj življenje od človeka zahteva predvsem ustrezno ravnanje glede na družbeni status. Za iskanje lastne poti in uresničevanje življenjskih sanj pa je tako ali tako potrebno veliko doživeti, preizkusiti in se o marsičem prepričati.

Igralska zasedba je svoje delo odlično opravila. Najbolj sta s svojim likom sicer izstopala Mojca Fatur in Matjaž Javšnik, a čisto za vse lahko trdimo, da so bili izredno prepričljivi in dovršeno izbrušeni v svoji igri. Z lahkotnostjo in energičnostjo so v dveh urah gledalcem ponudili kopico dobrih dialogov in vsakdanjih situacij, v katerih se marsikdo prepozna. Prav svežina in zavzetost pa sta dobra popotnica za prihodnost domačih odskih gledališč.

Prav zaradi slednjega dejstva vodstvu Primorskega poletnega festivala ni potrebno preveč skrbeti glede snovanja programa za prihodnjo sezono. Morda pa ne bi bilo odveč, če bi dodobra razmislili o samem času uprizoritve. Gledališke predstave bi si kdaj pa kdaj morda ogledali tudi prebivalci drugih krajev in ne zgolj tisti z Obale ali pa turisti. Glede na to, da so se določene predstave začele ob 23. ali celo 24. uri, pa je bilo iluzorno pričakovati, da bodo obmorski kraji vabili tudi ljubitelje gledališč od drugod, tako na primer iz notranjosti Slovenije ali zamejstva.

NIŽIŠČE

Balkan je v zadnjih letih postal znan po celem svetu. Temu pojavu lahko pripiše del zasluge za svoj uspeh tudi Goran Bregović, dolgoletni pisec filmske glasbe, predvsem za filme Emira Kusturice. Bregovićevi koncerti so krasna mešanica balkanskih melosov, ritmov in melodij od Bosne do Bolgarije in od Grčije pa vse do onkraj Balkanov: Madžarske in Romunije. Njegova glasba je odlična predstavitev celotne glasbene kulture iz teh krajev, ki jo prenašajo in mešajo Cigani. Vemo pa, da sta se Bregović in Kusturica skregala in je nekdo drug pisal glasbo za Kusturicev zadnji film *Črni maček, bela mačka*. Sicer je Kusturica znan po tem, da se rad z vsemi krega, toda o tem pozneje. Kusturica in t.i. njegova skupina Zabranjeno pušenje so imeli prejšnji torek, 27. julija, na trgu sv. Antona v Trstu koncert. Nekdo je celo rekel, da je spadal v niz dogodkov, namenjenih spoznavanju balkanske in vzhodno-kršćanske oz. pravoslavne kulture. V bližini trga leži srbska pravoslavna cerkev sv. Spiridiona in Rusi most, tržnica, znana vsem balkanskim "švercarjem". Kusturica pa ni izbral cerkve, temveč Rusi most. Njegov koncert je bil izraz vulgarne, tihotapske in mafijaške kulture in nikakor ne pravoslavja. Na odru se je zibal z ugaslo cigaro in izključeno kitaro. Dejanje je kitaro igral neki fant skoraj v ozadju odra. Skupina Zabranjeno pušenje je sicer predstavila nekaj svojih starih uspešnic iz 80. let. Ostalo pa je bila kratkoma zelo neokusna in slabo uspela parodija Bregovićeve glasbe. Tako je punk skupina iz 80. let pletla ciganske in "balkanske" elemente. To še ne bi bilo tako slabo, ko ne bi sami narobe pojmovali balkanske glasbe. Najbolj balkansko je po njihovem mnenju "umca, umca", kar pa je zelo preprost način opisovanja štiričetrtinskega ritma. Kdor le malo pozna srbsko, bosansko, makedonsko in bolgarsko glasbo, ve, da je ritem sinkopiran in kompliciran ter da to daje lepoto tej glasbi. Štiričetrtinski "umca, umca" pa je izraz skomercializirane, dehidrirane, etno-pop glasbe za mase. In Kusturica nam skuša to najnižjo raven, sramoto srbske glasbe, prodati za pravi izraz balkanske ali celo pravoslavne kulture? Sam poznam srbsko glasbo in jo imam rad, predvsem "vranjansko", čoke in sevdahe iz Vranja. In vem, da je Kusturica sramota za srbsko glasbo, enako kot Ceca, pevka turbo-folka in žena vojne zločinca Arkana.

Cel koncert je bil zaznamovan s to vulgarnostjo in nizkotnostjo, ki je okužila srbsko kulturo v zadnjih desetih letih. To ni pravi izraz srbske kulture. To je dekadenca in sramota, to je blato srbske kulture, ki se je ob padcu komunizma povzpelo prek škornjev vse do glave in se sedaj predstavlja za pravi izraz naroda, za njegovo čisto dušo in pravi jaz. Vprašajte kakega intelektualca iz Beograda, kaj si misli o tej etno-pop, turbo-folk oziroma mafijско-demokratski kulturi. Zaradi takih izpadov je večina intelektualcev zapustila Srbijo in noče več niti misliti nanjo; ostali pa se sramujejo, da živijo v taki državi, pa nič ne morejo. Kusturica je s seboj pripeljal v Trst najnižjo raven od najnižjih ravni srbske umske bolezni, ki se imenuje postkomunistični nacionalizem. S seboj je pripeljal vse sovraštvo, ki ga od vedno nosi v sebi in ga skuša izraziti, ko le more. S seboj je privedel nacionalistično vzkljanje proti vsem, ki niso Srbi. In to je še en izraz absolutnega sovraštva. S seboj je prinesel četniški pozdrav dvigovanja treh prstov in klicanja Miloševićevih floskul. Pa naj še kdo reče, da je to izraz srbske kulture!

PETER SZABO

PODLISTEK

SKOZI VIŠOKE TURE DO TRSTA (4)

FRAN ŠUKLJE

Od postaje Podrožice smo se peljali po drugi novozgrajeni progi do Celovca. Tam je bilo za nas pripravljeno slavnostno kosilo, vojaška godba je svirala, celovške dame, gospe in gospodične so nam stregle, vse je bilo židane voje, pri obedu sem imel prijetne sosede. Eden izmed njih je bil zelo daroviti dr. Viktor Russ, mož velikih zmožnosti, ki pa vendar radi strankarskih intrig nikoli ni prišel do prave veljave. O tem banketu le neko epizodo! Med najvplivnejše tedanje koroške poslane je spadal Dobernig. Kakor že ime kaže, tudi slovenskega pokolenja! Visoka njegova postava je presegala mojo skoro za pol glave, črne kodre na glavi, velike temnosnjave oči, po vsej vnajstosti nič germanskega tipa! Menda se je bilo baš njemu napivalo ter je šel s kozarcem penečega šampanjca v rokah zahvaljevat se bližnjim sosedom, ko stopi tudi k meni, da bi trčila. Kar mu pravim: "Gospod kolega, ali vi danes ne čutite, kaka bedastoča je v tem, da se koljemo tukaj Nemci in Sloven-

ci med seboj, ko imamo vendar skupne gospodarske interese. Ali ne bi bilo bolj pametno, da se pobotamo ter izumemo način našega sožitja, namesto da se davimo na korist sudetskih dežel, ki se nam na škodo okoriščajo iz naših preprirov?" Segel mi je v roko, nič ni odgovoril, ali na obličju se mu je bralo, da se je trenutno nekako približal mojemu umovanju!

In leto kasneje otvoritev sklepne proge Podrožica-Jesenice-Gorica-Trst! Zbirali smo se na Jesenicah. Namesto starega cesarja je progo otvoril prestolonaslednik Franc Ferdinand. Nanj smo čakali na jeseniškem kolodvoru, kjer so se vršile cerkvene ceremonije, blagoslovljenje lokomotive in tirov, baš tako tudi predstave nadvojvodi. Udeleženci otvoritve smo bili razdeljeni v skupine. Kam se naj postavim? Med kranjske deželne in državne poslance ali med člane železniškega odseka? Odločil sem se za odsek, ne vem več radi česa. Poka-

zalo se je, da nisem pogodil prave. Dočim je prestolonaslednik govoril z večino kranjskih poslancev, se ni oziral na parlamentarni strokovni odsek. Torej na Jesenicah nisem bil predstavljen. Njegovi cesarski Visokosti, toda že takrat sem bil tako slab avstrijski patriot, da si te nezgode kar nič nisem jemal k srcu, temveč sem se z nepokvarjenim apetitom lotil obilnega "zajtrka", ki se je nam serviral v vovozih separatnega vlaka.

Vožnja je bila nad vse lepa! Zaporredom Vintgar, Bled, Bohinjska Bistrica, na južni strani bohinjskega predora Bača in Huda južina, potem pa dolina modrozeleni Soče in goriška ravan! Vse v krasoti jasnega poletnega dneva, obenem pa prežeto z vzduhom narodne navdušenosti! Užival sem v polnih požirkih prirodno lepoto, pogrezajoč se v mladostne spomine. Ko nas je otvoritveni vlak pripeljal v Podbrdo in z nami dalje drvel skozi Hudo južino, sem se spominjal, da sem l. 1863., torej baš pred 40 leti, hodil skozi te kraje, ko niti ceste ni bilo, temveč je bila farna vas Podbrdo pristopna zgolj po stezah. In sedaj že železnica! Posebno pa sem bil ponosen na samozavest slovenskega življa po Goriškem. Povsod narodne trobojnice, na vseh postajah navdušeni sprejemi, povsod znamenja životvornega narodnega

ponosa! Danes kar misliti ne smem, da je to ugledno ljudstvo sredi svoje ga kulturno-narodnega vzpona bilo strmoglavljeno v robstvo krutega italijanskega sovražnika!

Iz goriške nižine zopet kvišku na kraško planoto ter od tam s hudim padcem do tržaškega pristanišča! Zopet sem videl morje, sinji Jadran in čutil sem se na domačih tleh, navzlic temu da so se po Trstu na vse pretege naperjali, da bi vzdržali italijansko lice tržaškemu mestu. Nič jim ni bilo pomagalo njih prizadevanje niti import italijanskih "regnikolov"! Slovenski živeli se je tako sijajno razvijal, da bi najkasneje v 20 letih večina tržaškega mesta bila odločno slovenska, da ni habsburška država v obupni kratkovidnosti z vsemi silami delala na to, da ovira naravni proces nadvladanja slovenskega zaledja. "Quem deus perdere vult, demantat!" - "Kogar hočejo bogovi pogubiti, temu vzamejo pamet!" Ta večna resnica se je izkazala tudi na Habsburžanih. Vprašal sem se tedaj, ali se prestolo-naslednik, o katerem je bilo znano, da je bil v premnogih zadevah jasen nasprotnik Franc Jožefovega vladanja, kolikaj zaveda o grozni škodi, ki se na tržaškem ozemlju godi slovenskemu življu, obenem pa državni ideji in obstanku habsburške monarhije.

DALJE

SPREMEMBA NA KONZULATU

NOVI GENERALNI KONZUL

Jadranka Šturm Kocjan je s 1. avgustom postala generalni konzul Republike Slovenije v Trstu in tako nasledila Vlasto Valenčič Pelikan, ki je odšla na novo delovno mesto v Ljubljano. Sklep o tej odločitvi je bil objavljen v zadnjem Uradnem listu Republike Slovenije. Z gospo Jadranko Šturm Kocjan prihajata v Trst tudi nova konzula, in sicer Lea Stančič ter Miha Vilar.

Nova generalni konzul Republike Slovenije v Trstu Jadranka Šturm Kocjan živi v Hrvatinah, rodila pa se je v Kopru. Bila je zelo dejavna v nekdanji Zvezi socialistične mladine Slovenije, po osamosvojitvi Slovenije pa je bila od leta 1992 do 1996 poslanka v državnem zboru Slovenije, in sicer kot pripadnica Liberalne demokracije Slovenije; pred imenovanjem je bila v službi kot svetovalka pri slovenski vladi.

Svet slovenskih organizacij se je v sredo, 21. julija, poslovil od konzula Republike Slovenije v Trstu Zorka Pelikana. Krajšo in prijetno slovesnost so priredili na sedežu SSO v Trstu, kjer je konzulu Pelikanu predsednik krovne organizacije Sergij Pahor izročil priložnostno darilo, in sicer akvarel goriškega umetnika Andreja Kosiča, ki je upodobil goriški grad. Pahor se je konzulu Pelikanu, ki odhaja na novo delovno mesto v Ljubljano v Urad za Slovence po svetu pri Zunanjem ministru, toplo zahvalil za opravljeno delo. S podobno slovesnostjo se je od konzula Pelikana poslovila tudi Slovenska skupnost v petek, 30. julija, na sedežu v Trstu (na sliki), ko je deželni podtajnik dr. Damijan Terpin daroval konzulu v imenu stranke umetniški izdelek kraškega kamnoseka.

OSREDNJA TEMA: TIŠINA IN MOLITEV

REPENTABOR VABI NA PRAZNIK MARIJINEGA VNEBOVZETJA

ANTON BEDIČ

Jubilejno leto 2000 se naglo približuje. Na marsikaterem znamenitem spomeniku ali zgradbi z velikimi napismi odštevajo dneve. Ves svet živi v velikem pričakovanju.

Repentabsko svetišče sredi zelenih kraških gmajn se na predvečer svetega leta s pomočjo lepega števila zares požrtvovalnih župljanov pripravlja na svoj praznik kot že vrsto let. Svetišče je bilo pred kratkim na novo prepleskano, urejata se glavni oltar in okolica. Kljub prošnjam in obljubam je bilo repentabsko svetišče izpuščeno iz programa pomoči in obnove v okviru priprave na jubilejno leto. Pravzaprav ni bil odobren noben projekt iz okolišnih občin, razen Milj. Kljub temu se je torej z velikimi napori in ekonomskimi težavami svetišče ponovno preoblikovalo v slovensko oblačilo in se še prenavlja.

NA PREDVEČER

Letošnje praznovanje Marijinega Vnebovzetja se uje ma z nedeljo. Letos bo poudarek na tišini in molitvi. Otovoritev bo v petek, 13. avgusta. V soboto bo večerna ma-

ša ob 21. uri, nato bo sledilo bdenje ob molitvi rožnega venca in prepevanju Marijinih pesmi.

PRAZNIČNI DAN

V nedeljo bo prva romarska maša ob 8. uri zjutraj. Ob 10. uri bo osrednja verska pobožnost tega dne vodil škof Evgen Ravignani. Popoldne ob 17. uri se bo začel popoldanski romarski shod, vodil ga bo g. Franc Vončina, škofov vikar za Slovence. Slovesne pete litanije se bodo nadaljevale v cerkvi in zaključile z blagoslovom. Preko dneva bo tako pri jutranji kakor pri popoldanski pobožnosti priložnost za sveto spoved.

V ponedeljek bo župnijska praznovala zavetnika župnije sv. Roka. Jutranjo sveto mašo bo vodil domači župnik Tone Bedenčič. Večerna sv. maša bo ob 19. uri. Po maši bo godba iz Naborine, kjer tudi praznujejo sv. Roka, s svojo glasbo razveseljevala zbrane župljane in ostale romarje.

Vse dni bo župnijsko občestvo svojimi najbolj aktivnimi sodelavci poskrbelo, da bo vsakdo postrežen tudi s kraškimi dobrotami.

Kdor je v soboto popoldne šel mimo Devina, je opazil silovit požar, ki je od avtoceste divjal proti železniški progi. Ogenj je kmalu, po mnenju gasilcev in gozdnih čuvajev prešel prehitro, da bi to smeli pripisati le vetru, tudi železniško progo in z vetrom se je naglo širil proti Vižovljam in Cerovljam ter uničil kakih 40 hektarov površine.

V bližini Devina je ogenj uničil otavo na kar obsežnih travnikih in manjši nasad oljke ter mandljev ter kup že našaganih polen nekega Devina, ki jih je spravil ob starodavnem "kazonu" na svoji nivi. Ogenj pa je v svojem divjanju uničil predvsem obsežne površine poraščene gmajne, na kateri prevladujejo mali jesen, črni gaber, rešeljka, smrdljika in ruj, a občasno je opaziti tudi nekaj hrastovja. Vmes je vse več bora, ki je v dobrih dvajsetih letih porasel gmajne, kjer so svoj čas pasli Devinci, Vižovci in Cerovci.

NA DEVINSKEM PODROČJU

SILOVIT POŽAR POGAŠEN

Požar so prvi opazili ljudje, ki živijo pod devinsko postajo, in poklicali gasilce. Prihiti so gasilci z Opčin, gozdni čuvaji in občinski prostovoljni gasilci. Zaradi silovitosti plamenov in hitrega širjenja požara so prihiti na pomoč še gasilci iz Trsta, Tržiča in Ronk. Prav dejstvo, da se je požar zelo hitro širil in skoraj sočasno razplamtel od Devina proti Vižovljam, je za gozdne čuvaje in izvedence civilne zaštite gotov znak, da je bil ogenj podtaknjen. Zaradi dima in plamenov so v soboto popoldne za dalj časa tudi

zaprti železniški promet, medtem ko je po avtocesti potekal le po eni strani cestišča.

Gasilci so se trudili, a dokler ni prišel helikopter civilne zaštite, ni bilo mogoče ukrotiti plamenov. Požar je bil pogasjen šele ob trdi temi. Na pogorišču je ostalo le nekaj gasilcev openskega poveljstva in prostovoljcev, vendar so ponoči pazili le na to, da se ogenj ne bi širil. Še vedno pa so goreli čoki in podrti drevesa, tako da je bilo ponoči, ko je veter začel pihati proti morju, v Devinu vse zakajeno in tudi precej pepela je nane-

slo v vas. Ta gorišča so pogasili v nedeljo zjutraj. Takoj ko se je zdanilo, so namreč spet stopili v akcijo, vendar pa je spet moral poseči helikopter, ki je pomagal, da so glavna žarišča še pred osmo uro zjutraj dokončno ukrotili. Na prizadetem področju so ostali le še gozdni čuvaji, ki so pregledali vse pogorišče in pogasili tleče oglje.

Požar, ki je v soboto popoldne divjal med Devinom in vižovsko ter cerovsko gmajno, je gotovo eden najhujših, kar jih pomnimo v zadnjih desetletjih. Še dolgo se bo divjanje ognja poznalo na teh površinah. Civilna zaštita sicer ugotavlja, da je bilo v letošnjem letu v deželi Furlaniji-Juljski krajini dve tretjini manj požarov kot lani, vsekakor pa je ogenj od januarja do konca julija letos uničil že 354 hektarov površine. To dejstvo pa pripisujejo predvsem dosedanjim obilnim padavinam, ki so omejele nevarnost požarov, suša teh dni pa nas opozarja na nastanek le-teh. Vsi moramo biti budni in nemudoma poklicati gasilce, ko v naravi opazimo ogenj.

IZŠEL JE ŠKRAT ŠT. 3-4

MLADI, NASILJE IN DELO

Lepa in nevsakdanja revija Škrat, kajti nekdanji bilten je sedaj res že revija, nosi tokrat številki 3 in 4 letošnjega letnika. Škrat o sebi sicer pravi, da je samo glasilo Sklada Mitja Čuk, a je po našem mnenju postal že veliko več, saj se ukvarja z življenjskimi temami, ki jih drugje ne srečamo.

Jelka Cvelbar v uvodniku piše: "Teme, katerih se lotevamo v tem Škratu, so izredno pomembne za to, da spoznamo, kako bi bilo lahko človekovo življenje lepše, medsebojni odnosi ustreznejši in vzgoja prihodnjih rodov prikladnejša, z vsaj malo osebnega truda. Samo vzgojitelj, ki se zaveda puhlosti sodobne medijske ponudbe, obubožanja medsebojnih človeških odnosov in družbenega popuščanja na etičnem področju, lahko primerno kritično sprejema svet okrog sebe ter zavestno poudarja v vzgojnem procesu pozitivne vrednote. Te zna nedvomno razlikovati od sodobnega pleva pavijh barv. Pri učencih tak vzgojitelj spodbuja solidarnostnega duha in spoštovanje do sočloveka. Tako nasilje kot vključevanje prizadetih oseb v družbo sta temi, o katerih še ni bilo povedanega dovolj, zato smo se o obeh razpisali v številki Škrata, ki jo imate pred seboj."

Besede uvodnika smo navedli zato, ker nam najlepše prikazujejo globoko vsebino revije Škrat in tudi iskren ter etičen odnos do življenja, ki

preveva vse sodelavce Škrata. Sicer pa tokratni Škrat odpira svoje strani z odlomkom iz romana *Fata morgana* Marice Nadlišek Bartol, ki je izšel pri Mladiki in je bil prvi slovenski tržaški roman. Mladika je tej zavedni in izjemni Slovenki, ki je živela na prelomu prejšnjega in našega stoletja, popravila krivico; le-ta ji je bila storjena tako, da jo je literarna kritika kratko in malo skorajda pozabila.

Žrtve spolnih zlorab je naslov tehtnega pogovora, ki ga je imela Jelka Cvelbar s kriminalistko Katjo Bašič iz Ljubljane, ustanoviteljico Društva za pomoč žrtvam spolnega nasilja. Boleča tematika razkriva, da je tudi med Slovenci prisotno spolno zlorabljanje otrok. Izvedenka piše, kako je društvo nastalo in kako je potrebno otrokom pomagati, jih najprej zaščititi pred spolnimi zlorabami. Da je tema še kako žgoča, pričča že podatek,

da se bo tematika nadaljevala v prihodnji številki Škrata. Sledi stran z naslovom *Mladi in nasilje*, na kateri so objavljena pričevanja o trpinčenju med učenci v naši sredi, ki so resnična in zato še bolj pretresljiva. Valentina Destri se v svojem zapisu *Otrok in strah* samo navezuje na prejšnjo tematiko; staršem in vzgojiteljem pa kaže, kako lahko otroku pomagajo. O otroku in gledališču govori režiserka Edita Frančeskin. Marjanka Ban razmišlja še o poletju in o tem, da včasih ne vemo, kam z njim; bralec bo v Škratu tudi izvedel veliko o bezgu in tetanusu, o katerem piše dr. Ada Hočvar Grom. Bralec bo v reviji Škrat našel tudi vse o projektu *Delo za vsakogar*, ki bo zlasti v pomoč družinam, v katerih je vsaj en član psihični bolnik; naslednji zapis *Moj sin, psihični bolnik* se navezuje prav na to tematiko. Vera Tuta Ban objavlja *Igrice za boljši jezik*, s katerimi kot slavistka na duhovit način uči slovenskega jezika stare in mlade, medtem ko izdelujeta Petra Križmančič in Milan Lavrenčič imenitno rubriko *Gibanje ob glasbi*. Tokratno številko Škrata končuje tristranska predstavitev Stanjela na Krasu; o tem se je poglobljeno razpisala Ilonka Fabjan: človeka kar prime, da vzame pot pod noge in se poda na ogled kraškega bisera.

Revijo toplo priporočamo v branje!

JUP

ŠTIPENDIJA ALPE-JADRAN

Zbor rektorjev univerz skupnosti dežel Alpe-Jadran je razpisal natečaj za enoletno štipendijo za vse tiste, ki so že končali univerzitetni študij. Štipendija bi diplomirancu omogočila enoletno delo v vlogi univerzitetnega raziskovalca na univerzi v Ljubljani ali Mariboru. Štipendija je vredna denarne vsote enoletnega zaslužka pomožnega lektorja na ljubljanski univerzi. Interesenti naj oddajo prošnje do 15. avgusta na Univerzo v Mariboru, Krekova 2, 2000 Maribor, Slovenija. Za dodatne informacije pa lahko pokličejo po telefonu na številki tržaške univerze 040 6763002 in 040 6763035.

ILLY BO POSREDOVAL ZA SLOVENCE

Svetovalca SSK v tržaškem občinskem svetu Peter Močnik in Andrej Berdon sta pred kratkim vložila resolucijo, ki je vsebovala tudi zahtevo, da se župan Illy zavzame pri predsedniku pokrajine Coderinu, naj se v novem pokrajinskem statutu ohranijo vsi členi, ki zadevajo zaščito slovenske narodne manjšine. To se bo tudi zgodilo, saj so tako sklenili na eni zadnjih sej tržaškega občinskega sveta. Proti resoluciji so glasovali edino predstavniki Pola svoboščin. Zanimivo je tudi dejstvo, da je bil Illy odločno proti vsakršnemu kraterju pravic slovenske manjšine in je zato napovedal odločen poseg pri Coderinu. Sicer pa je bila ponedeljkova seja občinskega sveta nesklepčna, in to predvsem zato, ker je večina občinskih svetovalcev že na dopustu...

BAZOVICA / POLETNO SREDIŠČE PIKAPOLONICA

SVET NARAVE, KMETIJ IN GOZDA

MATJAŽ RUSTJA

Poteptana trava, razoran peskovnik, vabljuje igrače, osvežujoči bazen in hladni osmerokotni šotor so pričali še dan po zaključku poletnega središča v Bazovici, da je vladalo deset dni v vaškem otroškem vrtcu res veselo in sproščeno vzdušje. Od 19. do 30. julija (razen v soboto in nedeljo) so si tri študentke, ki končujejo fakulteto vzgojnih ved, pošteno zavihale rokave in vodile poletno središče pod pokroviteljstvom Slovenske prosvete in Mladih v odkrivanju skupnih poti (MOSP). Dejstvo, da so središče vodile študentke vzgojnih ved, torej bodoče profesionalne vzgojiteljice in pedagoginje, da-

je slutiti, da je središče delovalo na določeni ravni, ki je vrednotila in razvijala sposobnosti otrok. Primerne in dobro načrtovane aktivnosti so bodrile otrokovo domišljijo, obenem pa jim je program nudil še spoznavanje narave in prostora, v katerem živimo. Kar šestnajst otrok (od 3. do 8. leta starosti) je dirjalo na dvorišču otroškega vrtca, tako da je vsaka vzgojiteljica sledila približno petim otrokom. "Tudi primerno številčno razmerje med vzgojitelji in otroki botruje boljšemu uspehu središča, ki nudi tako višjo kakovost programa," je dejala Francesca Simoni. Središče sta vodili še Katja Primosi in Martina Cirilli. "Nedvomno je bila izkušnja zelo pozitivna.

Uspele smo uresničiti in tudi dobro izpeljati zamisel, ki se nam je porodila nekega dne na univerzi. Zadoščenje je res veliko, čeprav smo v ta projekt vložile veliko truda, vseh deset dni nam je uspelo oblikovati po štirih mesecih priprav."

Središču je bilo ime Pikapolonica, ime pa je priletelo kar z neba v obliki male žuželke, ki je zmotila delovno sejo mladih vzgojiteljic. Desetdnevna izkušnja pa je bila dvojezično barvana, tako da se je marsikateri otrok naučil prvih slovenskih besed. Večina malčkov je prihajala iz Bazovice in okolice, nekateri pa so prišli tudi iz mesta.

Sproščujočo in osvežilno otroško zabavo so v prvem in

drugem tednu bogatile in osmišljale tematike, ki jih današnje "moderno" življenje potiska ob rob. V prvem tednu so otroci spoznavali kmetijo in domače živali, tako da so vsa ročna dela (likovni izdelki in tisti iz gline, risbe...) prelili s to tematiko. Vesela družina je tako odšla tudi na bližnjo kmetijo in si tam ogledala, kdo proizvaja tisto belo jutranjo tekočino..., saj so nekateri otroci prvič videli krave. Pa tudi kozja sirarna v Bazovici je pričakala njihov obisk. Po dnevu športnih iger (na katerem so bili prav vsi nagajeni zaradi neodločenega rezultata) se je v drugem tednu prikazala nova tema: približevanje naravi in gozdnemu svetu. Likovne in druge izdelke so navdihovali izleti v naravo, kjer so otroci nabirali rastline in tako uredili herbarij. Eden najlepših trenutkov pa je bil gotovo lov na zaklad v gozdu.

Bazen, plesni in glasbeni laboratoriji, kričke barve otroških umetnin, izdelki iz recikliranega materiala in osebnostno doživljanje poletnega središča je pripeljalo otroke do zadnjega dne, ko so popoldan pripravili nastop za starše. Izkazali so se s plesi, pesmimi, posebno pa s čarovnijami, ki jim jih je razodel čarodej Vikij. Slednji je bil namreč tudi gost središča.

Pikapolonica je 30. julija odletela. Vmrla se je v svet narave, kmetij in gozda. Pogledi otrok so ji le sledili, saj vedo, da ne leti v neznanu, pač pa v presenetljivi svet, ki so ga odkrivali deset dni.

OBVESTILA

SINDIKAT SLOVENSKE šole obvešča, da je od 27. julija objavljen na oglasni deski Deželnega šolskega urada razpis izrednega natečaja za dosego habilitacije za poučevanje na slovenskih nižjih in višjih šolah. Prošnje sprejema pristojni Pokrajinski šolski urad (Trst ali Gorica) do 25. septembra 1999. Informacije nudi urad SSŠ.

DUHOVNEVAJE za žene in dekleta bodo tudi letos v Domu blagrov. Začele se bodo v torek, 17. avgusta, ob 9. uri, končale pa v četrtek, 19. avgusta, ob 18. uri. Vodil jih bo jezuitski pater Franc Cerar.

Prijavite se lahko na tel. št. 040 299409 in 040 220332.

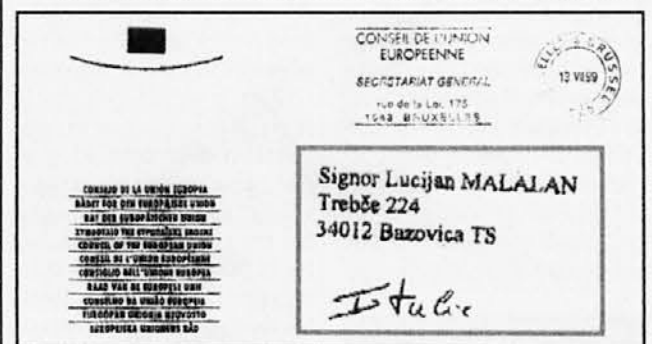
DUHOVNEVAJE za duhovnike bodo v Domu blagrov (Le Beatitude) pri Trstu od nedelje, 22. avgusta, do srede, 25. avgusta popoldne. Vodil jih bo jezuit p. Tomaž Podobnik. Prijave sprejema msgr. Franc Vončina, tel./fax 040-415851, mobilni 0347-2414254, e-mail voncina@iol.it.

SREČANJE ZAMEJSKIH duhovnikov, ki je bilo napovedano za konec avgusta, bo preloženo na poznejši čas.

PRODAJALNICE poročno obleko z dolgimi rokavi, plahto iz volne merinos in štiri blazine. Zanimati naj telefonirajo na št. 040 830440.

PRI NAS ŠE VEDNO NEPREMOSTLJIVE TEŽAVE

STREŠICA IZ BRUSLJA

Prof. Samo Pahor nam je v imenu društva Edinost poslal zanimivo tiskovno sporočilo. "Medtem ko se v naših krajih, kjer že poldrugo stoletje del avtohtonega prebivalstva uporablja gajico, kar pogosto dogaja, da nastajajo »nepremostljive« težave s pi-

sanjem strešic, je v Bruslju povsem normalno, da pišejo Trebče s strešico (gl. povečavo v kvadratu, op.ur.), ki ni dodana na roko, temveč je očitno napisana s pisalnim strojem ali računalnikom. Svet Evropske zveze je uporabil slovenski naslov (34012 Bazovica TS) in belgijska pošta je vedela, da je ta poštni urad v Italije. Kdaj se bodo tukajšnji uradi usposobili za spoštljivo pisanje slovenskih imen in priimkov? Kdaj se bo tukajšnja pošta usposobila za pravilno dostavljanje pošiljk z naslovom v slovenskem jeziku?" se še sprašujejo pri družbeno političnem društvu.

GM SE ZAHVALJUJE

Upravni odbor Glasbene matic se je sestel 27. julija, njegov predsednik Drago Štoka pa je v daljši izjavi za tisk izrazil zadovoljstvo, ker je deželni svet Furlanije-Juljske krajine nakazal 400 milijonov lir izredne pomoči. S tem bo upravni odbor skušal vsaj delno poravnati finančni primanjkljaj, ki je nastal v prejšnjih letih delovanja GM. Dr. Štoka se je zahvalil vsem, ki so se odgovorno in odločno zavzeli za glasbeno ustanovo v tem izredno težavnem trenutku. S tem so omogočili njeno nadaljnje delovanje vsaj do ustanovitve avtonomne sekcije konservatorija GM. Do ustanovitve naj bi prišlo v prihodnjem šolskem letu skupno z izglasovanjem zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. Dr. Štoka je izrazil upanje, da bi omenjeni zakon parlament odobril še letos, kajti v nasprotnem primeru Glasbena matica ne bo kos težavam. Njeno težavno stanje se bo v tem primeru obnovilo.

SEMINAR ZA ORGANISTE IN PREGLED SEZONE

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV OB SKLEPU SEZONE

Čez nekaj dni, natančneje v nedeljo, 8. t.m., se bo 115 članov Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta (ZCPZ) odpravilo na tradicionalni poletni seminar za organiste, pevovodje in pevce, ki bo letos v Rogaški Slatini. Med tednom bo orgelski tečaj vodila ugledna organistka, prof. Angela Tomanič, pri pevskem seminarju bo za utrjevanje vokalne tehnike pevcev skrbela prof. Pija Brodnik, za delo z zborom pa prof. g. Lojze Kobal in prof. Tomaž Simčič. Tudi letos bo o liturgični vlogi cerkvenega petja in zbora na posebnem predavanju spregovoril g. Lojze Kržišnik. Napoveduje se torej vsebinsko in zborovsko zanimiv seminar, ki bo gotovo obogatil udeležence. To enotedensko izpopolnjevanje pomeni tudi nekakšen zaključek zimsko-spomladanskega zelo pestrega in uspešnega delovanja ZCPZ. Na jesen, z novim šolskim letom, pa se bo to delovanje dejansko obnovilo. Prvo večjo obveznost bo predstavljala organizacija koncerta slovenskih samospevov, ki

naj bi ga konec oktobra oblikovali gojenci solopjevskih razredov naših glasbenih šol v zamejstvu, konec novembra pa bo ZCPZ poskrbela za izpeljavo že tradicionalne zborovske revije.

V tem sončnem letu je ZCPZ v mesecu januarju priredila posebno zanimiv božični koncert v cerkvi Novega sv. Antona v Trstu, ki sta ga oblikovala sopranistka Pija Brodnik in bas-bariton Marko Fink; prva ob orgelski spremljavi Angele Tomanič, drugi pa pianistke Nataše Valantove. Koncert je lepo zaključil MePZ F.B. Sedej iz Števerjana pod vodstvom tržaškega zborovodje Bogdana Kralja. Priložnostno misel je povedal časnikar in pisatelj Saša Martelanc. Po tem koncertu je ZCPZ posvetila veliko pozornost organizaciji revije otroških zborov Pesem mladih v mesecu marcu in treh koncertov letošnje revije Primorska poje. Na pomlad je Zveza prav ob teh obveznostih močno pretresla nenadna smrt odbornice prof. Elvi Milkovec Slokar.

Veliko dela je bilo s publicistično dejavnostjo. Že lani novembra sta izšli zbirka očenavšev za zbor, glas in orgle raznih zamejskih skladateljev z naslovom Oče naš in pesmarica z izborom del Staneta Maliča Zbori in samospevi, ki bo doživela primerno predstavitev v prihodnjih mesecih. Zelo odmevna pa je bila izdaja druge številke glasila Glas naših zborov, ki objavlja vrsto vsebinsko formativnih in informativnih člankov, zapisov ter poročil o delovanju večine včlanjenih zborov. Glasilo, po vsebini in številu strani že pravi zbornik, je doživelo uradno predstavitev 20. marca letos v Trstu, ko sta prof. Andrej Bratuž iz Gorice in predsednik ZCPZ Zorko Harej predstavila tudi zbirko očenavšev.

Pri ZCPZ zelo pozitivno ocenjujejo, da se je med šolskim letom nadaljeval orgelski tečaj v lanskem, preverjeni obliki. Prof. Angela Tomanič, ki je vodila orgelski tečaj tudi med lanskim seminarjem v Banovcih pri Ljutomeru, je torej nadaljevala s svojimi rednimi mesečnimi srečanji z

gojenci na Tržaškem. Tečaj je stekel septembra 1998 in razveseljivo je, da ga je obiskovalo štirinajst tečajnikov, kar se nam zdi kar lepo število. Posebno smo veseli, ker skoraj vsi ti organisti aktivno sodelujejo pri mašah in drugih verskih obredih v župnijah, kjer živijo. Ta pobuda ZCPZ je torej koristna in upamo, da bo še napredovala v obče dobro naše širše skupnosti. Ob zaključku tečaja so ti organisti zaigrali na koncertu, ki je bil 2. junija letos v openski župni cerkvi.

Precej dela, a tudi veliko zadoščenja je bilo ob koncu šolskega leta z načrtovanjem in izpeljavo tridnevnega izobraževalnega glasbeno-zborovskega tečaja za učitelje slovenskih osnovnih šol. Pri tej pobudi, ki jo je ZCPZ izvedla pod pokroviteljstvom in z dovoljenjem tržaškega šolskega skrbništva, so kot predavatelji sodelovali prof. Janko Ban, Marja Feinig, prof. Vesna Guštin, prof. Bogdan Kralj in prof. dr. Albinca Pesek s Pedagoške fakultete v Mariboru. Vsak s svojega področja so učitelji-

FOTO KRONA

ČEZMEJNI PAKT ZA GORIŠKO

V Gorici je v četrtek, 29. julija, spet zasedalo omizje t.i. Čezmejneg pakta, pobude, ki ji načeljuje predsednik pokrajine Giorgio Brandolin. Čezmejni pakt vsebuje predstavnike gospodarstva, družbe in politike z obeh strani meje in je nastal pred šestimi leti, da bi se obe Gorici bolje pripravili na čas, ko bo stopila v Evropsko zvezo tudi Slovenija. Z odpravo meje bo namreč prišlo na Goriškem do globokih gospodarskih in družbenih sprememb - še posebno na italijanski strani - in

se bo zato lahko zgodilo, da bo po eni strani ogromno ljudi izgubilo delovna mesta (špediterji, izvozno-uvozna podjetja itd.), po drugi pa se na italijanskem delu Goriške bojijo, da bi vstop Slovenije v EZ pomenil predvsem ogromen pretok (zaenkrat) še cenejše delovne sile iz Slovenije.

Zato je spodbudna vest iz Rima, ki govori, da se bo slovenskim delavcem, ki vsak dan zahajajo čez mejo delat v Italijo, v kratkem priznal status čezmejneg delavca, kar naj bi po Brandolinovih ocenah pomenilo neko sprostitev delovne sile na našem ozemlju, za slovenske delavce pa bi to pomenilo, da se jim priznajo enake pravice kot italijanskim; doslej so namreč bili in so še izenačeni tistim, ki ne spadajo v EZ. V ta namen sta tudi Italija in Slovenija podpisali meddržavni dogovor, ki bo tako odpravil t.i. "kontingente razpoložljivih delovnih mest za nečlane EZ", nekakšno zaprto število, po katerem je sedaj smelo delati na Goriškem v Italiji le okrog 400 slovenskih delavcev. Po Brandolinovi oceni naj bi dogovor tudi blagodejno vplival na odpravljanje brezposelnosti in na gospodarstvo na obeh straneh meje.

Spodbudna je tudi vest, da so v teku tudi že prve konkretne pobude, kako uvesti na slovenski strani pouk italijanščine v srednje šole in na italijanski strani pouk slovenskega jezika v vseh italijanskih višjih šolah: to pomeni, da bi se na Novogoriškem dijaki učili italijanskega jezika, v goriški pokrajini pa bi se njihovi vrstniki končno le začeli učiti tudi jezika sosedov. Prelepo se sliši, da bi bilo to lahko kaj kmalu res, a korajža naj velja! Pretekle izkušnje nas silijo sicer k močnim dvomom, ker se bo v Gorici gotovo spet oglasila desnica, da o fašistih niti ne govorimo, a že dejstvo, da se javno govori o tako plemenitih pobudah v Gorici, je zlata vredno.

Na seji so posvetili veliko pozornosti tudi temu, kako se bo Bruselj odslej obnašal do Furlanije-Juljske krajine, ker je to edina dežela iz Evropske zveze, ki meji na državo nečlanico EZ, ki pa bo kmalu postala njena članica. Zaradi tega naj bi Bruselj imel tudi večji posluš za denarna sredstva za projekte čezmejneg sodelovanja ob meji.

JUP

PROSVETNO DRUŠTVO PODGORA / VEČER NA BRITOFU

PRISRČEN "SKOK" V MINULE VASOVALSKE NOČI

IVA KORŠIČ

V poletni soparici kar težko pričakujemo večerni hlad, ki nam je tem ljubši, če ga lahko doživimo pod zvezdnatim nebom na kakšnih prireditvah na prostem, ki so v zadnjem času zmeraj bolj dobrodošle in na katere zahaja vedno več ljudi. Tak prijeten večer je bil v soboto, 31. julija, v Podgori na trgu Lojze Bratuž pred župnijsko cerkvijo. Le-ta se dviga na vrhu stopnišča in nekdanji "britof" pred njo so člani pevskega zbora domačega Prosvetnega društva izrabili kot naraven oder, gledalci pa, ki so v velikem številu prišli na prireditveni prostor, so posedli po obsežnem trgu. Črni oblaki, ki so prekrivali nebo in grozili z dežjem, in celo nekaj minutna prekinitev električnega toka - ta je izpadel na celotnem deželnem ozemlju -, ki je organizatorje prisilila k nenačrtovanemu premoru, niso zmotili izvajalcev, živih v nekdanje pristne vaške navade.

Večer na Britofu so uvedli mladi pevci skupine Beneške korenine, ki s svojim petjem zvesto ohranjajo slovensko besedo in poživljajo kulturno delovanje v Nadiških dolinah; ob spremljavi kitare oz. harmonike so zapeli nekaj narodnih pesmi v domiselni, nekoliko bolj sodobni priredbi dirigenta Davida Klodiča. Ko so se po nepredvideni "zatemnitvi" spet prižgali žarometi, so se pevci mešanega zbora PD Podgora z dirigentom - ob tej priložnosti tudi harmonikašem - dr. Mirkom Špacapanom zvrstili na prizorišču in izoblikovali dobro uro in pol programa pod naslovom *Lojtrca in kambrca* v zamisli Lidije Jarc. S spletom kakih petindvajsetih prešernih (med-

nje so se sicer ne ravno umestno vrinile tudi tri žalostne) in okroglih bolj ali manj znanih narodnih pesmi ob glasu harmonike, med recitacijskimi utrinki in veznim, pojasnevalnim besedilom so pevci pozornim gledalcem prikazali, kako so nekoč, po opravljenem delu na polju, pod večer med laježem psov fantje vasovali pod okenci in kako so jih dekleta čakala, sprejemala v svoje sobice ali pa jih odkrito in nagajivo odklanjala. Srečo ali razočaranje so fantje najraje "zalili" z rujnim vinom v gostilni ob petju prigodniških pesmic.

Narodne pesmi - večji del izvajanih melodij iz ljudske skrinjice je priredil dirigent zbora - so se ubrano prelivali med seboj in učinkovito zvevale na podgorskem, presenetljivo akustičnem trgu. S tokratnim nastopom so pevci ponovno potrdili, da so dobra, ugajana glasbena skupi-

na; dokazali pa so še, da jim tudi igralska mimika ni povsem tuja. Bili so pravi protagonisti večera; med njimi naj še posebej omenimo Sabino Antonič, Davida Grinovera, Kristino Kovic, Aleša Pintarja, Majdo Juretič in Iva Ambrožiča, ki so s svojimi solističnimi nastopi in recitacijami izoblikovali like dveh mladih parov oz. matere in očeta. Izvajalci so podali svež in razgiban prikaz nekdanjega shajanja zaljubljenec ob luninem svitu in z njim povezane sladkosti in "nadloge", čeprav se je celota bistveno oddaljila od prvotnega teksta režiserke Lidije Jarc. Lidije ni treba posebej predstavljati, saj jo vsi poznamo kot zelo aktivno članico podgorskega društva in požrtvovalno učiteljico, ki prav rada suče pero ne samo za šolske in društvene prireditve, ampak tudi za snovanje doživetih pravljic. Uprizoritev na vaškem trgu je v izvir-

nem zapisu zasnovana široko gledališko - glavne "junake" naj bi poosebili ljubiteljski igralci, zbor bi v ozadju spremljal dogajanje le kot komentator oz. glasbena kulisa -, zagrana naj bi bila na različnih koncih trga, na okencih, na balkonu in seveda na nepogrešljivi "lojtrci" - na sobotni predstavi smo namreč zaman čakali, da se bo nanjo povzpeli hrepeneči zaljubljenec - . Morda bo Jarčevi kdaj drugič uspelo uprizoriti neokrnjeno vsaj eno izmed del "trilogije" (vasovanje, poroka, vojska), ki ga je napisala po motivih iz ljudske glasbene zakladnice.

Prisotni na sobotni prireditvi vsekakor čestitamo oblikovalcem za lep večer in se jim zahvaljujemo, ker so se v poletni vročini lotili takega projekta, se žrtvovali, zahajali na vaje in se trudili, da bi nam popestrili poletne dni.

S 4. STRANI

MOČNI VTISI...

Od takrat se je moje romanje spremenilo prav v sanjsko romanje, ker sem pričakovala ta trenutek že mnogo let.

V četrtek, 22. julija, smo imeli slovensko mašo že ob 6.45 prav v votlini prikazovanj. Daroval jo je g. Karel Bolčina ob somaševanju drugih duhovnikov. Kakšno zadostenje je bilo zame spremljati božjo daritev v materinščini in prav tukaj, pod kipom Matere Božje! Ko sem odhajala, sem srečala gospo Klaro. Minulo noč je bila kot slušateljica sestra pri bolnikih in se mi je prav stisnilo pri srcu, ko sem videla, kako ji je bilo težko, da je zamudila prav našo mašo. Pozneje je bila skupna romarska maša v cerkvi sv. Bernardke. Po maši smo se zbrali pri Mariji Kronani in se vedno pod vod-

stvom g. Karla Bolčine napotili na križev pot. Tako kot nam je g. Karel razlagal in opisoval postaje križevega pota, se je prav zdelo, da govori vsakemu posebej o Gospodovem trpljenju. Po kosilu nas je g. Karel vodil po Lurdu. Obiskali smo Bernardkin muzej, njeno rojstno hišo, zapor, kjer je stanovala z družino v času Marijinih prikazovanj, in še muzej o Jezusovem življenju, ki ga uprizarjajo voščeni kipi. Tisti večer je bila še procesija rožnega venca tudi za našo skupino. Vsi bolniki in zdravi smo nosili svečo. Kot žareča reka se je procesija odvijala od ckeve sv. Bernardke do vhoda sv. Mihaela in nazaj doesplanade. Molili in peli so v mnogih jezikih; tudi po naše se je zaslišala *Zvonovi zvonijo* in, ko je mlada sestra Sonja, naš "angel" med roma-

njem, molila Zdravo Marijo, sem se počutila poplačana za svoja prizadevanja pri ohranjanju slovensčine. Ob dveh ponoči smo šli k votlini molit rožni venec vsak zase, v tišini, da ne bi motili drugih, ki so bili tam; Marija tam ni nikoli sama. Avtomatično se poraja primerjava z našimi cerkvami, ki so vedno bolj prazne. V petek, 23. julija, je bila ob 9.45 romarska maša pri votlini. Nadškofa Bommarca je obkrožalo štirinajst duhovnikov. Tudi grlice so spokojno letale nad votlino in slavile Marijo. Popoldan je bila procesija z Najsvetejšim. Prošnje v vseh jezikih so se dvigale k nebu. Gospod daj, da bi slišal! Gospod daj, da bi videl! Gospod daj, da bi hodil! Mislim, da ne bom pozabila, kako so bolniki iztezali roke proti Najsvetejšemu. V bolnišnici Salus, kjer so bivali naši bolniki, je bil večer kar živahen med skupnim petjem in smešnicami. Videla sem, ka-

ko se bolniki in ostareli zadovoljijo z malo pozornosti do njih.

V soboto, 24. julija, smo po maši peljali bolnike na velik travnik nasproti votline. V majhnih skupinah smo si izmenjevali doživetja in vtise s tega romanja. Potem v vrsti eden za drugim smo šli še enkrat mimo Marije.

Ko sem čakala, da bo vlak odpotoval, se mi je vtisnil v spomin še en vesel prizor. Nadškof z zeleno baskovko na glavi je stal na vozu, obkrožen z mladimi "zelenimi baskovkami". Vlekli so voz naprej in nazaj po pristajališču in vsi skupaj prepevali. Po nedeljski sv. maši v vlaku je nadškof vsakega osebno pozdravil in naša slovenska skupina mu je tudi lepo zapela.

Upam, da bom imela zopet priložnost se udeležiti takega romanja s številnimi Slovenci. Hvala vsem za lepo družbo!

RAZISKAVA O STRAŽCAH, PLACUTI IN SVETOGORSKEM PREDELU

MLADI V SEVERNEM DELU MESTA

HARJET DORNIK

Lani je goriška občinska uprava omogočila raziskavo med mladimi in odraslimi v dveh mestnih četrtih, Stražcah in Placuti-Svetogorski četrti (*Progetto R.A.P. - ricerca-azione-partecipata*). Izpeljal jo je team petih animatorjev (med temi je bila tudi dr. Mara Černic), dveh upraviteljev in enega strokovnjaka. Srž dela je bila problematika mladih, njihovo počutje v omejenih četrtih, potrebe, želje in predlogi. Zbrani podatki in sugestije naj bi bile osnova za bodoče operativne posege v njihovo korist, ugotovitve vseh pozitivnih oblik njihovega izražanja in gradnja njihove le-stvice vrednot. Delovna skupina je od možnih analitičnih pristopov izbrala predvsem vzgojnega, zato je v zaključnem poročilu tudi izrecno zapisala, da se zaveda nepopolnosti svojega dela. Kljub temu je raziskava zelo koristna, še posebej za upravitelje in severne občane, ker osvetljuje ali potrjuje marsikateri vidik in prinaša številne predloge za spremembe in uredništve v tem prostoru.

Dominantna značilnost severnega dela mesta je neka "blažena socialna umirjenost", le v Stražcah obstajajo nekatera rizična področja, kjer vladajo nezaposlenost, ekonomska revščina in socialna emarginacija. Številčno upadanje mladostne generacije med 11.-23. leti je v skladu s trendi za ostalo goriško področje in severno Italijo. V razdobju 1990-98 je v tem starostnem območju zmanjkalo 411 oseb (26,8%), in to največ v Stražcah (v Gorici povprečno 31,1%). Prevladujejo družine z omejenim številom članov: le 4% družin ima več kot štiri člane, samih pa živi na Placuti in v svetogorskem predelu kar 40% občanov, v Stražcah pa 29,3% (v mestu 35%). Prevladujejo torej starejše osebe, ki zahtevajo okoli sebe mir in narekujejo kot življenjski stil zaprtost in individualizem: ni pogovorov ne diskusij ne pozdravov, razen med sosedi, kot bi vsakdo živel zase. Starejši se pritožujejo že ob blagih motnjah, kot sta glasnost mladostniških skupin in ropot motorčkov, in se radi poslužujejo sil javnega reda, da utišajo okolico, kar jim mladostniki očitajo.

Iz raziskave izhaja, da manjkajo uslužni servisi in predlogi za prosti čas mladih. Manjkajo strukture in prostori za igro, skupna srečanja in športne aktivnosti. Še najbolj jih povezujejo župnije in predvsem salezijansko središče S. Luigi, ki privablja mlade do kakšnega 15. leta, nakar se ti oddaljujejo in poiščejo agregacijska središča v drugih mestnih predelih (picerije, music bari, trgovine z glasbo) ali ob koncu tedna izven mesta v drugih vaseh. Pomanjkanje struktur vodi mlade v konformiza-

cijo kulturnih mod: v glasbo, kulturo, šport, obleke, prevozna sredstva, v t.i. organizirani prosti čas, medtem ko je mladostnikom potreben tudi čas posedanja po klopah v brezdelju in pogovorih v iskanju lastne identitete. Zaradi demografskega padca ni več preteklega spontanega združevanja v neformalne skupine, v katerih mladi sicer doživljajo konfliktnost, nasprotja in pregrade, a se hkrati tudi učijo in si nabirajo izkušnje, izpeljujejo akcije, se soočajo in vrednotijo različne komponente za gradnjo lastne identitete. Mladim manjkajo kraji, kjer bi uresničevali vrednote prijateljstva, se združevali in zabavali, se prost izražali, sproščeno živeli medsebojne odnose v harmoniji, brez napetosti, v medsebojnem sprejemanju, kjer bi komunicirali brez obsoje, iskali lastno samostojnost, prevzemali odgovornosti, potrjevali sebe in lastne sposobnosti, zaupali vase. Manjkajo jim strukture z "nizkim vstopnim pragom", dostopne brez

izkaznice ali vpisa, ki bi bile alternativa barom in cesti, s prostori za rekreacijsko in vzgojno aktivnost, ne gola "parkirišča". Tam naj bi bile na razpolago tudi mlade referenčne osebe. Mladi so predlagali polivalentne športne strukture s prostim vstopom in večje koriščenje javnih zelenih površin, ki so zanemarjene, opuščene in nekoristne, in ovrednotenje že obstoječih struktur, pa tudi večjo informiranost glede iniciativ v njihovi četrti in v mestu. Brez vsega tega se dogaja, da mladi v omejenih četrtih največkrat rastejo v osamljenosti.

Med problemi, ki jih zadevajo, so mladi največkrat omenili uživanje alkohola po barih in lažjih drog (težje uživajo starejši), težave za nekatera, da bi si uredili bodočnost po negativnih izkušnjah in pomanjkanje družinskega pogovora. Za večino mladostnikov je družina pomembna za njihovo gotovost in socialno vključevanje, ne opravlja pa nujne naloge v formativnih procesih zaradi neko-

municiranja v njeni sredi. Številni starši zaradi celodnevne dela ne zagotavljajo otrokom zadostne razpoložljivosti in pozornosti.

Odrasli bi si za mladostnike želeli boljšo formacijo oseb, ki se ukvarjajo z njimi, kar zadeva nove vzgojne zahteve in preventivo, večjo povezavo in sodelovanje med stvarnostmi, ki delajo na istem območju, in večje ovrednotenje že obstoječega, večjo podporo staršem pri njihovi funkciji in dolgoročnim projektom, saj se danes človek in družba kratko aktivirata le takrat, ko nastopi problem. Dalje so predlagali ustanovitev Observatorija za mladostno italijansko-slovensko stvarnost, potenciranje mest in strokovnjakov za poslušanje mladih in večjo vlogo občine pri predlogih in koordinaciji posegov za mlade.

Iz raziskave je izšel tudi zanimiv predlog za novo figuro pouličnega animatorja, prožne in prilagodljive vezne osebe. Morala bi imeti izkušnje o odnosih z ljudmi, prisluhniti in se pogovarjati z mladimi in starejšimi, sprejemati njihove verbalne in neverbalne informacije in predloge in vse koristno vključevati v projekte za mlade.

OBVESTILA

BRALCE IN NAROČNIKE obveščamo, da bo uprava Novega glasa v Gorici zaradi dopusta zaprta od ponedeljka, 16., do petka, 21. avgusta.

NA RAZSTAVI Sonce miru 1999, ki jo v galeriji Kulturnega doma v Gorici prireja kulturna zadruga Maja v sodelovanju s Kulturnim domom, ZSKD, Dijaškim domom S. Gregorčič in posoškim združenjem darovalcev organov ADO, bodo letos razstavljena dela mladih goriških "likovnih umetnikov" poletnega središča slovenskega Dijaškega doma. Razstava bo odprta od 6. do 9. avgusta, ravno v dne, ko sta pred 54 leti nad Hirošimo in Nagasakijem "zacveteli" prvi atomski bombi.

V PETEK, 6. avgusta, bo s pričetkom ob 22.30 v HIT Casino Park v Novi Gorici nastopila znana italijanska pevka Fiordaliso.

NAVRIHU sv. Mihaela bo v nedeljo, 8. t.m. praznovanje sv. Lovrenca s slovesno sv. mašo in procesijo ob 10. uri. Po maši bo sledila družabnost.

V PONEDELJEK, 9. avgusta, se bo predstavila s pričetkom ob 22.30 na odru HIT Hotela Casino Park v Novi Gorici s samostojnim koncertom vodilna svetovna klezmer skupina *The Klezmatics*.

TRADICIONALNO GORIŠKO-TRŽAŠKO romanje na Barbano bo 6. septembra ob 11. uri.

SEDEŽ SSO v Gorici bo v avgustu deloval po poletnem urniku, in sicer od ponedeljka do petka od 9. do 12. ure. Od 9. do 13. avgusta bo zaprt zaradi dopusta.

OD OGLEJA do Dunaja. Ob medškofijskem romanju na Dunaj ob 11. do 13. septembra pripravlja tudi dekanija Štandrež avtobus slovenskih romarjev. Božjepotno potovanje je izraz češčenja p. Marka iz Aviana, ki je l. 1683 z molitvijo spodbujal Dunajčane, da so ustavili turško vojsko. Njegovi posmrtni ostanki počivajo v Kapucinski cerkvi na Dunaju, kjer je tudi kript s posmrtnimi ostanki članov avstrijske cesarske hiše. Cena romanja je 440.000 lir. Informacije in vpisovanje na upravi Novega glasa **najkasneje do 20. avgusta 1999**. Slovenske romarje bosta vodila turistični vodič in slovenski duhovnik.

APOSTOLSTVO SV. Cirila in Metoda-Gorica ter župnije Zgonik, Mavhinje in Nabrežina prirejata romanje v Maribor ob beatifikaciji A.M. Slomška 18. in 19. septembra z udeležbo pri beatifikaciji, ki jo bo vodil papež. Vse, ki se želijo udeležiti srečanja, prosimo, naj pohitijo z vpisom, ker

REGISTRACIJA V VOLILNE SEZNAME

ZA VOLIVCE V BOSNI-HERCEGOVINI

Goriška prefektura je poslala v vednost navodila za tiste volivce iz republike Bosne in Hercegovine, ki se želijo udeležiti občinskih volitev v tej nekdanji jugoslovanski republiki. Te bodo 8. aprila 2000. Bosanski državljani, ki prebivajo na tujem, lahko medtem zaprosijo za registracijo v volilne sezname. To lahko naredijo tudi tisti državljani, ki dopolnijo na dan volitev 18 let. Obrazce za registracijo daje na razpolago tudi prefektura v Gorici. Te izpolnjene obrazce morajo nato prizadeti poslati na pristojen urad na Du-

je na razpolago le še nekaj mest. Prijave sprejemata uprava Novega glasa (tel. 0481 533177 ali 040 365473) in župnija Zgonik (tel. 040 229166).

DAROVI

ZA NOVI glas: druž. Ciglič, Kanada, 50.000 lir.

ZA CERKEV v Steverjanu: nekdanji organist Lojze Levpušček 100.000; N.N. 40.000; N.N. 50.000; v spomin na pok. mater Filomeno druž. Lojze Juretič 100.000; N.N. ob srečno končani delovni dobi za novo oltarno mizo 400.000; v spomin na pok. Stojana Peršiča: Stojanovi prijatelji 500.000; Mirko Mužič z druž. 50.000; župnijski pastoralni svet 200.000; Viktorija Maraz 50.000; Slavica Gravnar 30.000 lir.

ZA SKLAD s. Mihelangele: v spomin na pok. Stojana Peršiča: Stojanovi vrstniki 200.000; prijatelj iz Luce Sandro Lissen in Giovanna Cortopassi 100.000; Roman Vogrič 300.000; Mimi Znidarčič 50.000; letnik 1974 50.000 lir.

ZA CERKEV na Jazbinah: Diego Devetak in Maria Angela Schioppetto ob poroki 150.000; v spomin na pok. Natalio Tronkar in njeno hčerko Graziello družina Cuel 50.000; Mimi Znidarčič 50.000; N.N. v spomin na nekdanjo šolsko postrežnico 100.000; sestra Amalia in nečaka Ada in Franco 300.000; Zdravko Klanjšček 50.000; Zorko Prinčič z druž. 100.000 lir.

ČESTITKE

JUREN ANGELO z Vrha bo praznoval 5. avgusta 93 let. Čestitajo mu hčerki, zet in vnuki z družinami.

VABILO CERKVENIM PEVCEM

Odbor Združenja cerkvenih pevskih zborov je povabil organiste in pevovodje cerkvenih zborov na sestanek, na katerem naj bi se skupno pogovorili o petju pri cerkvenih slovesnostih, ki se bodo zvrstile v avgustu in septembru. Med drugim so se dogovorili za petje pri posvečenju treh novih mašnikov v cerkvi sv. Ignacija v Gorici. Pevskemu zboru iz Štandreža se bodo za to priložnost pridružili pevci drugih cerkvenih zborov. Združeni zbor bo imel dve skupni vaji, ki bosta v cerkvi sv. Ignacija v torek, 31. avgusta, in petek, 3. septembra, ob 20.30.

DUHOVNA PRIPRAVA IN NEKAJ NAVODIL ODBORA

PRED PRIHODOM NADŠKOFA DINA DE' ANTONIJA

Verniki goriške nadškofije pričakujejo trenutek, ko bo novoimenovani nadškof msgr. Dino De' Antoni (na sliki) nastopil svojo službo. Tudi to bo za goriško Cerkev velik trenutek milosti, saj bo prihod novega nadpastirja uvedel skorajšnje odprtje velikih vrat jubilejnega svetega leta in sploh prihajajoče novo tisočletje. S svojimi besedami in tudi v pogovoru za naš tiskar je monsijor že dokazal, da namerava v svojem odgovornem poslanstvu z odprtim srcem služiti enotnosti in hkrati različnosti ljudi na naši zemlji. V svojem prvem sporočilu goriškim vernikom je poudaril, da želi potrditi v veri vse ljudi, ki mu bodo zaupali, pa naj so to pripadniki slovenskega, italijanskega ali fur-lanskega naroda. Zlasti do Slovencev je večkrat izrecno pokazal posebno naklonjenost, ki se kaže tudi po tem, da že dobra dva tedna biva na Slovenskem, kjer se uči osnov našega jezika, za kar mu obnavljamo svoje spoštovanje.

DUHOVNA PRIPRAVA

Odbor, ki pripravlja prihod msgr. De' Antonija, bo pravočasno posredoval posameznim župnijam shede za duhovno pripravo vernikov v prvih tednih meseca septembra, za homilije in prošnje. Na dan njegovega prihoda, v nedeljo, 26. septembra, pa bodo potekale maše v vseh goriških župnijah po posebnih liturgičnih obrazcih; mašniki bodo no-

sili praznična bela liturgična oblačila, darovi in morebitni drugi prispevki pa bodo šli izrecno škofiji.

15.9.1999: POSVEČENJE V CHIOGGII

Kot smo že pisali, bo msgr. Dino De' Antoni posvečen v stolnici v Chioggii v sredo, 15. septembra, ob 17. uri. Vsaka goriška župnija je vabljena, da pošlje na posvečenje svojega predstavnika (po možnosti tajnika ali člana župnijskega sveta), tako da bo stvarnost naše krajevne Cerkve dobro zastopana. Iz različnih krajev nadškofije (s Travnika v Gorici, izpred tržiške stolnice in izpred stolnice v Červinjanu) bodo tisti dan ob 13.30 odpotovali trije avtobusi, ki bodo popeljali v Chioggio predstavnike goriških vernikov. Du-

hovniki, ki bi želeli iti na posvečenje z avtobusom, naj kličejo nadškofovega tajnika (tel. št. 0481 597601) najkasneje do 31. avgusta. Izvršni odbor v Chioggii obenem obvešča, da bo pri slovesni evharistični daritvi lahko sodelovalo samo petnajst duhovnikov (od teh pet redovnikov).

26.9.1999: PRIHOD V GORICO

Msgr. De' Antoni bo torej prispel v Gorico v nedeljo, 26. septembra. Ob 15.30 se bo za krajšo molitev ustavil v oglejski baziliki, pred vhodom v to ga bo pozdravil tamkajšnji župan. Nato se bo z avtomobilom odpravil proti Gorici, kjer se bo slovesna maša v stolnici začela ob 17. uri. Med svečanostjo bo tudi značilen obred, ko bo dosedanji nadškof A.V. Bommarco predal svojemu nasledniku pastoral - škofovsko palico - v znamenje občestva in kontinuitete pastirske službe.

SLOVO C D MSGR. A.V. BOMMARCA

Verniki goriške nadškofije se bodo na prazničen način poslovili od dosedanjega nadškofa Bommarca 8. decembra letos, ko bo ta obhajal 50-letnico svojega mašniškega posvečenja; prisotni bodo vsi deželni škofje. To bo tudi trenutek, ko se mu bodo navzoči lahko zahvalili za šestnajst let služenja goriški Cerkvi; eno glavnih razsežnosti škofovskega poslanstva je namreč prav služenje.

DD

OB SVETIŠČU NA TROMEJI

SREČANJE TREH SLOVENIJ NA SVETIH VIŠARJAH

BREDA SUSIČ

lucijo na Slovenskem. Poudaril je, da so pripadniki komunistične partije Slovenije že od same ustanovitve partije leta '20 imeli v načrtu izvedbo revolucije in da so jo po nekaj neuspešnih poskusih izvedli po okupaciji. Opisal je vse elemente nasilne revolucionarnosti SKP in podčrtal, da so komunisti izrabili boj proti okupatorju za prevzem oblasti. Dr. Zdešar je izbral omenjeno temo zato, ker skuša po njegovi oceni današnja oblast v Sloveniji po-

biti na nasilne in krvave elemente, ki so zaznamovali komunistično revolucijo v Sloveniji.

Srečanje se je nadaljevalo s sveto mašo (na sliki spodaj), ki jo je daroval beograjski nadškof msgr. Franc Perko, ki se je konec prejšnjega tedna mudil v naši deželi. Med mašo je nadškof blagoslovil nov oltar, ki ga je po načrtu arhitekta Kvaternika izdelal Vojko Mužina iz Sela pri Ajdovščini. Mašo je s petjem obogatila sedemčlanska družina Sečnik iz Ljubljane, ki je pripomogla k ustvarjanju vselelega vzdušja tudi po maši, ko so se romarji ustavili v prijetnem klepetu v planinskih gostiščih ali si privoščili sprehod po bližnjih vrhovih.

Večina romarjev se je na skoraj 1800 metrov visoke Svete Višarje pripeljala z žičnico, mnogo planinskih navdušencev pa si je privoščilo dobro porcijo sproščujoče narave in svežega planinskega zraka ter se že nad vse zgodaj odpravilo peš proti vrhu. Na pot je bilo treba zgodaj, saj je program srečanja že ob pol enajstih na vrhu predvideval predavanje dr. Janeza Zdešarja (na sliki levo). Duhovnik, ki je veliko let deloval med Slovenci v Nemčiji, je izbral za temo striktno zgodovinskega predavanja komunistično ljudsko revo-

Minulo nedeljo se je zares lepo število slovenskih vernikov iz zdomstva, zamejstva in Slovenije udeležilo tradicionalnega poletnega srečanja, ki poteka na meji med tremi deželami, na vrhu ene izmed najbolj priljubljenih slovenskih romarskih poti. Gre za znano in že uveljavljeno *Srečanje treh Slovenij*, ki se je rodilo na pobudo pokojnega izseljeniškega duhovnika Viktorja Žaklja, v zadnjih letih pa ga uspešno organizira Rafaelova družba oziroma duhovniki, ki skrbijo za Slovence v svetu.

O BOLEZNI

JURIJ PALJK

počitnice dol. Kje si bil na počitnicah in kam boš šel na počitnice, sta dve najbolj poslušani vprašanji v poletnih mesecih in v družbi, v kateri živimo, še posebej v mesecu avgustu.

Kot da drugih skrbi ne bi bilo in tudi kot da nihče ne bi smel ostati doma. Vsiljiva vprašanja o počitnicah še posebej motijo in so celo žaljiva do tistih ljudi, ki jih je prav v teh mesecih doletela bolezen. Bolezen namreč ne pozna počitnic. Na žalost je tako, ker smo pač vsi ljudje podvrženi boleznim, pa naj gre za prehodne gripe ali lažje virusne obolenosti ali pa tudi za težje bolezni, ki vsakemu človeku spremenijo življenje, prevečkrat za vedno, gotovo pa vsaj za nekaj časa. Takrat se mora človek ustaviti, največkrat ležati v bolnišnici ali doma, kjer je v veliko napoto sam sebi in posredno tudi svojem.

Neradi pomislimo na bolezen in to še posebej takrat, ko skoraj vsa družba okrog nas in prevečkrat tudi mi sami v poletnih mesecih govorimo skoraj samo ali pa vsaj preveč o počitnicah. Počitnice sem in počitnice tja, počitnice gor in

le ljudi nasilno odpeljejo v bolnišnico, kjer jih "parkirajo", kot se parkirajo stari avtomobili na avtoodpadih, na smetiščih; slišali bomo o tem, kako so gasilci vdrli v kako stanovanje v mestu in tam našli že nekaj tednov mrtvega ostarele in osamljenega človeka, in še vrsto podobnih stvari bomo slišali, takih, ki niso v čast nobenemu človeku in še najmanj naši družbi.

Naša, zahodna družba, ki sloni na krhkih in glinastih temeljih potrošništva in užitkarstva za vsako ceno in ob vsakem času, si seveda v svoji zaverovanosti vase in v svoj prav ne more privoščiti niti misli na bolezen. Prav zaradi tega boste videli vedno in povsod na prvih straneh modnih časnikov samo mlade in nasmejane ljudi, nikdar bolnika ali pa dolgi, molčeči vrst pacientov, ki do onemoglosti potrpežljivo čakajo na zdravniški pregled v naših bolnišnicah. To niso pravljice, to je stvarnost.

Bolezen in bolniki so del naše vsakdanjosti in to tudi med počitnicami. Bolezen pride namreč takrat, ko jo najmanj čakaš, takrat ko njo nisi pripravljen. Naši stari ljudje, ki so morda imeli več modrosti kot mi, a v zameno veliko manj blagostanja kot mi, so znali povedati o bolezni tole: "Zdravje gre po vrvi doli in po niti gori." Veliko resnice je v tej slovenski ljudski

modrosti in prav bi bilo, da bi se nanjo spomnili tudi v poletnih dneh. Seveda bi bilo še bolj prav, da bi se tudi v času počitnic, kot se sedaj "uradno" imenuje poletje, spomnili naših dragih, ki so obboleli, sosedov, ki so ostareli in tako ostali za vedno doma, bolnih prijateljev in znancev, ki jih je med poletjem doletela bolezen. Ne gre za nobeno ceneno moraliziranje; gre za človeško solidarnost, za človeško dostojanstvo!

Vsak bolnik ima enako človeško dostojanstvo, kot ga ima zdrav in vitalen človek, pravzaprav še večje, ker je šibak in potreben naše pomoči! In to bi moralo veljati še bolj v času, ko imamo ljudje okrog njega več prostega časa, se pravi: sedaj, poleti, ko je čas dopustov!

Posvetiti vsaj dan, dva bolnemu sosedu ali prijatelju med dopustom bo naredilo naše poletje lepše, bolnika pa malce srečnejšega v trpljenju, ki je del našega vsakdana, pravzaprav nedoumljiva skrivnost človeškega življenja.

O ljudeh, ki zaradi "obveznih in neodločljivih počitnic na morju ali v hribih" pustijo doma bolno mater, očeta, brata, svaka, ožjega sorodnika, pa v našem tedniku ne bomo pisali in to zato ne, ker to ni vredno človeka, kaj šele kristjana ali pa tistega, ki o sebi trdi, da je kristjan.

V PRIČAKOVANJU NA DOKUMENTARNO
PUBLIKACIJO O SENJAMU

NEPREČENLJIVI DELO IN VLOGA KULTURNEGA DRUŠTVA REČAN

ERIKA JAZBAR

Mislím, da nam nihče ne bo ugovarjal, ko trdimo, da je Kulturno društvo Rečan med najpomembnejšimi, če ne najpomembnejša kulturna ustanova, ki deluje v videmski pokrajini oziroma Nadiških dolinah. Oznaka je vezana na neprecenljivo vlogo ohranjanja narodne zavesti in kulturne specifičnosti slovenskih krajev, ljudi in mlajše generacije.

Društvo je nastalo točno pred tridesetimi leti, v treh desetletjih nepretrganega delovanja pa je uresničilo dragocene pobude in utrdilo skupine domačih kulturnih delavcev, ki so odigrali bistveno vlogo pri utrjevanju zavesti omenjene skupnosti.

Kulturno društvo Rečan ne zablesti enkrat v petletju z odmevno iniciativo in nato utihne za nekaj časa, temveč se redno predstavlja vsako sezono, vsako poletje z novimi in tradicionalnimi ter prenovljenimi ljudskimi srečanji, ki so med beneškimi ljudmi zelo priljubljena, saj so domača in odražajo njihovo kulturno specifičnost.

Ob istoimenskem zboru, ki izvaja predvsem pesmi iz beneške pevske zakladnice, je v sklopu društva nastalo tudi Beneško gledališče. Ob vsakoletnih publikacijah in medijsko manj zanimivem čiščenju zaraščenih stez se ljudje vsako leto junija srečajo pri kresu sv. Ivana v sklopu Postaje Topolove, prirerajo pohod čez namišljeno črto do Livka in nazaj, jeseni je na vrsti Kulturna jesen z večeri poezije *V nebu luna plava*, v božičnem času pa se pod najstih zaselkih premika *Devetica Božična*.

Konec julija je potekala tudi letos najbolj priljubljena iniciativa beneškega poletja, in sicer *Senjam beneške pesmi na Lesah*. Na igrišču pred telovadnico - ki je že preveč časa neuporabna zaradi varnostnih normativ - se je letos od 23. do 25. julija zvrstilo dvanajst skupin oz. pevcev pred številno in navdušeno publiko, ki je pozorno poslušala tradicionalne in nove pesmi mladih in manj mladih ljudskih pevcev in izvajalcev. Festival beneške glasbene ustvarjalnosti se bliža visokemu jubileju, saj bo prihodnje leto na vrsti 25. izvedba *Senjama*, za katero pripravljajo dokumentarno publikacijo. Pred tem podvigom pa so kulturni delavci pri društvu letos poskrbeli za dragoceno dokumentacijo letošnjega *Senjama*, in sicer s kaseto ter drobno brošuro, na kateri so tiskana vsa be-

sedila in imena letošnjih izvajalcev, ustvarjalcev in sodelavcev. Na kaseti je posnetih vseh dvanajst pesmi, ki opevajo ljubezen, lepoto domačih vasi in dolin, izseljenstvo in domotožje, življenje in naravo. Melodije gradijo na tradicionalnih beneških motivih, ne manjka pa inovativnih prijemov.

Na uvodni strani brošure beremo naslednje: "Mislím, da kasete je pričla dela, ki stoji za vsakim *Sejmom*, an smo dužni napraviti če ne za družega za zahvalit avtorje, pievce in sodelavce, ki vsako lieto, v kratkim času, se potrudijo za nam šenkat an novi *Senjam*."

Lietos naše društvo praznuje 30-letnico. Pogledati nazaj an napraviti bilanco našega diela pride avtomatično: mislemo pa, da vsak sam zastope, de pot, ki je bila zbrana 30 liet oduod, je ta prava, in vi, ki dielata, sodelujeta, nas poslušata... nam kažeta, da nismo dielali zastonj."

Vsi tisti, ki poznajo kulturni in širše družbeni utrip slovenskega človeka pod Matajurjem, se bodo strinjali s temi stavki.

IZJAVA SVETOVNEGA
SLOVENSKEGA
KONGRESA

SLOVENC V EVROPI

Svetovni slovenski kongres se je obrnil na ustavno sodišče republike Slovenije in ga naprosil, naj prouči vsebino zakona o ratifikaciji sporazuma o pridružitvi republike Slovenije Evropski uniji. SSK meni, da utegne biti omenjeni zakon v nasprotju s slovensko ustavo, češ da neupravičeno razlikuje med državljani Slovenije in Slovenci, ki živijo v novih državah po svetu in nimajo slovenskega državljanstva. Slednji, po mnenju svetovnega slovenskega kongresa, niso deležni enakih pravic, ki jih določa peti člen ustave republike Slovenije. Slednji namreč določa, da mora republika Slovenija odobriti zakon, ki bo navedel vrsto in obseg pravic prizadetim Slovincem. Ustavno sodišče republike Slovenije, poudarja izjava SSK, naj ugotovi neustavnost zakona o ratifikaciji sporazuma o pridružitvi Evropski uniji in naj v skladu z obstoječimi predpisi povabi državni zbor republike Slovenije, da v razumnem roku odpravi neustavno stanje.

DO KONCA LETA SPET VIZUMI ZA NEKATERE DRŽAVE

MARJAN DROBEŽ

Države kandidatke za sprejem v EU morajo že v fazi priprav prevzeti tudi zakone in druge norme za nadzor in potovanja čez meje, vse v skladu s schengenskim sporazumom.

Prednostni nalogi na tem področju sta vzpostavitev informacijskih in komunikacijskih povezav ter nakup tehničnih sredstev za učinkovito nadzorstvo meja. Kar zadeva Slovenijo, bo to izjemno zahteven projekt, ki bo terjalo približno 90 milijonov tolarjev iz državnega proračuna, prav toliko denarja pa bomo dobili iz programa Phare EU.

Državni podsekretar v notranjem ministrstvu Peter Jeglič je sicer izjavil, "da so merila za vstop tujcev v Slovenijo že zdaj v skladu s schengenskimi." Za prilagoditev celotnega področja pravnemu redu EU je državni zbor sprejel tudi tri t.i. migracijske zakone. To so zakon o azilu, zakon o tujcih in zakon o statusu državljanov držav, naslednic nekdanje Jugoslavije. Slovenija bo morala upoštevati, v sklopu tujske in migracijske politike, tudi t.i. črni in sivi seznam držav, za katere ne velja brezvizumski sistem prehajanja meje. Po besedah državnega sekretarja na notranjem ministrstvu Slavka Debelaka je na omenjenih dveh

seznamih skupaj 106 držav, ki veljajo za rizične. Med njimi so tudi Ruska federacija (vključuje države z območja nekdanje SZ), Romunija, Turčija, Bolgarija in Makedonija. Za potnike iz teh držav bo Slovenija najkasneje do konca tega leta uvedla vizume. Seveda je to politično delo zelo občutljivo vprašanje, ki bo Sloveniji lahko povzročilo tudi gospodarsko škodo, na kar so že opozorili predstavniki Makedonije. Debelak je kritikom odgovoril, da Slovenija pač nima izbire, "ker bi sicer na ta seznam prišla tudi sama."

Za uskladitev režima vizumov z evropskim pa bo Slovenija morala bistveno "nadgraditi" tudi potovalne dokumente, zlasti potne liste. Vlada je zato pripravila besedilo novega zakona o potnih listinah državljanov Slovenije in ga poslala v parlamentarni postopek. Izdelavo in izdajanje potnih listov bodo centralizirali na državni ravni, saj je

sedanji način izdajanja omejenih dokumentov na posameznih upravnih enotah (področnih izpostavah državne uprave) neskladen s priporočili EU. Za izdajo novega potnega lista je dovolj le preklic, objavljen v Uradnem listu, večkratne pogrešitve pa zakon sploh ne obravnava. Verodostojnost dodatno znižuje tudi nizke kazni za tiste, ki so svoj potni list prodali ali zastavili, potem pa zaprosili za izdajo novega. Tako posameznik sploh ni kaznovan, če se ugotovi, da je potni list prodal ali zastavil, čeprav je prijavil njegovo izgubo in zaprosil za novega. Novi potni list bo veljaven kvečjemu 10 let, ker v tem času tehnologija zaščite in tudi ponarejanja tako napreduje, da so potrebne spremembe obrazca.

Za izdelavo obrazcev novih potnih listov bodo nemara izbrali tujega ponudnika, ker bodo ti dokumenti morali biti iz najboljših materialov,

da jih ne bi ponarejali. Sedanje potne liste Slovenije je mogoče, tako kaže, brez posebnih težav ponarejati, zaradi česar iz Evropske zveze prihajajo zelo glasna in resna opozorila. Največ ponaredkov uporabljajo državljani nekdanjih jugoslovanskih republik, po dokaj zanesljivih podatkih pa slovenski potni list na črnem trgu stane od 300 do 2.000 nemških mark. Ponarejalcev slovenskih potnih listov je največ v Beogradu, kjer so menda tudi najbolj iskani. Tam so odkrili navezo, s katero so slovenske potne liste prodajali tudi v Skopju in na Kosovu.

Po novem zakonu rok od vložitve vloge do prejete potnega lista ne bo presegal tri dni. Zakon bo tudi precej zožil krog upravičencev do službenih in diplomatskih potnih listov. Sedaj veljavni zakon predvideva izdajo diplomatskih potnih listov tudi za poslanca državnega zbora, po novem pa bo diplomatski potni list lahko prejel samo predsednik parlamenta, poslanci pa bodo upravičeni do službenega potnega lista.

TRGOVINA IN JAVNA DELA V OBČINI MIREN-KOSTANJEVICA

Ob prihodu v Miren, občinsko središče občine Miren-Kostanjevica, so v minulem juliju najprej zbudili pozornost obiralci breskev podjetja Agrogorica, ki ima sedež v Sempetru. Letos gre za prvi redni pridelek (v tem mesecu bo sledilo obiranje poznejših sort) novih nasadov na obeh straneh glavne ceste, ki so nadomestili prejšnje hruškove sadovnjake. Kot znano, je bil Miren še v bližnji preteklosti dobesedno "posajen" s hruškami, da je bilo zaradi obilnega škropljenja stanje za prebivalstvo vse bolj moteče. Sedaj je nasadov bistveno manj: Ostrog je bil v denacionalizacijskem postopku vrnjen prejšnjim lastnikom; Lokke so letos povsem opuščene (spomniti je, da je tudi samo podjetje izrazilo zmanjšalo svojo sadjarsko dejavnost), največji sadovnjak pa tako slejkoprej ostajajo Dela, kjer pa je tudi prišlo do manjše skrbne prostranega nasada.

Za razliko od sosednje občine Sovodnje čez državno mejo, kjer so v zadnjih letih trgovine zapirali drugo za drugo, smo v Mirnu še vedno priča širitvi trgovske ponudbe. Na začetku julija so namreč nasproti bencinske črpalke ponovno odprli "mesnico-delikateso". Omenjeni trgovski lokal je nastal v lanskem letu iz stare stanovanjske hiše in posloval nepolnih pet mesecev (december 1998-maj 1999). Sedaj je lokal kot najemnik prevzel podjetnik Tihomil Peloz iz Vrtojbe, ki ima tudi lastno predelavo mesa. V Mirnu poslujejo še tri trgovine (največja - market - je v lasti delniške družbe Goriška, ostali dve sta zasebni) in ena mesnica (v lasti MIP-a). Zlati časi za trgovce so bili tudi v Mirnu pred leti, ko so sem prihajali številni kupci iz sosednje Italije. Po uvedbi ugodnosti za nakup bencina državljanom čez mejo je vidno upadel tudi prejšnji živahni promet na bencinski črpalci Petrola.

Ulica od mosta do "Konca" že doslej velja za nekakšno neformalno poslovno središče Mirna, saj se začne in konča z gostinskim lokalom, ob katerih je tudi trgovina, poleg tega so tu sedež občine, več podjetij, mesnica, Galerija Oskar Kogoj, krajevna skupnost, pošta, veliki kulturni dom (ki sicer zaradi "neuporabnosti" sploh ne služi svojemu namenu), osnovna šola z otroškimi vrtcem in telovadnico, v Ostrogu pa še zdravstveni dom in zasebna zobozdravstvena ordinacija. Sedaj je v ulici tudi veliko gradbišče. SGP Gorica namreč gradi za krajevne razmere velik poslovno-stanovanjski objekt, katerega investitor sta banka Nova KBM d.d. Maribor, Področje Nova Gorica in njena družba Fininvest d.o.o. Nova Gorica, s kupci pa ko-

municira podjetje Proagent d.o.o. Nova Gorica. Pritličje bo namenjeno poslovnim dejavnostim (pošta, banka, zavarovalnica, zasebna zobna ambulanta), v prvem nadstropju in mansardi pa bo 24 stanovanj. Tri je že odkupila domača občina, dve za stanovalce v prostorih nekdanjega "županstva", kamor naj bi se potem preselil sedež občine. V neposredni bližini novogradnje gradi tudi družinsko podjetje A.J. Kogoj d.o.o. Miren, in sicer "adaptacijo, prizidavo in novogradnjo poslovnega objekta - objekt A" (iz nekdanje menze Cicibana), izvajalec pa je domači gradbeni obrtnik Izidor Batič. Z vsem navedenim tako v tem predelu Mirna nastaja dejansko zaokroženo poslovno središče občine Miren-Kostanjevica.

Glede gradbene dejavnosti pa še ni vse povedano. Tako je zdravstveni dom, doslej pokrit s klimatsko neustreznim ravno streho, letos dobil novo klasično strešno kritino. Na Mirenskem Gradu so v celoti obnovili stopnišče pred glavnim vhodom (izvajalec je bil kamnoseški obrtnik Vojko Mužina iz Sela na Vipavskem), pred stopniščem položili novo asfaltno prevleko in postavili novo manjšo parkirišče. V Orehovljah so porušili starodavni, razpadajoči mlin na reki Vipavi, ki je bil v denacionalizacijskem postopku vrnjen "Mermoljevimi" in nato prodan novemu lastniku, ravno tako mirenškemu rojaku Darku Urduhu. Na temeljih porušenega mlina je bila ravno v teh dneh postavljena betonska plošča, nadaljnji načrti z njim pa niso znani. Z mirenškega mostu pa je v teh dneh videti gradbene stroje tudi v sami reki Vipavi. Gre za urejanje rečne struge, ki jo izvaja Vodnogospodarsko podjetje Soča, financira pa državno ministrstvo za okolje in prostor. Center gradbišča je trenutno na nekdanjem priljubljenem kopališču "Skalce". V kraju poteka v različnih fazah tudi več zasebnih gradenj (Vinko Bratkovič, Roman Malič, Vojko Marušič, Albert in Neveca Klančič, Ilija Mirič, v Orehovljah Matjaž Plesničar). Med prvimi pa bo, kot kaže, stanovalce dobila zgradba ob teniškem igrišču v samem "gradenskem" hribu (prostor v griču je izdobil nekdanji kamnolom pod Mirenskim Gradom).

Po vsem navedenem lahko rečemo, da gre v mirensko-kostanjevski občini za obdobje gradbene konjunktura, pri čemer smo se tu omejili le na prostor mirenške krajevne skupnosti (večja javna dela potekajo letos tudi v Biljah, kjer urejajo cestišče sredi vasi kot zelo potrebno in dragoceno delo).

PB / DALJE

V SKLADU Z EVROPSKIMI DOLOČILI

PROSTOCARINSKE PRODAJALNE BO TREBA ZAPRETI

V Sloveniji že dalj časa trajajo polemike o tem, ali naj država ugodno zahtevam Evropske komisije (vlade EU) in za pre prostocarinske prodajalne. Gre za različna tolmačenja obveznosti, ki naj bi bile sprejete ob sklenitvi pridruženega sporazuma z EU. Tedaj naj bi Slovenija načelno obljubila, da bo take prodajalne ob kopnih mejah (na sliki Rdeča hiša v Gorici) zaprla do 1. julija lani, po dodatnih tolmačenjih pa do 1. julija 1999. Toda storjenega ni bilo ničesar. Zdaj pa je postal odnos do spornega vprašanja bolj jasn. Čedalje več je mnenj, da bo prostocarinske prodajalne treba čimprej zapreti, ker so nezdružljive s predpisi o notranjem trgu, ki veljajo v EU. Če hoče biti Slovenija verodostojen partner EU, mora izvajati njena določila, čeprav še ni polnopravna članica. Ta-

ko ponavljajo predstavniki Evropske komisije in držav članic med obiski v Sloveniji.

Minister za evropske zadeve Igor Bavčar je v pogovoru za zadnjo številko Agensa, časopisa za privatizacijo, prestrukturiranje in gospodarski razvoj sicer poudaril ekonomski pomen brezcarinskih prodajaln, tudi zato, ker je v njih zaposleno več kot tisoč ljudi. Toda, je zapisal, "moramo biti realni, saj, če bomo mogli računati na njeno pomoč pri reševanju gospodarsko zelo zahtevnih težav. Brezcarinske prodajalne bomo z ukrepi davčne politike izenčili s statusom drugih trgovin. Torej se problema lahko lotimo organizirano ali pa po povajati njena določila, čeprav še ni polnopravna članica. Ta-

leli sprožiti nekateri lastniki prostocarinskih prodajaln."

Proti nadaljnjemu obstoju prostocarinskih prodajaln se je prvič opredelil tudi poslovni časnik Finance. V nekem uvodniku polemizira z zasebno delniško družbo Kompas MTS (Mejni turistični servis), ki je monopolist na področju brezcarinske trgovine. V Kompas MTS menijo, da bi zaprtje prodajaln povzročilo 1,6 milijarde ameriških dolarjev škode, to pa pomeni 16% državnega proračuna za letošnje leto in 20% deviznega prihodka, predvidenega za to leto. V časniku Finance poudarjajo, da imajo korist od poslovanja brezcarinskih prodajaln predvsem delničarji omenjene družbe, "zaradi česar sedaj nekateri politiki koristijo teh delničarjev postavljajo pred interese davkoplačevalcev in države. Ohranjanje brezcarinskih prodajaln je neke pri repu državnih interesov in njihov obstoj bi lahko zamenjali za kaj drugega, denimo za začasno ohranjanje nekaterih ugodnosti, ki jih ima Slovenija kot nečlanica EU, pa bi ji lahko prej ali pozneje izgubila."

Časnik Finance je tudi zapisal, "da Slovenija dolgoročno ne bo nič bolj uspešna, če bomo vztrajali pri svoji pravici, da na mejah krošnja-rimo s poceni viskijem in cigaretami. Brez pomisleka lahko zapišemo, da so brezcarinske prodajalne v razvitem svetu izginjajoča vrsta. Izginele bodo tudi pri nas, ostale bodo le spomin."

M.

JAVNOMNENJSKA
RAZISKAVA

SKORAJ 35% SLOVENCEV NE BO ŠLO NA DOPUST

Sredstva javnega obveščanja opravljajo javnomnenske raziskave o tem, koliko Slovencev bo v poletni sezoni, ki se že prevesa v drugo polovico, šlo na počitnice. Iz podatkov izhaja, da kar 35% anketiranih ne bo šlo na dopust zaradi pomanjkanja denarja. Od preostalih bo tretjina preživela dopust v Sloveniji, drugi pa se bodo odpravili v tujino. Tri četrtine dopustnikov bodo preživele počitniške dni na morju v Slovenski Istri ali pa na Hrvaškem, slaba desetina v zdraviliščih in toplicah in dvajsetina v hribih. Večina je, kot kaže, ljubši dopust v lastni režiji, saj se bo le slaba petina anketirancev odpravila na oddih organizirano.

Glede gostoljubnosti Slovenije dve petini anketirancev menita, da je srednja prijazna, tretjina, da je precej prijazna, 16% pa, da je zelo prijazna. Za neprijazno državo pa jo ima 5% vprašanih.

Desetina namerava preživeti dopust za manj kot 30 tisoč tolarjev na osebo. Največ, t.j. dobri dve petini, jih bo za počitnice predvidoma potrošilo 30-50 tisoč tolarjev, tretjina pa med 50 in 100 tisoč tolarji. Dobra desetina namerava za oddih odšteti 100 tisoč tolarjev ali več na osebo.

M.

SLOVENIJA

ŠEMPETER-VRTOJBA:
SKRB ZA GOSPODARNO
IZRABO ZEMLJIŠČ

V občini Vrtojba-Sempeter bodo začeli spreminjati srednjeročne in dolgoročne načrte, da bi zagotovili bolj racionalno uporabo prostora. Prepovedali bodo razne gradnje in druge posege v prostor, ki ne bi ustrezali strogo določenim merilom. V preteklosti so pogosto gradili kar vseprek, kot da je zemljišč dovolj in jih nikoli ne bo zmanjkalo. Župan občine Dragan Valenčič poudarja, da bodo nadaljnjo poselitve dovoljevali le v okviru še nerazpoložljivih površin na območju Šempetra in Vrtojbe. "Pobude za razširitev naselij bomo obravnavali samo v primerih, ko bodo za to obstajali javni interes, potrebe gospodarstva in razvoja in šele potem, ko bodo izkoriščene vse ostale možnosti znotraj obeh središč naše občine. V prihodnje torej ne bodo več dovoljene razpršene gradnje, izjema bodo samo kmetijske dejavnosti."

TUDI LETOS USPEŠNA
PRODAJA RADENSKE

V Sloveniji sta med mineralnimi vodami, ki vsebujejo tudi zdravilne lastnosti, najbolj znani Rogaška in Radenska. Generalni direktor zdravilišča Radenci Alojz Behek je povedal, da so v prvem polletju prodali 70 milijonov litrov omenjene mineralne vode, od tega 40% v tujino. Poudaril pa je, da se bo prodaja še občutno povečala, saj največ mineralne vode prodajo v mesecih juliju, avgustu in septembru. Ob predstavitvi poslovanja celotnega zdravilišča je generalni direktor tudi povedal, da je Radenska v prvi polovici letošnjega leta imela 121 tisoč prenočitev domačih in tujih gostov. To je bilo za 3% več kot v istem času lani, kar gre predvsem za rezultat naložb iz prejšnjih let. Veliko gostov iz Slovenije in iz tujine, tudi iz Italije, si je prostor za počitnice v Radencih rezerviralo tudi za naslednje mesece do konca leta.

ZAPLET PRI GRADNJI
AMERIŠKEGA
VELEPOSLANIŠTVA

V veleposlaništvu ZDA v Ljubljani so bili osupli, ker je zaradi davka na dodatno vrednost nastal zastoj pri gradnji nove zgradbe tega diplomatskega predstavništva. Slovenska podjetja, ki izvajajo dela, so namreč naročniku obračunala tudi omenjeni davek, s čimer je veleposlaništvo moralo pokriti izdatek, ki ni bil predviden. Posledica je bila skrajšanje sredstev, ki so bila določena za financiranje tekočih del. Ob tem v veleposlaništvu ZDA in tudi v drugih veleposlaništvih v Ljubljani opozarjajo, da diplomatska predstavništva nikjer na svetu ne plačujejo davkov. Ministrstvo za zunanje zadeve Slovenije je o zapletu obvestilo finančno ministrstvo, leto pa je sklenilo, da gradnja ne bo obdavčena. Zanimivo pa je, da tudi Slovenija priznava oprostitev davčin pri nakupu motornih vozil, ki jih diplomatski in konzularni predstavniki kupujejo za svoje osebne potrebe.

TEČAJI ZA IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE

NAČRTI IN POBUDE
ZA RAZVOJ TRŽAŠKEGA
GOSPODARSTVA

V okviru tržške trgovinske zbornice deluje posebna ustanova ARIES, ki se že leta ukvarja z nudenjem dodatnih storitev in uslug gospodarskim krogom na Tržaškem. Na zadnji seji upravnega sveta so pozitivno ocenili dejstvo, da je pristojni evropski računski dvor odobril finančna sredstva, ki bodo omogočila uresničitev nekaterih zanimivih izobraževalnih in razvojnih pobud.

Ustanova ARIES je v sklopu evropskega programa Interreg za sodelovanje med Italijo in Slovenijo že pred meseci predstavila načrt, poimenovan *Trans Info Network*, ki predvideva čezmejno sodelovanje na področju obrtništvu, s posebno pozornostjo na telematski razvoj in trgovino z elektronskimi napravami. Načrt, ki je pred-

videval naložbe v višini 650 milijonov lir, je bil odobren in bo zato stekel v najkrajšem možnem času.

Posebno pozornost so namenili tudi razvoju ribogojstva vzdolž obale Tržaškega zaliva. Oddelek za ribolov in ribogojstvo je namreč pripravil načrt, ki naj bi omogočil razvoj ribogojstva in torej primerno rast te dejavnosti na Tržaškem. V ta namen so pripravili načrt, ki predvideva eno milijardo in pol lir naložb. Kar 80 % le-teh bo krila Evropska zveza, ostalo pa sami ribogojci. Za izpeljavo tega načrta pa bo skrbela sama tržška Trgovinska zbornica. Ustanova ARIES je za potrebe tega sektorja poskrbela tudi za izpopolnjevanje in izobraževanje zaposlenih v ribištvi in ribogojstvu. Priredili bodo kar sedemnajst

različnih tečajev, da bi lahko zainteresentom nudili tudi v dopisni obliki možnost pridobivanja novega znanja in torej posredno prispevali k izboljšanju delovanja. Organizaciji teh izobraževalnih tečajev bodo namenili kar 850 milijonov lir.

Pozitivna je tudi vest, da je italijansko ministrstvo za šolstvo odobrilo tri izobraževalne pobude, ki naj jih priredijo na meddeželni ravni in ki naj se okoristijo možnosti Evropskega socialnega sklada. Te izpopolnjevalne pobude bodo namenjene trgovinskemu sektorju, predvsem izobraževanju glede ocenjevanja kakovosti blaga. Podobni tečaj bodo posvetili tudi izobraževanju mladih, ki bi se radi ukvarjali z multimedialno tehnologijo.

ZA FINANČNO, ZAVAROVALNO IN SKRBTVENO PODROČJE

TELEMATSKA BANKA DRUŽBE GENERALI
V TRSTU

Na Borznem trgu v Trstu je znana zavarovalna in finančna družba Generali odprla prvo telematsko banko v mestu. Gre za pravo novost, saj prav najsodobnejša tehnologija omogoča celo vrsto banknih storitev, še posebej pa so se specializirali za posle na finančnem, zavarovalnem in skrbstvenem oz. zasebnem pokojninskem področju. Bančni zavod družbe Generali nudi torej neposredno video

zvezo z vsemi najpomembnejšimi svetovnimi borzami, ob tem pa so namestili vrsto telematskih postojank, iz katerih lahko klient po elektronski pošti oz. možnostih, ki jih nudi povezava v mreži, posreduje banki svoja naročila glede naložb. Prav poslovanju z borzami in torej delnicami bodo namenili posebno pozornost. Obenem nameravajo nuditi določene usluge tudi na področju zavarovalnih de-

javnosti, seveda v okviru storitev same družbe Generali. Ob tem pa nova banka nudi tudi običajne usluge ob okenih. Banka Generali, ki je od svojega odprtja pred nekaj meseci že zbrala kakih 3000 klientov, računa, da bo do konca tekočega leta imela že 10.000 stalnih uporabnikov, do konca leta 2000 pa naj bi to število doseglo 100 tisoč klientov.

ITALIJANSKO PRAVO

NEPREMIČNINE
INDIVIDUALNIH
PODJETNIKOV

DAMJAN HLEDE

Zakon št. 133 z dne 13. maja 1999, povezan s finančnim zakonom za leto 1999, je med drugim podaljšal rok za olajšano izključitev nepremičnin, ki jih je individualni podjetnik dne 30. septembra 1997 uporabljal po odrejeni namembnosti kot proizvodna sredstva (it. *beni immobili strumentali per destinazione*). Možnost je bil uvedel zakon št. 449/97, prvotni časovni rok pa je zapadel že 20. aprila 1998.

Tehnični pojem izključitev (it. *estromissione*) pomeni odstranitev stvari iz premoženja podjetja. To je možno zaradi tega, ker je v sistemu davčne abstrakcije individualni podjetnik lastnik dveh ločenih premoženj: enega, ki je namenjeno podjetniški dejavnosti, in drugega, ki ni vezano nanjo in je tako rekoč osebno. Izključitev bo torej pomenila prehod neke stvari/dobrine iz prvega premoženja v drugega; prehod bo v tem primeru davčno olajšan. Podjetnik, ki se bo odločil za to operacijo, bo namesto običajnih davčnih alikvot plačal nadomestni davek za Irpef, Ilor in Ivo v višini 10% razlike med t.i. navadno vrednostjo nepremičnine in njeno t.i. davčno priznano vrednostjo. Navadna vrednost je katastrska vrednost, tista, ki jo dobimo, če katastrski dohodek pomnožimo s katastrskimi množitelji; davčno priznana vrednost pa je neamortiziran strošek nepremičnine. Ko gre za nepremičnino, katere odstop bi bil podvržen davku Iva, bo treba nadomestnemu desetodstotnemu

davku dodati še 30% davka Iva, ki bi pristojal v primeru navadnega odstopa nepremičnine.

Izključitev, ki jo je po novem treba izvesti do 16. septembra, bo veljala za čas od 1. januarja letos dalje. Olajšana izključitev je možna tudi v primeru, ko je podjetnik v času od 30. septembra 1997 do 16. septembra 1999 preminil. Nepremičnino bo lahko izključil iz podjetja dedič, ki je prevzel upravljanje podjetja.

Predpogoj za omenjeno operacijo je, da je nepremičnina namenjena proizvodnemu podjetniškemu delu v datumu 30. septembra 1997. Ni pomembno, če je podjetnik kasneje spremenil to uporabo. Pomembna je torej konkretna namembnost ne glede na katastrsko kategorijo nepremičnine.

USTAVNO
SODIŠČE
SPET O
POSVOJITVAH

Ustavno sodišče se je z razsodbo št. 283 z dne 9. julija letos spet podalo na teren posvojitve otrok. Njegova tarča je še vedno drugi odstavek šestega člena zakona št. 184/83, ki je od leta 1992 dalje tokrat že četrty padel pod udarci sodnikov zakonitosti. Omenjeni odstavek postavlja meje starostni razliki, ki mora obstajati med posvojiteljem in posvojenecem: od najmanj osemnajst let do največ štirideset let.

Prvič je ustavno sodišče odredilo, da najvišja starostna meja ne velja, ko sta dva ali več bratov v stanju možne posvojitve ter je med enim izmed njih in enim od posvojiteljev več kot štirideset let razlike, ko bi ločitev povzročila mladoletnikom hudo škodo.

Drugič je ustavno sodišče izjavilo, da je posvojitev možna tudi, ko je starostna razlika med posvojenecem in enim od posvojiteljev večja kot štirideset let in bi zaradi pomanjkanja posvojitve otrok utrpel škodo, ki bi se ji ne dalo izogniti drugače kot s posvojitvijo samo.

Tretjič je ustavno sodišče določilo, da je posvojitev možna tudi, ko je razlika med posvojenecem in enim od posvojiteljev nižja od osemnajstih let, a vsekakor takšna, kot ponavadi lahko obstaja med starši in sinovi, in je posvojitev priporočljiva glede na izključno korist otroka.

Sedaj je ustavno sodišče dopolnilo svoje drugo popravilo in dopustilo posvojitev tudi, ko je razlika med posvojenecem in obema posvojiteljema večja od štiridesetih let ter je posvojitev seveda priporočljiva glede na izključno korist otroka.

ZGODBE, KI BODO OGRELE SRCE

KURJA JUHICA ZA DUŠO

Avtorja uspešnic Jack Canfield in Mark Victor Hansen sta napisala zanimivo zbirko zgodbic za prijetno branje in izobraževanje. Prav slednje je koristno in potrebno zlasti za tiste, ki jim življenje ni nudilo dovolj časa, da bi se duhovno izpopolnili in bili sposobni v vsakdanjiku dobrih medsebojnih odnosov. V knjigi bomo lahko našli in spoznali svetle zglede najboljših človekovih lastnosti: sočutja, miline, odpuščanja, upanja, poguma, predanosti, radodarnosti in vere.

Besedilo in zgodbe, ki jih je prevedel Niki Neubauer, so verjetno najmočnejše sredstvo razumnega proučevanja, ki ga imamo na voljo, zlasti takrat, ko gre za snov, kot je ljubezen, neizogibne izgube, spoštovanje in vrednote. Vse to bi koristilo marsikateremu managerju, podjetniku, obrtniku, politiku ipd. V knjigi je zbrana in podana modrost o ljubezni, starševstvu,

poučevanju, učenju, smrti, odnosih s sočlovekom in premagovanju ovir.

Prav zaradi teh ugotovitev nam bo ta knjiga ogrela srce, razsvetlila tudi temačen dan in nam na obraz zarisala nasmehe, ki nas bo lahko spremljali ne samo do upokojitve, ampak vse življenje. Človek potrebuje poleg sprostitve tudi konkretno praktično literaturo, ki so jo pisali ugledni avtorji, kot sta Jack Canfield in Mark Victor Hansen, ki sta tudi poklicna predavatelja. Življenje sta posvetila spodbujanju osebnega in poklicnega razvoja drugih ter s tem veliko prispevala k razvoju boljših medčloveških odnosov ter drugih pozitivnih dejavnosti v vsakdanjem življenju. Zato smo prepričani, da bodo po tej knjigi radi posegli tudi tisti, ki imajo že več izkušenj pri delu in življenju ter se bodo tudi ob branju veliko novega in dobrega naučili.

GD

KNJIŽNI KOTIČEK

VPLIV BARVE TUDI NA NAŠE RAZPOLOŽENJE
ZDRAVLJENJE Z BARVAMI

GABRIJEL DEVETAK

Vsak dan spremljamo in opazujemo najrazličnejše barve. Umetniki, oblikovalci in znanstveniki se tudi veliko ukvarjajo s problematiko barv in njihovim vplivom na človeka. Prav s slednjim je dosegel velik mednarodni ugled slovenski akademik dr. Anton Trstenjak. Malokdo pa je seznanjen, da je možno določeno zdravljenje tudi z barvami.

Da bi se o tem nekoliko približe seznanili, se je Založba Mladinska knjiga v Ljubljani odločila in izdala zanimivo knjigo z naslovom *Zdravljenje z barvami*, ki jo je napisala Helen Graham.

Že v davnih časih so določeni strokovnjaki - ki bi jim danes rekli zdravilci - poznali in upoštevali vpliv barv. V najnovejšem delu omenjene avtorice bomo spoznali več napotkov za varno, prijetno

in učinkovito uporabo dose-danih dogajanj za popestritev in izboljšanje življenja v številnih okoliščinah. Avtorica je na razumljiv način prikazala številne tradicionalne tehnike samopomoči in zdravljenja ter nam razložila najnovejša znanstvena dogajanja v teoriji barv. Opisala nam je izredno preprosto, kako lahko z dobrodejnimi učinki barv izboljšujemo svoje počutje in zdravje.

Sicer pa je avtorica priznala kot predavateljica psihologije na univerzi v Keeleju ter se je specializirala za proučevanje lastnosti barv. Dolga leta vodi strokovne tečaje za zdravljenje z barvami. Poudariti velja, da predstavlja pričujoča knjiga tehniko zdravljenja, ki jo lahko uporabljamo samostojno ali pa kot dodatek k tradicionalni medicini.

JUVENTINA: Z OPTIMIZMOM V NOVO SEZONO

IGOR COTIČ

Nogomet je na Goriškem zelo priljubljen in ima veliko število privrženecov, ki spremljajo svoja moštva tako na domačih tekmah kot na gostovanjih. Okrog nogometne žoge vlada veliko zanimanja, to pa se bo nedvomno še povečalo, ko bodo prižgali zeleno luč prvenstvu prve amaterske lige, v kateri bodo prvič nastopala vsa tri naša goriška društva: Juventus, Mladost in Sovodnje; tem se bo pridružila še kriška Vesna. Priprave na začetek prvenstva so že v teku. Športni delavci so tudi v poletnem času zelo dejavni, saj načrtujejo potek sezone, oblikujejo trenerski-igralski kader, zbirajo potrebna finančna sredstva in opravljajo nujna vzdrževalna dela na igriščih ter v prostorih športnih objektov.

Prvenstvo prve amaterske lige se bo pričelo v nedeljo, 19. septembra. Odbor štandreske Juventine je že v sredo, 28. julija, predstavil člansko moštvo na odprtih prostorih štandreskega nogometnega središča (na sliki igralci in odborniki). Predsednik društva Marco Kerpan se je

FOTO BUMBACA

ob prisotnosti igralcev, gostov in številnih domačinov zahvalil odbornikom za delo, ki ga vlagajo v društveno delovanje, ter podčrtal pomembno vlogo, ki jo opravljajo sponzorji, javne ustanove in druge organizacije pri dodeljevanju finančnih prispevkov, neobhodno potrebnih za reden potek sezone. Na mladinskem področju je društvo prav pred kratkim podpisalo pogodbo o sodelovanju s slovenskima društvoma Mladost in Sovodnje, tako da bodo vse mladinske združene ekipe nastopale pod imenom Sovodnje, treninji in prvenstvene tekme pa bodo potekale na vseh treh društvenih igriščih: v Doberdolu bodo nastopali začetniki, v Sovodnjih naraščajniki,

v Štandrežu pa se bodo učili nogometnih prvin najmlajši. Vsa tri društva bodo posvečala veliko pozornosti tudi vadbi cicibanov. Predsednik Juventine Kerpan je zaželel vsem moštvom srečno plovbo.

Glavni letošnji cilj članskega moštva je se uvrstiti na sredino lestvice in tako postaviti dobre osnove za kakovostnejši skok v prihodnjih prvenstvih. Odborniki vsekakor gledajo na prihodnje prvenstvene nastope z optimizmom, saj so s prihodom novih igralcev ojačili vse sektorje. V sezoni 1999/2000 bo glavni trener članskega moštva Roberto Bordin, njegov pomočnik pa bo Paolo Sturm. Društvene barve bodo branili sledeči igralci: Alessandro Cantarut

in Daniele Martini (vratarja), Tullio Bastiani, Gaetano Gambino, Tullio Gismano, Massimo Kaus, Marko Peteani, Gabriele Stacul, Gianluca Repellino in Daniele Trampus (obramba), Francesco Calandra, Michele Gomišček, Mitja Kobal, Marino Peteani in Alberto Saveri (sredina igrišča), Michele Braida, Marco Devetak, Luca La Vena, Alexander Macuzzi (napad). Prvi trening bo 16. avgusta.

1. AMATERSKA LIGA

Skupina C: **Sovodnje**, Juventus, San Lorenzo Isontino, Isonzo San Pier, Pro Romans, Pro Farra, Mariano, **Mladost**, S. Canzian, Fincantieri, Ruda, Pro Cervignano, Portuale, Zale Rabuiese, Opicina, **Vesna**.

ZMAGOSLAVJE FERRARIJA V DOMOVINI MERCEDESA

Veliko slavlje italijanske avtomobilske hiše Ferrari na nedeljski Veliki nagradi Nemčije v Formuli 1 močno odmeva v Italiji in drugod po svetu.

Dvojna zmaga Ircu Eddiju Irvina, ki je prevzel tudi vodstvo na lestvici svetovnega pokala, in mladega namestnika poškodovanega Michaela Schumacherja - Finca Sala je bila še toliko slajša, ker se je Ferrariju posrečilo slaviti ob 100-letnici Fiata v domovini Mercedesesa.

Takšnega razpleta si na dirki v Hockenheimu verjetno nihče pričakoval: Ferrarijev severni Irec Eddie Irvine prvi, njegov mladi klubski kolega, ki nadomešča poškodovanega Nemca Michaela Schumacherja - Finca Salo pa drugi, v brk domačinu Frenzenju na Jordanu, ki je pristal le na tretjem mestu in ju tričetrt dirke zasledoval, ne da bi ju mogel prehiteti.

Poglejmo na kratko kroniko razburljive nedeljske dirke. Frenzenju je uspelo obdržati vodstvo pred Ferrarijem samo na startu desete preizkušnje za svetovni pokal, ko sta se za njihovim hrbtom zaletela Villneuve in Diniz. Do največje senzacije pa je prišlo

v 24. krogu, ko je bil do tedaj vodilni tako na dirki kot na lestvici Finca Mikka Hakkinen prisiljen najprej k dolgemu postanku v garaži, nakar je imel še zvrhano mero sreče, da je ostal sploh živ in celo nepoškodovan v nesreči, ki se mu je pripetila zaradi okvare ali eksplozije pneumatike MC Laren-Mercedesa, ko je izgubil nadzorstvo nad dirkalnikom, se nekajkrat s hitrostjo nad 300 kilometrov na uro zavrtel na progi in ob njej ter silovito tresčil v pnevmatike pred zidom. Usoda je hotela, da se mu je pripetilo nekaj podobnega kot njegovemu največjemu nasprotniku Schumacherju, ki pa se je, kot vemo, poškodoval.

Skratka, dvojna zmaga Ferrarija in prevzem vodstva na skupni lestvici svetovnega pokala nedeljskega zmagovalca, simpatičnega in ponosnega severnega Ircu Irvina, ki bi bil verjetno še bolj vesel, ko bi na zmagovalnem odru prisluhnil irski himni, ne pa britanski, in videl plapolati zastavo zelenega otoka namesto Union Jacka. Svojo irsko pripadnost pa Irvine s ponosom razkazuje na čeladi, ki jo nosi pred videokamero in fotografskimi objektivji vsega sveta.

ALPIN

15

ČETRTEK
5. AVGUSTA
1999

NEBO IN ČAS

11. AVGUSTA SONČNI MRK

ZNAMENJA NA NEBU

JANEZ BELIČIČ

V sredo, 11. avgusta, v času od poldneva do štirinajste ure, bo države srednje Evrope oplazil senčni stožec lune, ki bo za nekaj minut zakrila sonce. Tod bodo prebivalci in prišleki od vsepovsod doživeli popolni sončni mrk, zadnjega v tem tisočletju.

to prej. Luna se bo tod dotaknila sonca ob 11.20, ob 14.07 pa bo sonce spet zasijalo v vsej polni moči. Sončni mrk torej, kot ga v naših krajih ne pomnimo, vendar le blede senca tistega, kar čaka očividce na kraju dogodka samega: ko bo luna prekrila še zadnji krajec sončeve površine, bo na zemljo padel mrak, temno bo kot tričetrt ure po sončnem zatonu, na nebu bodo zasijale svetlejšje zvezde, na zemlji bo zapihal veter, živali bodo onemele, cvetovi se bodo začeli zapirati, vsem živim bitjem bo zastal dih. Nebo bo svetlo le nad obzorjem, kjer je lunine sence konec. Nenadna tema sredi belega dne bo ustvarila enkratno vzdušje. Popolni sončni mrk bo trajal nekaj več kot dve minuti, videti bo le sončno korono okrog črne lunine ploskve. Nato bo iz te teme pokukal prvi sončni žarek, vedno jačji, dokler se luna ne bo popolnoma umaknila s sonca in bo spet čisto navaden poletni dan vse do večera.

Kaj je treba svetovati vsem, ki si bodo vzeli dve, tri ure časa za spremljanje tega dogodka? Predvsem opozorilo: stran s temnimi očali, nespretno okajenimi stekli in podobnimi nezanesljivimi in nevarnimi pripomočki! V naj-

bližji trgovini z železnino si kupite nadomestno steklo za varilno masko; izbrati morate steklo št. 14, pa čeprav vas bo prodajalec morda čudno pogledal. Za nekaj tisoč lir boste imeli pripomoček, brez katerega ne gre. Uporabniki daljnogledov in foto-videokamer že vedo, da je treba zanje posebne sončne filtre iz ume- tne snovi (mylar) ali posebne- ga stekla, ki so sicer dragi kot žafran, vendar pa uspešno

preprečujejo trajne okvare vida. Popolni sončni mrk bomo seveda opazovali s prostim očesom.

Čas počitnic in nenavadnih avantur je tu. Vzemite si dan ali dva in zapeljite se nepozabnemu doživetju naproti. Ne čakajte na prihodnji sončni mrk - v Evropi je predviden šele leta 2081. Varno zaščiteno pogled in nebo brez oblakov vam želimo!

STOLETJE IN TISOČLETJE

MARIO KRALJ

Po tem, kar so v zadnjih časih pisali razni časopisi, sem bil prepričan, da se bosta novo stoletje in novo tisočletje začeli 1. januarja leta 2001, ko se bo zaključilo leto 2000. To tezo sem tudi zagovarjal v diskusijah s prijatelji v osmici ali na kakšni vaški šagri. Toda v teh poletnih vročih nočeh, ko sem ure in ure zbujen in premišljam o raznočem, sem začel razmišljati o tem, kdaj se pravzaprav začne novo stoletje in jasno novo tisočletje, in če je res to, kar pišejo mediji.

Začnimo z grafičnim prikazom:

0 ... 1 sek., ... 2 sek., ... 3 sek., itd.

0 ... po 60 sek. 1. minuta, ... po 60 sek. 2. minuta, itd.

0 ... po 60 min. 1. ura, ... po nadaljnjih 60 min. 2. ura, itd.

Iz gornjega je povsem razvidno, da, preden bje prva ura, ki jo sestavlja 60 minut ali 3600 sekund, moramo mimo vseh tih minut ali sekund. Tako je tudi za leto:

0 ... po 365 ali 366 dneh 1. leto, po nadaljnjih 365 ali 366 dneh 2. leto, itd.

Ko se otrok rodi, ni star eno leto, star je 1 dan, dva, tri dni, en mesec, štiri mesece ... eno leto, in to po dvanajstih mesecih.

Zato je razvidno, da se bosta s koncem leta 1999 končali stoletje in tisočletje in se bosta novo stoletje in novo tisočletje pričeli v začetku leta 2000. To se da ugotoviti tudi na drug način: kdaj praznuje človek (če je zdrav in uživa dobro penzijo) 100 let? Ne na koncu stotega leta, toda na začetku, ker bi v prvem primeru lahko slavil že 101 leto.

Ko sem to razmišljal, sem ugotovil, da bomo novo stoletje in novo tisočletje zares praznovali že čez približno 4 mesece. Ta ugotovitev pa me ni posebej razveselila in potrudil sem se, da sem zaspal.

Sliki levo: skupina izletnikov, v ozadju pa kraljevi grad na otoku TRAKAI blizu mesta Vilnius; katedrala na griču Wawel v KRAKOVU, spredaj desno Sigismundova kapela.

16

ČETRTEK
5. AVGUSTA
1999

Že vrsto let organizira Novi glas (prej Katoliški glas) s tehnično pomočjo agencije IOT potovanja po raznih evropskih državah. Lanski izletniki so izrazili željo, da bi letos obiskali Poljsko; tej je bila dodana v program še Litva. Zato smo od 6. do 14. julija prepotovali velik del teh držav.

S POTOVANJA PO POLJSKI IN LITVI

ČUDOVITO POTOVANJE JE ZA NAMI!

Ostalo nam je v spominu veliko zanimivosti in dragocenih spoznanj o zgodovini in sedanjem življenju poljskega ter litovskega naroda. Tržaški in goriški izletniki smo odpotovali zgodaj zjutraj na beneško letališče, od koder smo odleteli proti Dunaju in nato z drugim letalom v Varšavo. Vreme je bilo lepo in razpoloženje izletnikov izredno! Na varšavskem letališču nas je sprejela zelo prijazna in izkušena vodička Ursula, ki nas je vodila ves čas po Poljski in izčrpno razlagala o njeni preteklosti ter novejši zgodovini.

POLJSKA, DEŽELA POMEMBNIH MEST, NIŽIN, GOZDOV IN JEZER

Že prvi dan nam je vodička razkazala stari del Varšave, najprej znani park Lazienki (ob vodah) z malo sireno-simbolom mesta, z znamenitimi palačami iz dobe poljskih vladarjev (zlasti S.A. Poniatowskega); park krasita tudi spomenika kralja Jana III. Sobieskega, ki je rešil Dunaj pred Turki leta 1683, in glasbenika Friderika Chopina. Ustavili smo se na glavnem trgu pred kraljevo palačo oz. gradom, nekdanjo posestjo mazovskih vojvod, kamor je pozneje kralj Sigismund III. Vasa prenesel sedež oblasti iz Krakova, tako da je postala nato Varšava glavno mesto (1609). Krenili smo proti cerkvi sv. Stanislava, kjer je priredil J. Popieluszko, mučenec diktatorskega režima (+1984); pred cerkvijo je njegov grob s spomenikom, kamor se prihajajo klanjat množice. Opazili smo, da so na Poljskem cerkve povečini odprte. Varšava (danes 1,6 mil. preb.), ki je bila med 2. svetovno vojno skoraj vsa porušena, je sedaj obnovljena, tako da komaj vidiš razliko, saj je Poljska zlasti v zadnjem desetletju zelo napredovala. Vozili smo se mimo znanih palač, cerkva in spomenikov; v cerkvi sv. Križa ob glavni ulici počiva srce F. Chopina, ki so ga prenesli iz Pariza. Videli smo slovito Palačo kulture in znanosti, ki nadkriljuje mesto; to so gradili od 1952 do 1955 in visoka je 134 m. Peljali smo se mimo spomenikov Kopernika in pesnika Mickiewicza ter skozi varšavski "geto", od koder so nacisti gnali v taborišča na stotine tisočev Judov. Šli smo mimo palač iz 18. stol. in trga Pilsudski ter dospeli do kraja Wilanow (lat. *Villa nova*), podeželske rezidence kralja Jana III. Sobieskega, zgrajene v baročnem slogu s slikovitim parkom, urejenim po italijanskem in francoskem vzorcu, ki nas spominja na Versailles. Dobro smo si ogledali dvorane, zbirke slik in oblek, grbe plemiških družin, orožja itd. Na poti proti Krakovu se je dežela spremenila v valovit in tu pa tam gričevnat svet, pokrit pretežno z iglavci, žitnimi polji ter sadnimi drevesi. Poljaki so bili od nekdaj zelo navezani na zemljo in to se še danes pozna.

Po večurni vožnji smo prispeli v slavni Krakov (750.000 preb.), središče z nad 1000 let staro zgodovino, nekdanje glavno mesto Poljske (v 12. stol. ter od 1320 do 1609) ob gornji Visli. Ta se ponaša z drugo (za praško) najstarejšo slovansko univerzo (1364), akademijami, univerzami, knjižnicami, muzeji, itd., zato ga zaradi kulture imenujemo "poljske Firence". V izletnikih bo ostala v neizbrisnem spominu utrdba na griču Wawel z znano katedralo s kraljevskimi grobovi, kapelami (čudovita je Sigismundova kapela s pozlačeno kupolo!), z mavzolejem sv. Stanislava, grobom kraljice sv. Hedvike idr. Ustavili smo se na glavnem trgu (Sukiennice) ob tržnici in vstopili v največjo krakovsko gotsko cerkev Presvete Device Marije (z značilnima stolpoma) ter občudovali v notranjosti med drugim velikanski poliptih nad glavnim oltarjem, eno največjih evropskih umetnin pozne gotike. V muzeju Czartoryski je vredna ogleda tudi čudovita slika *Dama s hermelinom*, katere avtor je Leonardo da Vinci.

Popoldne nas je pot vodila v Wieliczko, kraj z znanim rudnikom kamene soli. Hodili smo po stopnicah navzdol do globi-

ne 135 m. V sobah ali dvoranah, ki jih povezujejo udobni hodniki, lahko vidiš kipe in predmete iz soli, npr. Kopernika, palčke, lestence itd. Okrog 300 rudarjev še vedno koplje v globini do 327 m nad 100 ton soli na dan.

Četrty dan potovanja smo obiskali Wadowice, rojstni kraj papeža Janeza Pavla II. Stopili smo v cerkev, kjer je bil krščen, in v kapelico Materie Božje, kjer je vsako sredo obred sv. maše za papeževo zdravje. Blizu cerkve smo si ogledali papeževo rojstno hišo in bogato razstavo o njem. Istega dne je bil tudi ogled uničevalnega taborišča pri Oswieciemu (Auschwitz). Pretresljiv je bil zlasti pogled na razstavljene ostanke žrtev (obleke, čevlji, kovčki, slike itd.) in na peči krematorija! Žalosten pogled na nesrečne usode! Na kraju, kjer so ujetnike streljali, je naša skupina prižgala svečo v spomin in počastitev žrtev. Stopili smo do "celice smrti", kjer je umrl p. Maksimilijan Kolbe po dveh tednih strašnih muk, ubit z injekcijo ali s strelom, potem ko so ostali že prej umrli. Videli smo tudi ostanke taborišča Birkenau.

Eden od glavnih ciljev našega potovanja po Poljski je bil obisk Czestochowe, glavnega duhovnega središča, romarske božje poti na Jasni Góri. Za Poljake je czestochowska Mati Božja kraljica in zavetnica naroda. Znano je, da je Poljska doživela hude pretese, vojne, delitve, saj je bila trikrat zbrisana z zemljevida; kljub temu se je trdoživi narod ohranil zaradi močne vere in trdne narodne zavesti. Na Jasno Goro se zgrinja-jo romarji iz vseh krajev, zato je umetniško zanimiva in zgodovinsko bogata bazilika vedno polna zlasti mladine, skupinskih romarjev in tudi izletnikov, ki stalno molijo pred oltarjem. 160 dni na leto je cerkev odprta za nočno bdenje. Tudi mi smo prisostvovali sv. maši in si ogledali samostan patrov pavlincev ter cerkvene dragocenosti.

Naslednji postanek je bil v kraju Żelazowa Wola, kjer se je rodil Friderik Chopin (1810-49), najpomembnejši poljski skladatelj in pianist; v obsežnem krasnem parku stoji njegova rojstna hiša z razstavo in muzejem. Niepokalanow (Mesto Brezmadežne) je bil tudi cilj našega romanja, saj je v tem kraju živel in deloval pater minorit sv. Maksimilijan Kolbe, simbol holokavsta poljskega naroda in drugih, ki so bili žrtve nacizma. Nanj nas spominjajo božjepotna cerkev, njegov spomenik pred njo, minoritski samostan z razstavo o svetnikovem življenju in delovanju ter kapelica, v kateri je molil in pridigal.

Odpotovali smo proti severovzhodu in se dolgo vozili po značilnih ravnih cestah mimo žitnih polj, številnih Mazurskih jezer, ki vedno bolj privlačujejo turiste z lepimi plažami in gozdovi rdečih borov ter brez. Tu pa tam so pritegnile našo pozornost štokljke. Kjerkoli smo se ustavili, so pa nas nadlegovali komarji!

LITVA, NIŽINSKA DEŽELA OB BALTIKU Z ZMERNIM CELINSKIM PODNEBJEM

Zapustili smo za sabo Poljsko in prečkali mejo pri kraju Szypliszki, kjer nas je čakal litovski vodič Giedrius. Ta nas je seznanil z zanimivo, a zapleteno litovsko zgodovino in z nekaj podatki o stanju v državi od osamosvojitve dalje pred desetimi leti. Litvo prvič omenja že rimski zgodovinar Tacit (1.-2. stol. po Kr.) v delu *Germania*. Poznejša pričevanja o deželi segajo v 9. stol. V naslednjih stoletjih so se morala litovska plemena baltske jezikovne skupine boriti proti nemškim napadom in zlasti proti Tatarom. V 13. stol. se je začelo pokristjanjevanje, ki pa je trajalo več časa zaradi stalnih bojov proti raznim sovražnikom. V 14. stol. je nadvojvoda Gediminas ustanovil mesto Vilnius (Vilna) in centraliziral oblast, tako da je postala Litva največja država na evropskem vzhodu; dal je urediti vojsko in sklenil pomembno zvezo s Poljsko. Tako so bili od časa do časa litovski vladarji povezani s poljskimi. Tudi pozneje se je

morala Litva braniti pred sosedi (tudi pred Rusi), v 18. stol. je bila trikrat razdeljena. Po 2. svetovni vojni je postala socialistična republika v okviru Sovjetske zveze. Danes pa je samostojna. Vodič nas je seznanil tudi s splošno sliko o deželi. Ta je nekoliko podobna Poljski, a zdi se manj rodovitna in revnejša. Skuša se odpirati svetu in razvijati industrije; prevladujeta pa poljedelstvo (precej žita) in živinoreja.

Naša pot se je vila po rahlem gričevnatem nižavju s številnimi jezeri. Končno smo dopotovali do mesta Kaunas (nad 400.000 preb.), drugega največjega centra, ki je nastal ob reki Nemunas. Tu smo si ogledali glavni trg z občinsko palačo (ratuša), potovali mimo gradu, videli nekaj cerkva (Vitautas in katedralo). Sprehajali smo se po lepem glavnem dvoredu, na katerem je prepovedano kaditi! Tudi na poti iz Kaunas na nas spremljali iglasti gozdovi, zlasti rdeči bori, in breze. Dva dni smo se ustavili v glavnem mestu Vilnius (nad 500.000 preb.). Ta je bil mnogo let povezan s Poljsko in je že v 16. stol. postal eno največjih mest vzhodne Evrope. Ogledali smo si zanimivosti: srednjeveški grad, katedralo (s kraljevo kapelo, grobnico sv. Kazimira itd.), cerkve sv. Petra in Pavla, sv. Ane, sv. Mihaela idr.; Vilnius je namreč znan zaradi zelo številnih cerkva. Mesto se je razvilo ob reki Neris.

Zelo zanimiv je bil izlet v kraj Trakai (28 km zahodno od Vilnusa), ki je bil več let prestolnica Litve (tudi ko je vladal znani vojvoda Vitautas). Tu smo si ogledali čudovit grad na otoku z razstavnimi prostori, ki odražajo pomembno zgodovino daljne preteklosti. Zdel se nam je kot vzlet iz pravljice! Stara zgradba je bila pozneje obnovljena in je danes turistična privlačnost.

Zadnji dan smo se sprehajali po starem in novem delu Vilnusa, si marsikaj nakupili (npr. jantar, tkanine, posnetke ljudske glasbe, knjige itd.) in se pripravili za odhod iz Litve.

Devetdnevno potovanje se je tako končalo. Veseli, zadovoljni, duhovno in kulturno obogateni smo odleteli prek Dunaja v Benetke in nato z avtobusom v Gorico in Trst.

Izlet je lepo uspel, saj bo ostal vsem nepozaben, za kar se moramo zahvaliti organizatorjem, duhovnemu vodju dr. Jožetu Markuži in g. Stanku Medveščku za vsestransko pomoč, zlasti pri petju.

Na sliki: cerkev sv. Ane v mestu VILNIUS.

Zapis o potovanju sta prispevala EMIL DEVETAK in MARCEL PETKOVŠEK.

Za slike se zahvaljujemo DAMJANU PAULINU.